

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

BİLGİ ÇAĞINDA YENİ MUHASEBECİ KİMLİĞİ VE EĞİTİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hakan FİDAN

Tez Danışmanı
Yrd.Doç. Dr. Serap Sebahat YANIK

Ankara - 2006

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Hakan FİDAN’ ın “BİLGİ ÇAĞINDA YENİ MUHASEBECİ KİMLİĞİ ve EĞİTİMİ” başlıklı tezi 21.07.2006 tarihinde, jürimiz tarafından İşletme Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): **Yrd. Doç. Dr. Serap Sebahat YANIK**....

Üye : **Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA**.....

Üye : **Prof. Dr. Nevzat AYPEK**

Ö N S Ö Z

Bu araştırmayı yapmaya başlamadan önce, muhasebe mesleği ile ilgili düşüncelerim çok dar anlamda, sadece kayıt tutan, bunları saklayan ve gerektiğin de isteyen kişilere sunan bir meslek olarak görmekteydim. Araştırmam sonucunda, muhasebecilerin bu işler dışında, özel bilgileri yorumlayan, gerektiğinde bunu müşteriisine sunarak, müşteriye değer katan ve danışmanlık hizmeti sunan, çok önemli vizyon ve misyonları olan bir meslek grubu olduklarını gördüm.

Bu çalışmada bana manevi desteğini esirgemeyen eşim Nilgün FİDAN' a çok teşekkür ederim. Çalışmam esnasında, veri toplama aşamasında bana büyük desteği olan, başta Başkan Mehmet KOÇ olmak üzere ASMMMO çalışanlarına teşekkür ederim. İstatistiksel yönlendirmeleri nedeni ile hocam Dr. Benian TEKİNDAL' a da çok teşekkür ederim. Bu çalışmayı bana öneren ve tüm çalışmamda bana destek olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Serap Sebahat YANIK' da çok teşekkür erdim.

Hakan FİDAN (2006)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, içinde bulunduğumuz bilgi çağında, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler ile bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasında büyük gelişmelerin; muhasebe mesleğine, muhasebecinin eğitime olan etkilerini incelemek ve mesleğin bilgi çağındaki geleceği belirlenirken, meslek mensuplarının bu gelişmelerin ne kadar farkında olduklarını ortaya koymaktır.

Tezin araştırma aşamasında, birinci bölümde; bilgi çağının genel yapısı, öncesi ve sonrası toplum yapıları, teknolojiye ve ekonomiye getirdiği yenilikler incelendikten sonra, Muhasebe mesleğinin genel özellikleri, tarihçesi ve mesleki etik boyutu incelenmiştir.

İkinci bölümde; bilgi çağında muhasebe mesleği ve muhasebeci kimliğinin beklenen özellikleri incelenmiştir. Bu bölümde, meslek mensuplarının ve meslek yapısının alması gereken ideal yapı üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde; muhasebe meslek mensuplarının mevcut sistemdeki eğitim koşulları ve kurumları ile bu mesleğe başladıktan sonraki aldıkları eğitim üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, muhasebecilerin ideal eğitim şartlarının nasıl sağlanacağı üzerinde de durulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise; tezimiz ile ilgili Bilgi Çağında Muhasebeci Kimliğini ortaya koymak için yapılan anket çalışmamızın, sonuçları, değerlendirmesi ve araştırma sonucunda varılan sonuç ve öneriler bulunmaktadır.

SUMMARY

The aim of this study is the age of information in which we are, to produce information with computer and telecommunication technology, to conduct an the great peogress by using it; to examine the effects at the accountancy profession, accountant's education and while determining the future of this job, finding out how many of them belonging to this profession are aware of this developments.

İn the first part; the research rank of the thesis; after examining the newness that has brought to tecnology and economy, the general structure of the information age, the previous and following structure of the society; the general features of accountancy, it's wistory ond Professional ethic dimension are examined.

İn the second part; the accountancy profession and the special features which are expected frpm an accountant's indentity are examined. İn this section, it is dwelled on the ideal structures have to obtain.

İn the third part; it dwells on the aducation conditions of those belongings to the accountancy profession at the present system and the education they got after having started at this profession with their association. Also in this part it emphasized that how the accountants will provide the ideal conditions for their education.

The fourth and last part; it obtains the inquiry results in conclusion of our thesis evalition results, and the conclusion and suggestion to which we came according to the research results which are made to find out the identity of the accountant in the information age.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	iii
SUMMARY.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞI VE MUHASEBECİLİK

1.1. BİLGİ ÇAĞI TANIMI VE KAPSAMI.....	4
1.1.1. Bilgi Çağının Gelişim Süreci ve Özellikleri	5
1.1.2. Bilgi Çağında Bilgi Toplumu Kavramı.....	7
1.1.3. Bilgi Çağında e-Devlet Kavramı ve Uygulamasının Amaçları.....	10
1.1.3.1. Türkiye’de E-Devlet Uygulama Süreci	13
1.1.4. Bilgi Çağında Etik Kavramı	15
1.1.5. Bilgi Çağının Getirdiği Yenilikler	17
1.1.6 Bilgi Çağının Ekonomik Yapıya Etkileri.....	18
1.2. MUHASEBECİLİK MESLEĞİNİN KAPSAMI.....	21
1.2.1. Muhasebecilik Mesleğinin Tanımı ve Özellikleri	21
1.2.1.1. Muhasebecilerin Sorumlulukları	24
1.2.2. Muhasebecilik Mesleğinin Tarihçesi	25
1.2.2.1. Türkiye’de Muhasebecilik Mesleğinin Tarihçesi	27
1.2.3. Muhasebecilik Mesleğinde Etik Kavramı ve Kuralları	30

İKİNCİ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİ KİMLİĞİ

2.1. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİLİK MESLEĞİNİN GELECEĞİ	37
2.1.1. Ortak Muhasebe Dilinin Oluşturulması	38
2.1.2. Teknolojik Gelişmelere Uyum Sağlama	41
2.1.3. Bilgi Yönetimi ve Müşterilere Değer Yaratmak	46

2.1.4. Danışmanlık ve Sürekli Eğitim	48
2.1.5. Haksız Rekabet ve Önlemleri.....	51
2.2. BİLGİ ÇAĞINDA YENİ MUHASEBECİ KİMLİĞİ	55
2.2.1. İletişim ve Liderlik Becerisi	58
2.2.2. Stratejik Plan ve Yaratıcı Düşünme Becerisi	61
2.2.3. Müşterilere ve Pazara Odaklanma.....	63
2.2.4. Özel Bilgileri Yorumlayabilme	66
2.2.5. Teknolojiye Yatkın Olmak.....	68
2.2.6. Yaşam Boyu Öğrenmeye Yatkınlık.....	69
2.2.7. Vizyon ve Misyon Sahibi Olmak	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİNİN EĞİTİMİ

3.1. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBE EĞİTİMİ VE ÖZELLİKLERİ.....	74
3.1.1. Muhasebe Eğitimi Kavramı ve Önemi	75
3.1.2. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi.....	77
3.1.2.1. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi Tarihçesi	78
3.1.3. Muhasebe Eğitimindeki Yeni Gelişmeler	80
3.1.3.1. Muhasebede Toplam Kalite Eğitimi.....	82
3.1.3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Muhasebe Eğitimi	83
3.2. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİLERİN EĞİTİM SÜRECİ	86
3.2.1. Muhasebecilerin Okul Eğitimi	87
3.2.1.1. Muhasebecilerin Lisans Öncesi Eğitimi	88
3.2.1.2. Muhasebecilerin Lisans ve Lisans Üstü Eğitimi	89
3.2.1.3. Muhasebecilerin Staj Eğitimi	91
3.2.2. Muhasebecilerin Çalışma Hayatında Eğitimi.....	94
3.2.2.1. Muhasebe Mesleğinde Hizmet İçi Eğitim.....	95
3.2.2.2. Muhasebe Mesleğinde Sürekli Eğitim.....	96
3.2.2.3. Muhasebe Mesleğinde Uzaktan Eğitim	97

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİ KİMLİĞİ VE EĞİTİMİ HAKKINDA

ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	98
4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	99
4.2.1. Evren ve Örneklem	99
4.2.2. Verilerin Toplanması	100
4.2.3. Verilerin İstatiksel Analizi	100
4.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	101
4.3.1. Araştırmanın Hipotezi.....	101
4.4. VARSAYIMLAR	102
4.5. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	103
4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	103
4.6.1. Araştırmanın Frekans Tabloları.....	103
4.6.2. Araştırmanın Hipotez ve Alt Hipotezlerine İlişkin Bulgular	120
4.7. TARTIŞMA VE YORUM	127
SONUÇ	130
KAYNAKLAR.....	133
EKLER.....	143
EK 1 : ASMMMO’ YA YAZILMIŞ ANKET UYGULAMA İZİN DİLEKÇESİ	143
EK 2 : UYGULANAN ANKET FORMU (ÖRNEK).....	143

KISALTMALAR LİSTESİ

ASMMMO	: Ankara Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası
CD	: Taşınabilir hafıza ortamı.
CPA	: Certified Public Accountant (Amerika'daki Sertifikalı Kamu Muhasebecileri).
ÇEKO	: Çalışma Ekonomisi Bölümü
ÇUEHY	: Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
ERP	: Enterprise Resource Planning
IFAC	: International Federation of Accountant Committee
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
IOSCO	: The International Organization of Securities Commissions
JİT	: Just in time (Tam Zamanında üretim).
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
LES	: Lisans Üstü Sınavı
MÖ	: Milattan Önce
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜDESK	: Türkiye Denetim Standartları Kurulu
TESMER	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu.
TUENA	: Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı Projesi
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği.
YMM	: Yeminli Mali Müşavir
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Dağılımları (Sayfa 103).

Tablo 4.2: Araştırmaya Katılanların Yaş Aralığına Göre Dağılımı (Sayfa 104).

Tablo 4.3: Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyi (Sayfa 104).

Tablo 4.4: Araştırmaya Katılanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımları (Sayfa 105).

Tablo 4.5: Araştırmaya Katılan Muhasebecilerin Meslek Öncesi Eğitimlerini Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları (Sayfa 105).

Tablo 4.6: Araştırmaya Katılan Muhasebecilerin Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı (Sayfa 106).

Tablo 4.7: Mükelleflerinin Muhasebecileri Tercih Etme Nedenleri (Sayfa 106).

Tablo 4.8: Muhasebecilerin Kanun, Yasa v.b. Yenilikleri Takip Yöntemleri (Sayfa 107).

Tablo 4.9: Muhasebecilerin Kayıt Tutarken Takip Ettikleri Yöntemlerin Dağılımı (Sayfa 107).

Tablo 4.10: Muhasebecilerin Mükellefleri İle Bilgi Alış-Veriş Yöntemlerinin Dağılımı (Sayfa 108).

Tablo 4.11: Muhasebecilerin Mükelleflerine Danışmanlık Yapma Yöntemlerinin Dağılımı (Sayfa 109).

Tablo 4.12: Muhasebecilerin Vergi Daireleri İle İletişim Yöntemlerinin Dağılımı (Sayfa 109).

Tablo 4.13: Muhasebecilerin Mesleki teknolojik Gelişmeleri Takip Yöntemlerinin Dağılımı (Sayfa 110).

Tablo 4.14: Muhasebecilerin Mesleki Etik Kuralları Hakkında Eğitim Durumlarının Dağılımı (Sayfa 110).

Tablo 4.15: Muhasebe Mesleğinde Etik Kurallarına Aykırı Faaliyetlere İten Sebeplerin Dağılımı (Sayfa 111).

Tablo 4.16: Bilgi Çağında Muhasebecilerin İletişim ve Liderlik Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 112).

Tablo 4.17: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Stratejik ve Yaratıcı Düşünme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 112).

Tablo 4.18: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Müşterilere ve Pazara Odaklanma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 113).

Tablo 4.19: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Özel Bilgileri Yorumlayabilme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 113).

Tablo 4.20: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi Bilgisayar Kullanabilme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 114).

Tablo 4.21: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Kendini Sürekli Eğitime ve Yaşam Boyu Öğrenme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 114).

Tablo 4.22: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi Tasarlanmış Vizyon ve Misyon Sahibi Olma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 115).

Tablo 4.23: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Danışmanlık Hizmetleri Sunma ve Müşteriye Değer Katma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı (Sayfa 115).

Tablo 4.24: Bilgi Çağında Muhasebecilerin MS-DOS, Word , Excel Bilme Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 116).

Tablo 4.25: Bilgi Çağında Muhasebecilerin PowerPoint, FrontPage, Slayt Hazırlama Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 117).

Tablo 4.26: Bilgi Çağında Muhasebecilerin İnternet Kullanma Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 117).

Tablo 4.27: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Bilgisayar Donanım Bilgi Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 118).

Tablo 4.28: Bilgi Çağında Muhasebecilerde Web Tasarımı Bilgi Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 118).

Tablo 4.29: Bilgi Çağında Muhasebecilerin ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını Kullanabilme Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 119).

Tablo 4.30: Bilgi Çağında Muhasebecilerin ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Program Hatalarını Düzeltebilme Seviyelerinin Dağılımı (Sayfa 119).

Tablo 4.31: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezun Oldukları Bölümler İle Mesleki Teknoloji Takip ve Benimseme Yöntemleri Arasındaki İlişki (Sayfa 120).

Tablo 4.32: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezun Oldukları Bölümler İle Okul Eğitimlerini Yetersiz Bulma Seviyeleri Arasındaki İlişki (Sayfa 121).

Tablo 4.33: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Okul Eğitimlerini Yeterli Bulma Seviyeleri İle Etik Kuralları Eğitimi Almaları Arasındaki İlişki (Sayfa 122).

Tablo 4.34: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezuniyet Bölümleri İle Mükelleflerine Danışmanlık Hizmeti Verme Yöntemleri Arasındaki İlişki (Sayfa 123).

Tablo 4.35: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mesleki Çalışma Süreleri İle İnternet ve Bilgisayar Kullanabilme Seviyeleri Arasındaki İlişki (Sayfa 124).

Tablo 4.36: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Okul Eğitimlerini Yeterli Bulmaları ile ETA, Logo v.b. Mesleki Programları Kullanma Seviyeleri Arasındaki İlişki (Sayfa 125).

Tablo 4.37: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi İnternet ve Bilgisayar Kullanabilme Özelliği Hakkındaki Fikirleri ve Mükellefleri İle İletişim Kurma Yöntemleri Arasındaki İlişki (Sayfa 126).

GİRİŞ

Teknolojinin ve iletişimin hızla geliştiği bilgi toplumlarında, tarihin her döneminde önemini gittikçe arttıran bilgi kavramı bu dönemde tam anlamı ile başı çekmektedir. Daha önceleri, geri planda olan bilgi işçileri bu çağ ile birlikte stratejik bir konum almışlar ve artık her alanda aranır duruma gelmişlerdir..

Bilgi teknolojilerindeki ve bilişimdeki son yıllarda yaşanan ve artık takibi bile zorlaşan, çok hızlı gelişmeler, insanın kendisini yeniden tanımasına, bilgisayar ve daha sonraları internet gibi araçların, sadece araç olduklarının; asıl amacın bilgi olduğunun bilincinin oluşmasına yol açmaktadır. Bu gelişmelerin çoğu sonuç olarak, bilginin üretimi ve iletimini en gerçekçi ve hızda yapmak için kullanılmaktadır.

Bilginin üretimi, aktarımı ve geliştirilmesi için, teknolojinin başı çektiği yani bilginin artık başrolde olduğu bu dönem “bilgi çağı” olarak nitelendirilmektedir. Bilgi çağını önceki dönemlerden ayıran beş temel özellik bulunmaktadır. Bunlar (Senn, 1995:9):

- Bilgi çağı bilgiye dayalı toplumun yükselişinden meydana gelmektedir.
- Bilgi çağında işletmeler bilgi teknolojilerine dayalı olarak faaliyet gösterirler.
- Bilgi çağında iş süreçleri verimlilik artışına dönüşmektedir.
- Bilgi çağının başarısı bilgi teknolojilerinin kullanımında etkinlik ile ölçülmektedir.
- Bilgi çağında pek çok ürün ve hizmet, bilgi teknolojileri ile iç içe geçmiş durumdadır.

Bilgi çağı, servet yaratmada bilginin öne geçtiği dönemi tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Böylece maddi sermayenin yerini zihinsel sermaye almıştır. Zihinsel sermayenin belli bir yere sınırlanmayan yapısı, bütün yönetim ve toplum ilişkilerini değiştirmiştir (Belek, 1999:162).

Günümüzde etkin, rasyonel, şeffaf ve demokratik devlet anlayışı hakimdir. Çağdaş devletler, sayılan unsurları barındırarak vatandaşlarına yüksek kalitede hizmetler sunarlar. Öte yandan küreselleşen rekabet kavramı, kamu kurumlarını da etkilemektedir. Artık devletler bilgi ve iletişim teknolojisinin yeniliklerini kullanarak, e-devlet'e dönüşmekte ve hizmet kalitelerini iyileştirip, etkinleştirmektedirler.

Bu gelişmeler muhasebe mesleğinin işlerini kolaylaştırıyor gibi görünse de, aslında bilginin ve bilgi üreten bilgi işçilerinin stratejik konum almaları bu meslek mensuplarının da daha verimli olmaları için mecbur kılmaktadır. Rekabetin çok büyük olduğu bilgi çağında, muhasebeciler artık kayıt tutmak v.b işlerin yanı sıra, bilginin üretilmesi, yorumlanması, bunların ilgili kişilere en iyi şekilde sunulması ve bu kişilere danışmanlık yapılması gibi konularda en iyi olmak zorundadırlar.

Muhasebe ve bunu meslek edinen muhasebeciler, bilgi çağının tüm nimetlerinden en iyi şekilde yararlanmalıdırlar. Geçmişte, el ile tutulan kayıtlar ve sonuçlar, artık çok daha hızlı ve güvenilirlikle bilgisayarlarda yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, internet aracılığı ile bilgilerin üçünü şahıslara aktarımı ve değerlendirilmesi daha da hızlı olmaktadır.

Bilgi çağının getirdiği kolaylıkların yanı sıra, mesleki etik kuralları da değişim göstermekte ve yeniden yapılandırılma içerisindedir. Mesleki etik kurallarına aykırı hareketlerde bulun kişi veya kurumların yaptırımlar konusunda daha da dikkat etmeleri gerekecektir. Bunun yanı sıra, sanal hırsızlık v.b yeni suçlar da dikkate alınmaktadır.

Bilgi çağında muhasebe mesleğinde yapılandırılması gereken ve yeni bir mesleki anlayışı içinde şu özellikler oluşturulmalı ve korunmalıdır:

- Ortak muhasebe dilinin oluşturulması
- Teknolojik gelişmelere uyum sağlanması
- Bilgi yönetimi ve müşterilere değer yaratmak
- Danışmanlık ve sürekli eğitim
- Haksız rekabet önlemleri

21. yüzyılda yukarıdaki hususlara istinaden; Muhasebeci Kimliği oluşumunda aşağıdaki saydığımız nitelikleri kazanmaları kaçınılmazdır:

- İletişim ve Liderlik Becerileri
- Stratejik ve Kritik Düşünme
- Müşterilere ve Pazara Odaklanma
- Özel Bilgilerin Yorumlanması
- Teknolojiye Yatkınlık
- Sürekli Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme
- Vizyon ve Misyon Sahibi Olmak

Muhasebeciler kişilerin ve kuruluşların gelecekteki yönlendirilmelerine imkan veren güvenilir profesyonellerdir. Mesleki kurallara bağlı ve dürüst şekilde çalışarak; açık ve objektif bir şekilde konulara yaklaşması, karmaşık bilgileri kritik bilgiler haline getirmesi, fırsatları öngörmesi ve yaratması, vizyonu gerçeğe çevirecek konulara ilişkin düzenlemeleri yapması halinde muhasebeciler değer kazanırlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞI ve MUHASEBECİLİK

1.1. BİLGİ ÇAĞI TANIMI VE KAPSAMI

Tarihin her döneminde “bilgi” kavramı önemli olmuştur. İnsanlık tarihi, uygarlık düzeylerini temsil eden ilkel çağ, tarım çağı, sanayi çağı ve bilgi çağı şeklinde bölümlendirebilir. İnsanın bilgiye olan ihtiyacı insanlık tarihi kadar eski olup, günümüz bilgi çağında, bilgiye verilen önem her geçen gün artmaktadır (Tekin ve diğerleri, 2000:65).

Taş devrinde daha iyi yontulmuş taş imali için, endüstri döneminde de madenleri daha iyi işleyip daha iyi kullanmak için bilgi gerekli bir unsur olmuştur. İnsan belli teknolojilerin kullanımıyla, ilkel toplumdaki tarım toplumuna geçmiştir. İlkel toplumda, doğanın verdiğiyle yetinen insan tarım toplumunda ekip-biçerek daha çok üretmeyi başarmıştır. (Tekin ve diğerleri, 2000:65).

Endüstri çağında bilgi, ana girdi olan maddenin yanında, ikincil derecede önem kazanmıştır. Bilgi çağından ise, bu çok değişik bir boyut kazanmış ve bilginin rolünde çok temel bir nitelik değişikliği olmuştur. Bilgi, "bilmek" sürecinde değil "olmak" sürecinde gerçek anlamını bulmakta ve değerine kavuşmaktadır. Bilgi yaşama yansıdığı takdirde bir anlam ifade eder olmuştur.

Bilgi çağını biçimlendiren çevresel ve kültürel öğelerin başında; hızla gelişen teknoloji (özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri), çapı ve boyutları genişleyen rekabet (küresel rekabet) ve bölgesel,ulusal gelenekleri aşan ulusal-üstü ve etkileşimli kültür gelmektedir (Ögüt, 2001:6).

Bilgi çağı, servet yaratmada bilginin öne geçtiği dönemi tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Böylece maddi sermayenin yerini zihinsel sermaye almıştır. Zihinsel sermayenin belli bir yere sınırlanmayan yapısı, bütün yönetim ve toplum ilişkilerini değiştirmiştir (Belek, 1999:162).

İnsan hayatında, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yoğunluğu, çağdaş topluma bilgisellik diye adlandırılabilcek yeni bir nitelik kazandırmıştır. Bununla birlikte yeni bir insan ve toplum modeli içeren dönem ortaya çıkmıştır; bu“ Bilgi Çağı” dır.

1.1.1. Bilgi Çağının Gelişim Süreci ve Özellikleri

Bilgi çağı ile gündeme gelen yüksek düzeyli ve çapraşık bilgi ve deneyime dayanan bilimsel ve teknolojik koşulların bireyleri, kurumları ve toplumları etkilemesi kaçınılmazdır (Tosun, 1990:115-116).

Bilgi teknolojilerindeki, yani bilişimdeki son yirmi otuz yılda yaşanan baş döndürücü gelişmeler, insanın kendisini yeniden tanımasına, bilgisayar ve daha sonraları Internet gibi araçların, sadece araç olduklarının; asıl amacın bilgi olduğunun bilincine varmamıza yol açmaktadır. 2000’li yıllara doğru bilgi, insanlık tarihinde ilk defa değer bakımından tüm diğer kaynakların başında gelir oldu.

Sadece yirminci yüzyılda insanlık, yerkürede varolduğu günden bugüne ürettiğinden daha fazla bilgi üretmiştir. Önümüzdeki süreç ise, bugüne dek yaşananların yanında ölçülemez hızda ve boyutta olacak gibi görünmektedir.

Bu durum bilgi çağında bilginin etkin ve yaygın kullanımı sonucunu doğurmakta ve bilgi toplumu ile tüketicileri yakından etkilemektedir. Bu bağlamda bilgi çağında yeni ekonomi, e-ekonomi yada bilgi ekonomisi de denilen yeni kavramlarla karşılaşmaktadır.

Bilgi çağını önceki dönemlerden ayıran beş temel özellik bulunmaktadır. Bunlar (Senn, 1995:9):

- Bilgi çağı bilgiye dayalı toplumun yükselişinden meydana gelmektedir.
- Bilgi çağında işletmeler bilgi teknolojilerine dayalı olarak faaliyet gösterirler.
- Bilgi çağında iş süreçleri verimlilik artışına dönüşmektedir.
- Bilgi çağının başarısı bilgi teknolojilerinin kullanımında etkinlik ile ölçülmektedir.
- Bilgi çağında pek çok ürün ve hizmet, bilgi teknolojileri ile iç içe geçmiş durumdadır.

Bilgi çağında organizasyonlar arası rekabet keskinleşmekte, değişim ve belirsizlik hız kazanmakta ve bilgi stratejik bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, hızla değişen çevresel koşullara ve teknolojik imkanlara karşı hazırlık ve bu koşulların denetim altına alınması, bilgi çağında, organizasyonların kritik konuları arasında sayılmaktadır (Öğüt, 2001:7).

Bilgi çağı organizasyonlarında çalışan bireyler, girişimcilik, yansızlık, araştırmacılık, analiz, sorun çözme, stratejik karar ve yaratıcı düşünce nitelikleri ile donatılmalıdır. Sanayi çağında geçerli olan okur-yazarlık paradigması, bilgi çağında, bilgisayar okur-yazarlığına dönüşmektedir.

Bu bağlamda, bilgi çağında insan kaynaklarının ulusal ve kurumsal amaçlara katkı sağlayabilmeleri için, eğitim alanında ve toplumsal yaşamın her kesitinde bilgi teknolojileri destekli uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır (Şimşek; 2000:290-291).

Bütün bu açıklamalar ışığında, “insan kaynakları yüzyılı” olarak değerlendirebileceğimiz bilgi çağı ile birlikte yaygınlaşan küreselleşme ve uluslar arası rekabete açılma eğilimleri, yönetim ve insan faktörünü, çalışma normlarını, yeni kurumsal hedef ve stratejilere doğru yönlendirmekte ve organizasyon içinde en tepe yöneticiden en alt düzeyde çalışana kadar, bireyi, çalışmayı, statüleri, çalışma yaşamını ve ortamını etkilemekte ve organizasyonlarda çalışan insan kaynakları için yeni çalışma profilleri öngörmektedir.

1.1.2. Bilgi Çağında Bilgi Toplumu Kavramı

İnsanlık günümüze değin kendine özgü özelliklere sahip toplumsal ve ekonomik aşamalar geçirmiştir. Bu aşamalar; doğa ve avlanmaya dayalı ilkel toplum, yerleşik hayata geçilmesinin ardından tarım toplumu, buhar gücünün sanayide kullanılması ile başlayan sanayi toplumu ve bilginin bir kaynak olarak ön plana çıkması ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda ulaşılan “bilgi toplumdur” (Ögüt; 2001:24).

Bilgi toplumu, sanayi toplumunun sosyo-ekonomik gelişme sürecinde yol açtığı gelişmelerden daha farklı, ekonomik alandaki tüm karar birimlerinin ve kurumların yapısında hızlı değişimi ve yeniden yapılanmayı gerektiren bir aşama olarak nitelendirilebilir. Bilgi teknolojilerinin hızla gelişimi, bu gelişmelere aynı hızda ayak uydurabilecek bir toplum yapısını gerektirmektedir. Bu da, “ bilgi toplu” mudur. Bilgi toplumunda ekonomik faaliyet, bilgi ve iletişim sistemlerinin ülke sınırlarını küçültmesiyle küreselleşme eğilimine girmektedir (Erkan; 1994: 62-75).

Girdi ağırlığı, bilgi toplumunun ilk döneminde nitelikli insana, ileri dönemde ise; insan emeğinin bilişim teknolojisiyle artan ölçüde ikamesi ve tamamlayıcılık alanlarının daralması sonucunda bilişimsel bilgiye kayma durumundadır.

Bilgi toplumunun temel özellikleri ve geleceğe olan etkileri aşağıda özet olarak belirtilmiştir (Özgüven;2000 :15-16):

- Bilgi toplumunun gelişme dinamiğini, bilgisayar teknolojisi, bilgisayara dayalı enformasyon ve Internet şebekeleri ile veri bankaları yönlendirmektedir.
- Bilgi toplumunda, bilgi önemli ve temel kaynaktır. Bireyler ve toplumlar bu temel kaynağa sahip olmak için yarış halindedirler.
- Hızla bilgi artışı , değişme ve gelişmenin temel kaynaklarıdır.
- Sanayi toplumunun aksine bilgi toplumu, çok merkezli ve yaygın olacaktır.
- Bilgi toplumunda toplumsal değerlerin zayıflaması söz konusu değildir.
- Bilgi toplumunun siyasal sistemi katılımcı demokrasi ve büyük ölçüde bilgiye dayanacaktır. Bilim insanlarının düşünürlerin siyasetle doğrudan ve dolaylı etkileri olacaktır.
- Bilgi üretimi ve bilgilerin pazarlanması, bilgi toplumunda yeni iş alanlarının başında gelecektir.
- İş dünyasında bilgi üretenlerin ve çalışanların sayısı çoğalacak, bilgi birikimi; bilgide seçiciliğe yol açacaktır.
- Sanayi toplumunda temel değerler, maddi gereksinimlerin doyumuna dayanırken, bilgi toplumunda temel değerler “amaçlara ulaşmanın verdiği doyumdan “ kaynaklanacaktır.
- Bilgi toplumunda , sosyo ekonomik sistem alt yapısının üstünlüğü ile kendisini gösteren “gönüllü ve sivil toplum”dan oluşacaktır.
- Eğitim öğretimde süreklilik yerleşecek, okul öğrenimi yanında, yaşamın başlangıcından sonuna kadar aktif öğrenme gereksinimi ön planda olacaktır.
- Belirli konuları öğrenme yerine, “öğrenmeyi öğrenmek” ve “bireysel öğrenme” eğitim sürecinin temeli olacaktır.

- İşlevleri çok gelişmiş bilgisayarlar, çeşitli yayın olanakları , bilgi iletimi ve haberleşmeyi daha kolay hale getirecek ve bu alanda uzaklıklar azalarak dünya gerçekten küçülmüş olacaktır.

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde şüphesiz en köklü dönüşüm çalışma hayatında kendisini göstermektedir. Çalışma hayatının gereksinimleriyle yakından ilişkili teknolojik gelişme ve artan rekabet değişimin motor gücünü oluşturmaktadır.

Ülkemizde içinde bulunduğumuz dönemde çeşitli kamu kurumu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından “bilgi toplumu” konulu çalışmalar yürütülmekte, toplantı, konferans ve şuralar düzenlenmekte ve yayınlar üretilmektedir.

Ülkemizde “Bilgi toplumu” hedefine yönelik olarak yapılan geniş katılımlı ulusal politika belirleme çalışmalarının tarihçesine bakarak, bugün bulunduğumuz noktayı anlamak ve değerlendirebilmek mümkün olacaktır. Bu çalışmaları ve hazırlanan raporları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bilim-Teknoloji-Sanayi Tartışmaları Platformu'na bağlı Enformatik Alanına Yönelik Bilim-Teknoloji-Sanayi Politikaları Çalışma Grubu (1992-1995)
- Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı Projesi (TUENA) (1997-1999)
- 9. Ulaştırma Şurası Haberleşme Komisyonu çalışmaları (Haziran 1998)
- VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Bilişim Teknolojileri Ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu (Nisan 2000)
- Türkiye Bilişim Şurası, Mayıs 2002
- e-Türkiye Çalışmaları (2002)

- Vizyon 2023 Teknoloji Öngörüsü Çalışmaları

Daha çok gelişmiş ülkelerin ulaşmış olduğu ve henüz sanayileşme sürecini tamamlamış olmasa da gelişmekte olan ülkeleri de etkisi altına alan bilgi toplumu aşamasında, ekonomik politika önceliklerinin bilgi üretimi ve kullanımı yönünde oluşturulması önem kazanmaktadır (Aktan ve Tunç; 1998: 130).

1.1.3. Bilgi Çağında e-Devlet Kavramı ve Uygulamasının Amaçları

Günümüzde etkin, rasyonel, şeffaf ve demokratik devlet anlayışı hakimdir. Çağdaş devletler, sayılan unsurları barındırarak vatandaşlarına yüksek kalitede hizmetler sunarlar. Öte yandan küreselleşen rekabet kavramı, kamu kurumlarını da etkilemektedir. Artık devletler bilgi ve iletişim teknolojisinin yeniliklerini kullanarak, e-devlet'e dönüşmekte ve hizmet kalitelerini iyileştirip, etkinleştirmektedirler.

Başka bir anlatımla kamusal kurumlar bilgi çağı araçlarını bizzat kendileri kullanarak içsel yenileşme ve dinamizm kazanma yeteneklerini geliştirmektedirler. Diğer açıdan devlet hizmetlerinin ileri teknoloji yardımıyla optimal hale gelmesi devlet ve vatandaş ilişkilerini de derinden etkilemektedir. Vatandaşlarının hizmetlerden yaygın ve zahmetsiz yararlanmasını sağlayan e-devlet, bunlara ek olarak daha katılımcı ve demokratik bir kamu-yurttaş ilişkisinin önünü açmaktadır.

E-devlet'in temeli, bilgi ve iletişimi teknolojilerinin kamuda kullanılarak vatandaş, devlet ilişkisinin saydamlaşması, kolaylaşması ve verimleşmesine dayanmaktadır. Bunun yöntemi ise merkezi yapıda kullanılan bu teknolojilerin oluşturduğu veritabanları ve iletişim imkanlarının İnternet'e, yani kamuya açmaktır.

Bu yapılanmanın en önemli faydası bürokratik işlem yükünü azaltarak, vatandaşın gereken bilgilere en kısa sürede ve eksiksiz ulaşabilmesidir. Kısacası e-devlet sayesinde, devlette bulunan bilgi, en verimli şekilde yani ihtiyaca göre değerlendirilmektedir.

Ancak bu noktada devletin elektronik ortama taşınmasıyla beraber vatandaşın da bu elektronik ortama erişebilmesi gerekmektedir. Bu yüzden bilgisayar ve internet kullanımının halk arasında yaygınlaşması e-devlet'ten yararlanma olanağını daha geniş bir alana taşıyacaktır.

Internet teknolojilerinin kamu hizmetlerinin takibi için kullanılmaya başlamasıyla birlikte, devlet için bugüne kadar uzak bir kavram olan verim kavramı da işler hale gelecektir. Verinin bilgisayar ortamında değerlendirilmesi verim artışını, verimin artışı ise tasarrufu getirecektir.

Bu yapı sayesinde yıllardır gerçekleşemeyen 'devlet ağına hızlı ulaşım' da sağlanabilecektir. Kısacası devlet vatandaşa "bir tık" kadar yakın olacaktır. Daha sonraki basamaklarda bu yapı, devlet bilgisine ulaşımın da ötesinde, elektronik oy verme ve elektronik vergilendirme sistemi gibi uygulamaları da mümkün kılan bir hale gelecektir.

E-devlet kuram ve uygulamalarına kaynaklık eden etmenler kısaca üçe ayrılabilir: Çevresel, yönetsel, politik. Çevresel etmenler dünya ekonomisinin giderek üretim odaklı olmaktan çıkıp bilgi odaklı hale gelmesidir (Büke, 2001: 2; Toffler, 1981).

Yönetsel etmenlerin başında da, evrak ve prosedür işlerinin çoğalması, politik etmen olarak ise, kamunun ve devletin daha hızlı çalışması ve hizmet sunumlarını daha verimli yapabilmeleri sayılabilir. E-devlet'in temel unsurları; vatandaş, şirket ve kurum olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu unsurlar kendi içlerinde olduğu gibi birbirleriyle de etkileşim halindedirler.

E-devlet uygulamalarının esas amacı devlet hizmetlerinden yararlananlar ile devletin ilişkilerini geliştirmek olmakla birlikte , kamusal hizmetleri yaygın ve erişebilir hale getirmek, hizmet üretim ve yönetim sürecinde vatandaşların istek ve eğilimlerini daha etkin değerlendirmek, katılımcı yurttaşlığın önünü açmak, devlet kurumlarının daha rasyonel ve verimli işlemlerini sağlamak, devletin şeffaflaşması, kurumlar arası bilgi alışverişinin sağlanarak iş ve veri yinelenmesinin önlenmesi, kamusal hizmet alan vatandaşların yaşamlarının kolaylaşması, karar vericilerin bilgiye dayalı karar verme süreçlerinin geliştirilmesi ve hızlandırılması şeklinde sayabiliriz.

Bu açıklamalar sonucunda, e-devlet uygulamasının amaçlarını şu ana başlıklar altında toplayabiliriz:

- Harcamalarda tasarruf sağlanması: Her yıl devlet üzerinde yük oluşturan harcamalar, e-devlet sisteminin benimsenmesiyle beraber çok büyük oranda düşürülebilecektir.
- Kağıt işlemlerinin kontrol altına alınması: e-devlet anlayışının yerleşmesiyle beraber, kağıt üzerinden yapılan; oy verme, sağlık, vergi, nüfus ve gümrük işlemleri, belediye hizmetleri gibi her türlü işlem elektronik ortama aktarılacak ve her türlü analize imkan tanıyacaktır.
- Şeffaflık: Her türlü bilgiye İnternet ortamından ulaşılması "şeffaf devlet" anlayışını da beraberinde getirecek ve devlet-vatandaş ilişkilerini farklı bir boyuta taşıyarak "halk için var olan devlet" kavramının yerleşmesini sağlayacaktır.
- Hizmet kalitesi: İnternet ortamından gerçekleştirilmeye başlanacak olan servisler hizmet anlayışının belli bir kalite düzeyinde ve standartlaştırılmış olarak vatandaşlara ulaşmasını sağlayacaktır.

- 7 gün 24 saat hizmet: Artan hizmet kalitesinin yanı sıra devlet, vatandaşlara "bir tık" kadar yakın olacak ve 7 gün 24 saat hizmete açık olacaktır.
- Katılımın artırılması: Yukarıda sayılan değişimlerin sonucu olarak, devlet hizmetlerinden yararlanmak isteyen vatandaşların sayısında artış olacaktır. Çünkü temeldeki düşünce, vatandaşlara ne kadar çok hak tanınırsa o kadar etkileşimli bir devlet yaratılabileceğidir.
- Kolay, hızlı ve rahat erişim olanağı: İnternet teknolojisinin kamu hizmetlerini sağlamada kullanılmaya başlamasıyla birlikte "devlet kapısı" bir "devlet portalı" na dönüşecektir. Bu yeni teknolojinin rahatlığından herkesin yararlanacak olması bir eşitlik kavramı doğurup, ülkenin her yanına eşit kalitede servisi sağlamış olacaktır.

1.1.3.1. Türkiye’de E-Devlet Uygulama Süreci

Türkiye, vatandaşlarına öncelikle bilgiye ulaşma yollarını açmalıdır. Gelişmiş ülkelerdeki bilgiye ulaşma yöntemlerine bakıldığında, internet üzerine kurulu hizmetler bir odak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi ekonomisinin gereği olan bilgiye erişimden, bu bilgiye düşünce katarak yaratılan değerlerin yerine iletilmesine kadar zincirin her aşamasında internet bir şekilde yer almaktadır.

Türkiye’de e-devlet sisteminin bazı önemli uygulamalarını şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- e-Sigortalı olun: (www.ssk.gov.tr) SSK'nın yürüttüğü e-sigorta projesiyle tüm sigorta müdürlükleri prim toplamaya yönelik online merkeze bağlanmaktadır.

- Hazine malları web sitesinde: (www.milliemlak.gov.tr) Hazinesinin taşınmaz mallarını takip ve idare eden Milli Emlak, hazine adına kayıtlı tüm taşınmazları bilgisayar ortamına geçirerek, satışa çıkacak taşınmazları halka ilan edilmektedir..

- e-Tarım ordusu : (www.tarim.gov.tr) Tarımsal veri tabanı oluşturup tarım sektörüne yardımcı olmayı amaçlayan Tarım Bakanlığı, çiftçi kayıt sistemi, çiftlik muhasebe sistemi, hayvan bakım sistemi ve organik tarım sistemi ile e-tarım ordusu yaratmayı hedeflenmektedir.

- Vergin nereye gitti, öğren: (www.muhasebat.gov.tr) Devletin muhasebe hesabını tutan bütün birimler günlük olarak merkezden izlenecek ve vatandaş verdiği verginin nereye gittiğini Maliye Bakanlığının kamu hesapları bülteninden öğrenebilecek. Bu sitede illerin de her türlü harcaması gözükcektir.

- Sanal kültür alışverişi: (www.kultur.gov.tr) Devlete ait ilk portal olan Kültür Bakanlığı Projesi'nde her türlü kültürel etkinlik, tarihi zenginlik sergilenmektedir. Beş dilde hazırlanan sitede, diğer bütün bakanlıkların güncel faaliyetleri de yer almakta ve Türkiye ile ilgili sorulara cevap verilmektedir.

- Bilgisayar okur yazarları: (www.meb.gov.tr) Milli Eğitim Bakanlığı'nın projesi, bütün öğrenci ve öğretmenlerin bilgisayar okur yazar olmalarını hedeflenmektedir. Temel Eğitim Projesi, okullarda bilgisayar laboratuvarları açmak amaçlanmaktadır.

- Elektronik resmi gazete: (www.basbakanlik.gov.tr) Vatandaş Resmi Gazeteyi internet üzerinden okuyabilecektir. Osmanlı arşivleri de dahil olmak üzere taranan devlet arşivleri de elektronik ortama gösterilebilmektedir.

Bu hususta Türkiye'de e-devlet uygulamalarına geçişte bazı hedefler göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu hedeflerden bazıları şunlardır; toplumun her kesimi kısıtsız olarak ve katlanabileceği bir bedel karşılığında bilgiye ulaşabilmelidir. insan kaynaklarımızın iyileştirilmesi sağlanmalıdır, küreselleşme akımı ile artması kaçınılmaz olan beyin göçünü durduracak, tersine çevirecek önlemler belirlenmeli ve uygulanmalıdır, Avrupa Birliği ile uyum gözetilmelidir, toplumun her kesiminin katıldığı bir uzlaşma platformu kurulmalı, geniş katılımlı bir uzman görüşü çalışması yapılmalı, burada belirlenecek eylemler uygulanmalıdır.

1.1.4. Bilgi Çağında Etik Kavramı

Etik denince ilk akla gelen kelimelerden biri “ahlâk” kelimesidir. Etik ve ahlâk birbirine yakın iki kavram gibi görünse de ayrı kavramlardır. Bu açıdan etiği doğru ve yanlışın kuramı, ahlâkı ise bunun uygulaması olarak görmek mümkündür.

Genel anlamdaki etik yaklaşımlarının meslek alanlarında somutlaşan biçimlerine meslek etiği denilmektedir : muhasebe etiği, tıp etiği vb. Bazı görüşlere göre meslek etiğinden söz etmek yerine meslek ilkelerinden söz etmek daha doğru olacaktır.

Etik, bir disiplin olarak, neyin iyi neyin kötü olduğunun belirlenmesi ile ahlaki görev ve zorunluluklar üzerinde durmaktadır. Etik ile ilgili çalışmaların tarihi, 2500 yıl öncesine Eski Yunanlı filozof Aristo’ya kadar uzanmaktadır. Etik ikilemler ise, genellikle, karmaşık ve zor tanımlanabilen olgulardır.

Sonuca önem veren “Sonuççu Etik Teorisi”ne göre; bir eylemin, etik açıdan doğruluğu veya yanlışlığı, sonucuna göre değerlendirilir. Sonuççu teoriler içerisinde içinde en detaylı olan görüş faydacı anlayışıdır. “Faydacılık teorisi”, her bir bireyi, en az diğer bir birey kadar dikkate aldığı için, son derece demokratik bir teoridir (Fox,1999: 27).

Bilgi çağının etkileri sonucu, etik teori ve yaklaşımlardan geliştirilen karma modeller, yalın etik teorilerden daha güvenli teorik temeller sunar. Geliştirilen karma etik teorilerden birisi, “Janus Kafalı Etik Model” (Janus, Eski Roma’da kapılar ilahı olup, başı iki yüzlüdür.) isimli teoridir. Bu model faydacı etik ve deontolojik etik (Ödev Etiği) teorilerini birleştirmiştir. Deontoloji teorisi ise, bazı değerlere odaklanmakta (örneğin kişi özerkliği gibi) ve eylemin sonucu ikinci derece önem kazanmaktadır. En çok bilinen deontoloji teorisini ünlü filozof “Immanuel Kant’tır” (<http://www.medinfo.hacettepe.edu.tr/ozetler/detay.asp?dersno=3370>).

“Janus Kafalı Etik Model”, yapılacak herhangi bir eylemin, ancak her iki yaklaşımı da ihlal etmemesi durumunda yapılabileceğini öngörür. Bu karma modelin en büyük avantajı deontolojik etik teorisi yardımıyla, olayın evrensel boyutunu yakalarken, faydacı etik teori yardımıyla olayın kendi spesifik şartlarını dikkate alabilmesidir (Brady ve Dunn, 1995:38).

Bilgi çağında geliştirilen bir başka karma etik teori modeli ise, bir eylemin hukuk normlarına aykırılık göstermesi, işletme çevresini oluşturan tüm çıkar gruplarının faydalarının optimize edilmemesi gibi durumlarda, bu eylemi ahlak dışı olarak görür.

Uygulayan meslek mensubunun etik kriterleri göz ardı etmeyi meşru hale getirecek olağandışı etkenleri göz önünde bulundurmak kadar, ilkeler arasındaki çatışmaları da dikkate alması gerekmektedir. Karma Etik Modelinin üstünlüğü pratikliğinde yatmaktadır. Model, karar vericilerin soyut etik ilkeleri ile uğraşmalarını gerektirmeyerek, somut durumlara uygulanabilecek tanınmış normlar haline dönüştürülmüştür.

1.1.5. Bilgi Çağının Getirdiği Yenilikler

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler ile başlayan bilgi çağında dünyayı sarsacak buluş sayısı dakikada yüzlerin üzerindedir. Bu kadar hızda gelişen ve değişen bilgiye ulaşmak , onu kullanmak , değerlendirmek yeni bilgi üretmek gerekli görülmektedir.

Bilgi Teknolojisinin Başlıca Bileşenleri Şunlardır (Aktan, 2003, s.2):

- Bilgi işlem teknolojisi (Bilişim Teknolojisi) ; Bilgi işlemde yazılım ve donanım teknolojilerinin kullanımı.
- Uydu Teknolojisi, uydular aracılığı ile bilgi aktarımı.
- Mikro – Elektronik Teknolojisi ; daha hızlı ve hassas işlem birimlerinin geliştirilmesine yönelik bilim ve teknolojiler.
- Telekomünikasyon Teknolojisi ; iletişim alanında geliştirilmiş yeni teknolojiler (Dijital teknoloji , fiber optik teknolojisi , lazer teknolojisi, akıllı terminal , internet, tele işlem, videotex, telekonferans, fax, CD Rom ve video-disk.).
- Esnek otomasyon teknolojileri kapsamında yer alan jenerik teknolojiler ise gelişmiş malzeme teknolojileri, biyoteknoloji ve enerji teknolojileri, nükleer enerji, uzay ve havacılık teknolojilerinden oluşmaktadır.

Bilgi çağında, işletmeler arası rekabet yoğunlaşmakta, değişim ve belirsizlik hız kazanmakta ve bilgi stratejik bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Günümüz organizasyonlarında, sermaye olarak paranın yerini bilginin almaya başlaması ile birlikte sürekli öğrenme ve bilgilenme olgusu, işletmelerde rekabetin anahtarı durumuna gelmektedir.

Bilgi çağını sanayi çağından ayıran en önemli niteliklerden birisi, bilgi çağında hizmetler sektörünün ekonomideki ağırlığını ve etkinliğini artırmasıdır. Bilgi çağı ile birlikte, rutin ve mekanik işlerin yerini zekaya ve yaratıcılığa dayanan meslekler almaktadır.

Bilgi çağı organizasyonlarında çalışan bireylerin , girişimcilik, yansızlık, araştırmacılık, analiz, sorun çözme, stratejik karar ve yaratıcı düşünce üretme nitelikleri ile donatılmaları gerekmektedir. Son yirmi yıldır bilgisayar kullanan kuruluşların bugünlerde sorguladıkları, bilgisayarlaşma sürecinden neler sağladıklarından daha çok ‘e-dönüşüm’e ne kadar yaklaştıklarıdır.

İş süreçlerinin ‘verimlilik’ üzerine kurgulanmasından hiç ödün vermeyen ‘e-dönüşüm’ oluşumu, bu yönüyle, organizasyon geliştirme, yeniden yapılanma v.b. iş yapılanmalarından daha verimli ve etkili bir iş yönetimi biçimi sunmaktadır. e-Dönüşüm uygulamaları doğrudan iş süreçlerine odaklanmayı öngördüğü ve çalışanların ‘gerçek zamanda performans göstergelerini’ sunduğu için, subjektif değerler taşıması olası olan, davranışlara ve ilişkilere odaklanmış başkaca performans değerlendirme modellerine ihtiyaç göstermez.

1.1.6 Bilgi Çağının Ekonomik Yapıya Etkileri

Ekonomik yapılar insan ihtiyaçlarına ve gelişen teknolojiye göre değişik evrelerden oluşmuştur. Bu ekonomik devirlerin oluşmasına en büyük etki yeni ortaya çıkan oluşumlar yani buluşlardır.

İnsanlık tarihi, ilkel çağ, tarım çağı, sanayi çağı ve bilgi çağı şeklinde bölümlenebilir. Çağları kendine özgü kılan toplumsal ve ekonomik nitelikleri ve koşullarıdır. Toplumsal ve ekonomik yapılar, çevresel ve kültürel öğeler tarafından biçimlendirilmektedir.

Dünya’da tarımın ortaya çıkması ile birlikte “birinci” dalga değişim yaşanmış, köylü merkezli ekonomiler doğmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte, fabrikalara dayalı, kitle üretiminin öneminin arttığı, giderek daha büyük ve daha bürokratik kurumlara gereksinim duyulduğu, “ikinci” dalga değişim yaşanmıştır. Bu gün ise, “bilgi devrimi” ile birlikte, ekonomik, teknolojik ve sosyal alanda “üçüncü” dalga değişim yaşanmaktadır (Toﬄer, 1998: 8).

Sanayi toplumu, ekonomiyi kıt kaynakların kullanımı ve dağıtımı ile ilgili bir bilim dalı olarak tanımlamaktadır. Şu an sürecini yaşamakta olduğumuz bilgi toplumunda bu tanım geçerliliğini kaybetmiştir. Özellikle rekabet faktörleri 1960’lar dan bu yana sürekli bir değişim içerisinde bulunmuştur. 1960’larda “üretim üstünlüğü” ile rekabet, 1970’lerde “maliyet üstünlüğü” ile, 1980’lerde “kalite üstünlüğü” ile, 1990’l yıllarda ise “hız üstünlüğü” ile rekabet öne çıkmıştır (Kavrakoğlu, 1992:24).

1970’li yıllardan itibaren artan rekabet ortamında faaliyette bulunan işletmeler yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Çünkü kitle üretimi için gerekli olan piyasalar büyük ölçüde doyma sürecine girmiş ve rekabet son derece şiddetlenmiştir.

1980’li yıllardan itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimsel değişimler iş dünyası için bir çok fırsatı beraberinde getirdiği gibi “iş”in tasarımını da değiştirmiştir. İşletmelerde hemen tüm “iş”lere bilgi işlem teknolojileri dahil edilmiş ve departmanların etkinliği artırılmıştır. Ortaçağı kapatıp Yeniçağ’ı açacak kadar etki yapan barutun icadıyla bilgisayarın icadı aslında benzerlikler göstermektedir.

2000’li yıllarda geçmişteki rekabet etmenlerinin önemi azalırken, rakipler tarafından anlaşılması ve taklit edilmesi çok daha zor olan “soyut faktörlerin” önemi daha da artmaktadır. Bu faktörler; örgüt kültürü, çalışanların yetenekleri, yaratıcılıkları ve bilgileri, çalışanların nasıl yönetildiği, örgütsel bilgiler, örgütün yeni bilgilere ulaşma ve bu bilgileri uygulamalara aktarabilme hızı ile örgütsel öğrenmenin etkinliğidir (Özmen, 2004: 1).

Kendiliğinden oluşan bu ekonomik yapılar, üretimi, iş gücünü, zamanı, sermayeyi vb. unsurları çeşitli dönemler de ön plana çıkarmıştır. Ama tüm bu evrelerde “bilgi” vazgeçilmez bir etmen olmuştur. Kimi zaman üretim miktarı, kimi zaman insan gücü, kimi zaman sermaye ön planda görünse de, bilgi her an kullanılan ve gerekli bir girdi olmaktadır.

Bilgi çağına geçiş sürecinde, günlük yaşamı kolaylaştırıcı devrimsel nitelikli değişimler gündeme gelmiştir. Bunlardan bazıları arasında elektronik posta, kişisel ve mobil bilgisayarlar, elektronik banka işlemleri, küresel bilgi ağı (Internet) sayılabilir. Günümüzde bu gelişmeler doğrultusunda artık elektronik ticaret ve dijital organizasyonlardan söz edilebilmektedir (Ögüt; 2001: 9).

Bilgi Çağında örgütlerin kilit elemanları “bilgi işçileri” olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler, örgüte iş güçleri yada geçmiş deneyimleriyle değil “bildikleri” ile değer katmaktadırlar. Bir anlamda bilgi işçileri 21. yüzyılda hangi işletmelerin yıldız olacağını, hangilerinin ise yok olacağını bilmektedirler (Lee ve Maurer, 1997:248).

Bilgi Çağında, üretim sürecine katılan en temel kaynak insan bilgisi, diğer bir ifade ile organize bilgi olmaktadır. Ortaya çıkan bu değişimin doğal bir sonucu olarak, üretim sürecinde, enerji ve girdi değeri gibi etkenlerin öneminin giderek azalması söz konusu olmaktadır. Tüm bu gelişmeler bilgi toplumunun ana uğraşı alanı olan hizmet ve bilgi temelli sektörlerle doğru daha fazla insan gücü katılmasına ve bu alanlara daha çok yatırım yapılmasına yol açmaktadır (Özçağlayan, 1998: 76).

İşletmeler için bilginin öneminin her geçen gün arttığı iş dünyasında bilinen bir gerçektir. Buna bağlı olarak işletmelerde bilgi yönetimi fonksiyonu ise bilgiden maksimum düzeyde değer yaratmayı sağlayacak süreç ve teknikleri içermektedir. Ayrıca etkin bir bilgi yönetiminin temelinde liderlik ve kültürle birlikte iyi tasarlanmış bir altyapı bulunmaktadır.

1.2. MUHASEBECİLİK MESLEĞİNİN KAPSAMI

İnsan ve dolayısı ile toplum ihtiyaçlarının artması ve ihtiyaçların çeşitlenmesine paralel olarak işletmeler de bunların karşılama bilmesi için büyüyüp, gelişerek yeni işletme türlerini ortaya çıkarmışlardır. İşletmelerin bu büyümeleri, genişlemeleri ve çeşitlenmeleri durumlarında yapılan mali işlerin bir sistem içerisinde değerlendirilip, kayıt altına alınması bir gereklilik olmuştur.

İşletmelerde gerçekleşen mali nitelikli işlemlere ilişkin verilerin toplanıp işlenerek işletme ile ilgili kişilerin yararına sunulması gerekir. Bu görevi yerine getiren organizasyona “muhasabe” denmektedir (Sevilengül, 2003:9).

Muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve örgütün finanssal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir “bilgi sistemi”dir (Sevilengül, 2003:9).

Bu alanda bilgi birikimi ve tecrübesi olan kişiler tarafından yapılması zorunluluk olmuştur. Bu kişiler yani muhasebe işini meslek edinen “muhasebecilerdir”. Muhasebeci, her şeyden önce, kendisine bağımlı olanlara karşı sorumlulukları olan bir bireydir. Görevini eksiksiz ve itina ile yapmakla yükümlüdür.

1.2.1. Muhasebecilik Mesleğinin Tanımı ve Özellikleri

İhtiyaçlardan ortaya çıkan muhasebe, işletmelerin mali belgelerinin tarih sırasına göre günlük deftere kaydedilmesi, oradan büyük defter hesaplarının kalanlarından oluşan çeşitli mizanlar aracılığı ile işletme yöneticilerinin yararlanabilecekleri mali tablolar şekline getirilmesi işleminin tümüdür (Türedi, 1996:1).

Muhasebenin ilk fonksiyonu bir işletme ile ilgili finansal sonuç doğuran işlem ve olayları izleyip, sınıflandırmak ve bunları kayıtlara geçirerek bilgi üretmektir. Muhasebenin ikinci fonksiyonu, kayıtlara geçirilen bilgileri değerlendirerek, yorumlayarak finansal tablo ve raporlar halinde karar alıcılarla, tüm ilgililerin bilgisine sunmaktır. (Küçüksözen ve diğerleri, 1995:8).

Muhasebecilik mesleği insanların sahip olduğu ekonomik varlıkları kontrol etmek ve kendi yararlarına olacak şekilde arttırmak amacıyla yola çıkmıştır. Ekonomi ve işletmelerin gelişmesi teknolojinin yaygınlaşması muhasebe ve muhasebe mesleğine olan ihtiyacı artırmıştır.

Muhasebecilik mesleğine olan ihtiyacı bir kaç noktada toplayabiliriz. Her şeyden önce işletme sahiplerinin kendi mali durumları hakkında bilgi edinme ihtiyacı vardır. Öyle ki işletme büyüdükçe bu ihtiyaç daha da artar.

Özellikle böylesine bir rekabet ortamında işletme sahiplerinin sağlıklı karar alabilmeleri için sağlıklı muhasebe bilgilerine ihtiyaçları vardır. İşletmenin varlıkları, borçları, stokları, kârlılık durumu, yıllar itibariyle gösterdiği performansı bilmek ve buna göre karar almak gerekmektedir. Bu beraberinde muhasebecilik mesleğine olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Mesleğin çok önemli bir fonksiyonu da "vergi" mükellefiyetinin tam ve zamanında yerine getirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi ; işletmecilik açısından "vergi", işletmelerin bir bakıma görünmeyen ortağı olan devletin payıdır. Yani devlet, belli oranda işletmelerin ortağı gibidir ve ortaklık payını da vergi olarak alır. İşte bu noktada Muhasebecinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü kayıtlar ne kadar sağlıklı düzenlenirse devletin hakkı da o kadar korunmuş olur. Dolayısıyla bu fonksiyonu ile muhasebeci bir kamu görevi üstlenmiş olmaktadır.

Ülkemizde muhasebe mesleği uzun yıllar süren bir çalışmanın sonucunda bir yasayla belirli esaslara bağlanmış ve avukatlık, doktorluk gibi bir meslek niteliği kazanmıştır. Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Yasası 13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak 01.01.1990 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. 3568 sayılı bu yasa, ülkemizde muhasebe mesleği yönünden önemli bir gelişmedir (Sürmeli ve Benligiray, 1998:9).

Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Madde 2’de Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir şu şekilde tanımlanmıştır: Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin,

- Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kâr/zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer bilgilerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak,
- Muhasebe sistemini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerin düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,
- Yukarıda açıklanan konularda belgelerine dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir denir.

Muhasebe mesleğine verilen önem, mesleğin güvenceli ve hukuki açıdan yeterli korunması ile ölçülebilir. Muhasebe mesleği; ülkenin iktisadi bütünlüğünü oluşturan kurum, işletme, vakıf, dernek, sendika, siyasal parti gibi hesapsal birimlerin muhasebe işlerini yasalara, kurallara, ilkelere, yöntemlere uygun, tarafsız, nesnel, sır tutar ve güvenilir bir tutumla, belirli bir yerde ve kendi sorumluluklarında yapan kişilerin sürekli olarak edindikleri iş ve uğraş alanıdır (Yazıcı, 2002:8).

Bir lke ekonomisine ait rakamsal verilerin doğruluğu o ülkede muhasebe mesleğine verilen önemle doğrudan ilgilidir. Eğer bir ülkedeki tüm ekonomik ilişkiler kayda alınabiliyorsa, o ülkenin rakamsal değerleri doğruyu yansıtır.

1.2.1.1. Muhasebecilerin Sorumlulukları

Muhasebeci, devlete topluma, mesleki kuruluşlara, müşterilerine ve kendine karşı sorumlulukları olan bir meslek sahibidir. Buna göre muhasebecinin karşı karşıya olduğu sorumluluklar sistemli bir biçimde şöyle açıklanabilir (Daştan, 2001:96-97).

- Devlete karşı: Yasaların belirttiği doğruları yapmak, gerçekleri arpıtmamak ve devletin çıkarlarını gözetmek.
- Topluma karşı: Toplumun güvenini sarsıcı, toplumu yanıltıcı finansal “mesajlar” vermekten kaçınmak, toplumun genel çıkarları konusunda duyarlı olmak.
- Mesleki kuruluşlarına karşı: Mesleki kuruluşların muhasebe mesleğinin imajını, saygınlığını sağlama amacı ile belirlediği standart ve kurallara uygun davranış ve faaliyetlerde bulunmak.
- Müşterilere karşı: Müşteriye profesyonelce hizmet vermek: Müşterinin çıkarlarını gözetmek, yol gösterici olmak, müşteri ile ilgili edinilen özel bilgileri saklı tutma da güvenilir olmak. Öte yandan da kamu ve toplum için müşterileri hakkında gerekli finansal bilgileri çarpıtmadan raporlamak.

- Kendisine karşı: Kişisel disiplin sahibi olmak, mesleki konularda sürekli olarak kendini geliştirmek, yasa ve yönetmeliklere uyarak, kamu ve toplum yararına uygun davranış biçimi sergilemek. Ahlaki yapı sahibi olmak ve bunu zedeleyici her türlü ikilik yaratıcı çıkar ilişkisinden kendini arındırma (zira çıkar ilişkilerinin varlığı muhasebecinin bağımsızlığını yor ederek onun kolayca kontrol altına alınmasına neden olur) ve kendi çıkarını korumak (yaşamak için gerekli olan geliri sağlamak).

1.2.2. Muhasebecilik Mesleğinin Tarihçesi

İnsanın hesap tutma ihtiyacı ekonomik hayat ile birlikte doğmuş ve ekonomik hayata paralel olarak bir gelişme seyri izlemiştir. Ekonomik hayat genişledikçe, işlemler değişip çeşitlendikçe muhasebe bunları izleyebilir duruma gelmiştir.

İlkel biçimde hesap tutma tekniğinin doğuşu mübadelenin başladığı çağlara kadar uzanır. Bu nedenle muhasebe, bütün yönetim tekniklerinin en eskisi olarak kabul edilmektedir (Sevilengül, 2003:12).

İlk muhasebe kayıtları Kral Hammurabi 'nin (MÖ.1728-1686) adı ile anılan Hammurabi Kanunlarında rastlanmıştır. Bu dönemde muhasebenin önemini anlayan devlet yetkilileri saraylara “katiplik” müessesini getirmişlerdir. Katipler devrin en itibarlı kişileri arasında yer almakta ve defter tutma ile bütçe denkliğini bilmekteydiler (Süren, 1993:1).

Bu günkü muhasebe teorisinin temelini oluşturan çift taraflı kayıt yönteminin (Muzaaf Muhasebe Metodu) 13. yüzyıldan itibaren İtalya’ da kullanılmaya başlandığı, 1296 tarihinde Floransa’da tutulmuş kayıtlardan anlaşılmaktadır. Ancak bu kayıtların daha önceleri Doğu’da kullanılmış olması ihtimalide vardır (Sevilengül, 2003:12).

Uygulamalar sonucu olgunlaşan “çift taraflı kayıt sistemi, matematikçi Luca Pacioli tarafından yazılı bir metne dönüştürülerek 1494 yılında Venedik’te yayımlanmıştır (Sevilengül, 2003:12).

Dünya üzerindeki bütün uluslar arası işletmeler,finansal kurumlar ,gelişmiş devletler kendi iç yapılarında bu finansal tabloları her ay düzenli olarak oluşturmakta ve denetim standartlarını en üst düzeye çıkarmaktadırlar. Finansal tabloların ve finansal raporlama düzenlerinin uluslar arası düzeyde anlaşır olması ve uyumlu hale gelmesi için bir takım çalışmalar yapılmıştır.

Sermaye Piyasası Uluslararası Örgütü (IOSCO) tarafından yapılan çalışmalarda uluslararası sermaye piyasalarında geçerli uluslararası muhasebe standartlarının geliştirilmesinde önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte de bu eğilimin süreceği açıktır.

Bu çalışmaları yapan kuruluşların başında Uluslar Arası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee) “IASC” gelmektedir. IASC 1972 yılında Sidney’de toplanan X.Uluslararası Muhasebe Kongresinde kurulmasına yönelik gündeme gelmiş ve 1973 yılında Kanada, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda Fransa,Almanya ve ABD’deki profesyonel muhasebe kurumları tarafından yapılan anlaşma ile kurulmuştur.Bu komite 2001 yılında IASB (International Accounting Standarts Board) , (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu) adını almıştır.

Kurulun temel amacı 1973 yılında yapılan anlaşmanın 1.paragrafında şu şekilde açıklanmıştır. “Finansal tabloların hazırlanmasında ve sunulmasında dikkate alınması gerekli temel standartları belirleyip ,kamuya açık bir şekilde yayınlamak ve böylece bu tabloların dünya çapında kabul edilme ve dikkate alınma olanağını arttırmak”

Kurulun merkezi Londra'dadır. Dünya üzerinde 113 ülkede 2 milyara yakın muhasebeciyi temsil eden 155 muhasebe kurulusu üyesi bulunmaktadır. Ülkemizde TMUD (Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği) 1974 yılında bu kurula üye olan ilk kuruluş olup daha 1994 tarihinde TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği.) da bu kurula üye olmuştur.

1.3.2.1. Türkiye’de Muhasebecilik Mesleğinin Tarihçesi

Türkiye’deki muhasebenin tarihi gelişimi Osmanlı İmparatorluğu’na ve hatta Selçuklu Devleti zamanına kadar etkilendiği görülmüştür. Merkezi bir devletçilik anlayışının egemen olduğu bu imparatorluklarda devletin mali nitelikteki işlemlerinin kayda alındığı bilinmektedir.

Ancak kayıt sisteminin ne olduğu konusunda yeterli bilgi yoktur. Osmanlılar döneminde, devletin gelirlerinin kayıt olduğu muhasebe defterleri devletin mali örgütleri içinde tutuluyordu. “Türk Eğitim Tarihi” adlı yapıtında Prof. Dr. Yahya AKYÜZ, Bab-ı Defterdarı Mektebinden söz etmektedir.

Bunun yanında, Kutadgu Bilig’in 202. sayfasında, “ Muhasebeci gelir ve giderlerini yazı ile tespit etmeli, her türlü muamele kayda geçilmelidir, muhasebe kayıtlarında yıl, ay, gün yazılırsa tarihi belli olur, sayılar açık olarak bilinir. Hesapta emniyet, şüphesiz kaydetmekle temin edilir; hesap muntazam kaydedilirse işler aksamaz. Hazinedar, gönülden bağlı, ihtiyatlı ve zeki olmalıdır. O, akıllı ve tedbirli olduğu gibi haya sahibi de olmalıdır. Onun usta bir muhasebeci olması ve her çeşit kaydı bilmesi; hesabın iyice tutulması için dikkatle kayda geçilmesi lazımdır.” denilmektedir.

Yukarıda ki sözlere istinaden o sayfada “ Muhasebenin 1064 yılında Türkler tarafından standartları yayınlanmıştır” da denilmektedir. Ayrıca 1363 de kendisi bir Türk olan Abdullah Puser Muhammed tarafından bir muhasebe kitabı yayınlanmıştır. Bu kitap Ayasofya müzesindedir (Pur, 1989:18).

İkinci Meşrutiyetten sonra Genel Muhasebe Yasası ve “ Mal Sandıklarında Tutulacak Kuyud-u Hesabiye ye Dair Talimatname “ çıkarılmıştır. Aynı yıllarda Muhasebat Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Adı geçen Talimatnameye göre hesaplar ikili kayır usulüne göre tutulmaktaydı..

Ülkemizde muhasebe alanındaki gelişmeler, esas itibarı ile batıdaki tarihsel gelişimin özelliklerini taşımaktadır. Bu bakımdan batıda, olduğu gibi, muhasebe önce vergi kanunlarının işletmelere getirmiş olduğu zorunlulukları karşılamak üzere uygulanmıştır, daha sonra da alanı yavaş yavaş genişleyerek tek düzeliğe ulaşmıştır. 1839 yılında kurulan Maliye Bakanlığı tarafından 1882 yılında mal sandıkları için “ Tensik-i (düzene koyma) Kayır Talimatnamesi” hazırlanmıştır. Talimatnameye göre sandık (kasa) defteri, genel tahsilat defteri, genel ödemeler defteri, müfredat ve icmal defteri tutulmakta gelirlerin tahakkuk ve tahsilatı ayrı ayrı gösterilmiştir.

Ülkemiz muhasebenin belirli bir düzene bağlanması 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’nun Tercümesi olan Kanunname-i Ticaret ile olmuştur. Bu düzenleme ile tacirlerin tutmakla yükümlü oldukları defterler hakkında hükümler getirilmiştir(Nakir, 1997:25).

Diğer devletlerde olduğu gibi, ülkemizde de muhasebe konuları, su anda olduğu gibi Genel Muhasebe ve Maliyet Muhasebesi çerçevesinde kalmıştır. 1880 yılında kurulan Osmanlı Bankasının muhasebe uygulamalarında da Fransız uygulamalarının etkisi görülmektedir (Nakir, 1997:27).

Muhasebe teorik ve uygulama yönleri itibarı ile şu aşamalardan geçmiştir. 1850-1925 Fransız, 1926-1960 Alman etkisinin olduğu dönem ve 1960 sonrası dönemdir (Acar, 1995:37).

1926 yılında kabul edilen ve yürürlüğe giren 865 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Alman Ticaret Kanunu’ndan alındığı için Türkiye’de bu dönemdeki muhasebe ile ilgili hususlarda Alman etkisinin olduğu söylenebilir.

İlk mesleki örgüt 1935 yılında İstanbul’da kurulan “ Muhasebeciler ve Murakıplar Cemiyeti”dir. Bunu ilerleyen yıllarda bir çok mesleki örgüt izlemiştir. 1977 yılında “ Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Derneği” adı altında başka bir mesleki örgüt kurulmuştur. Bugün bu dernek “Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Birliği” adı altında faaliyetlerini sürdürmektedir (Aklin, 1989: 1).

Türkiye’de Muhasebe Mesleğini yasal bir yapıya kavuşturmak için hükümetler ve çeşitli kuruluşlar yıllarca büyük bir çaba harcamışlardır. Muhasebe mesleğinin uzun yıllar hiçbir yasal yetkisi olmadığı halde ve sorumluluk almadan fiilen yapan ve bir araya gelerek örgütlenmeye çalışan değişik eğitim düzeylerinde kişiler yürütmüşlerdir. Bu dönem mesleğin yasalaşması için yapılan çalışmalar ile mesleğin örgütlenmesi için gösterilen çabalarla geçmiştir (Marşap, 1995:44).

Mesleğin kanunla düzenlenmesi ilk defa 1932 yılında başladığı, değişik kaynaklarda ileri sürülmekle birlikte 1938 yılında 3499 sayılı Avukatlık Kanunu TBMM’nde görüşülürken mali işlerin takibini avukatlar dışında Maliye Bakanlığı da 15 yılını doldurmuş yüksek okul mezunlarının da yapması gerektiği savunulmuştur (Karayalçın, 1997: 118).

1957 yılında çıkarılan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hazırlanmıştır. Bu kanun ile muhasebe düzenine ilişkin bazı şekil ve zorunluluklar getirilmiştir (Acar, 1995:39).

1963 yılında “Serbest Mali Müşavirlik” kanun tasarısı adı altında yeniden hazırlanan metin TBMM’ye gönderilmiştir. Anayasaya aykırılık, yabacıların Türkiye’de çalışması, beyan tasdiki ve temsili yetkisi konularında ortaya çıkan geniş tartışmalar nedeni ile kanunlaşamamıştır (Karayalçın, 1977: 122).

Vergi Usul Kanunu ile defter tutma, belgeleme, değerlendirme gibi konularda olduğu gibi özel ve kamu sektörünün muhasebe ile ilgili konularında da düzenleme getirilmiştir.

Türkiye Sanayi ve Maden Bankası ve Fabrikalarındaki organizasyon çalışmaları ile Sümerbank'ta yapılan Maliyet Muhasebesi çalışmaları muhasebe alanında önemli gelişmelerin başlamasında en önemli etken olmuştur (Sevilengül, 2003:13).

1989 yılında 3568 sayılı yasa ile meslek yasal bir yola sokulmuş ve yapıya kavuşturulmuştur. Bu yasanın çıkması ile birlikte mesleki gelişim ve örgütlenme sağlanmıştır. Daha önceleri dağınık halde bulunana meslek mensupları yasal yollar ışığında bir araya gelerek örgütlenmeye başlamışlardır.

Mesleğin gelişiminde etkili olacak standartların oluşumundaki bu yanlışlıklar TMMOB kurulmasıyla ortadan kalkmaya başlamıştır. TMMOB (Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu) kuruluş taslağı hazırlanarak, 05.02.1994 tarihinde 47 sayılı kararla TMMOB Yönetim Kurulu tarafından kabul edildi.

TMMOB' in amacı, tüm ülkede faaliyette bulunan işletmelerin finansal tablolarının düzenlenmesini esas alarak, muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmek ve ayrıca, meslek mensuplarının, finansal tablolarının bağımsız denetiminde esas alacakları denetim standartlarını yayınlamaktır. Daha sonra bu kurul, iki ayrı kurul olarak , TMMOB (Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu) ve TDSK (Türkiye Denetim Standartları Kurulu) ayrılmıştır.

1.3.3. Muhasebecilik Mesleğinde Etik Kavramı ve Kuralları

Meslek, tutulan yol, bir kimsenin geçimini sağlamak için sürekli yaptığı iş, uğraş, çığır, okul, ekol olarak tanımlanmıştır (Yıldız, 2001:38). Muhasebe; bilimsel yapısını oluşturan temel kavramlar, prensipler ve genel kabul görmüş ilkeler çerçevesinde, işletmeleri ilgilendiren ekonomik ve mali olayları, bir sistem bütünlüğü içerisinde kaydeden, raporlayan, denetleyen ve ilgililere tarafsız biçimde bilgi üreten önemli bir bilim dalıdır (Demirkan, 2001:53).

Muhasebe mesleğini mensupları da bu yolda kendilerine saydığımız bu işleri yapmayı seçmişlerdir. Bunu en iyi şekilde yapmaya çalışmak, onların tek hedefleri olmalıdır.

Her meslek grubu kendisi ile ilgili mesleki davranış ve kurallarını kendisi geliştirmiştir. Karar verme aşamasında neyin doğru, neyin yanlış, neyin haklı, neyin haksız olduğunun belirlenmesine meslek etiği ilkeleri yardımcı olmuştur. “Muhasebe meslek etiği”, müşterilere, kamuya ve diğer uygulamacılara yüksek standartlara oturtulmuş etik davranışlarla hizmet edilmesi demektir (Fatt, 1995: 997).

Muhasebe mesleğinde etik denince; meslek mensupları tarafından sunulan mesleki bilgilerin bilgi kullanıcılarına yararlılığı göz önüne alınmaktadır. Tanımlamak gerekirse; kanunlara uygun işlemlerin yanı sıra toplumun güncel değer yargılarına da önem vererek güvenilir bilgilerin topluma sunulması denebilir.

Diğer tüm mesleklerde olduğu gibi, muhasebe mesleği mensupları da, iş hayatlarında ahlaki açmazlara düşebilmektedirler. Çıkar çatışmasına neden olabilecek durumlarda, ideal olan, kamuya ve işverene karşı olan sorumluluklara ek olarak, bazen kişisel çıkarlarına ters düşse de, yüksek hareket standartlarına göre hareket edebilmektir. Muhasebe mesleği, genel olarak, toplumun güvendiği bir kurumdur.

Ancak toplum, meslek mensuplarını atayamaz, atama yetkisi firmaya veya kamu adına devlete aittir. Muhasebecilerin topluma olan sorumlulukları, örneğin bir mühendisin topluma karşı olan sorumluluğuna oranla, daha fazladır. Ancak yönetim muhasebecileri ve iç denetçilerin birer şirket çalışanı olduğunu da unutmamak gerekmektedir. Bu nedenle, sık sık, firmadaki pozisyonları ile mesleki değerleri çatışabilmektedir. Meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları etik ikilemlerin temel kaynağını genellikle bu tip zor anlar oluşturmaktadır.

Mesleki etik açısından yetersizliklerin aşılabilmesi için, etik modellerin yetersiz kaldığı noktaların tespit edilerek, yeni bir model geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Yapılan yoğun çalışmalar sonucu geliştirilen iki temel karma modelin uygulandıklarında oldukça olumlu sonuçlar verdiği ve ahlaki ikilemlerin çözümünde faydalı olukları görülmüştür.

Muhasebede etik, genel yasalara, meslek yasalarına ve toplumun genel kabul görmüş değer yargılarına da önem vererek, güvenilir bilgilerin topluma anlaşılabilir şekilde sunulmasını amaçlar.

Bu bilgilerle, ilgilenen ortaklar, yatırımcılar, devlet, çalışanlar müşteriler ve kamuya sunulan bilgilerin doğruluğuna inanmalıdır. İşletmelerin finansal tablolarını hazırlayanlardan, en üst görevliden, en alt kademedeki görevliye kadar herkes mesleğin etik kurallarını bilmeli ve bu kurallar çerçevesinde çalışmalarını yürütmelidirler (Yenigün ve Sözbilir, 2001: 30).

Etik kurallar, ahlaki ikilemleri çözmede yetersiz kalmaktadırlar. Bu kurallar da ihlal edilebilmektedir (Finn ve diğerleri, 1994: 28). Çünkü, bir kuralın kabul edilmesi ile kurala uymak birbirinden farklı konulardır. Güçlü bir örgüt ortamı veya cezalandırma korkusu neticesinde bu durumlar ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca etik kuralların evrenselleştirilmiş şekilleriyle tüm olası durumları kapsayabilmek imkanı olmamaktadır. Yapılan çalışmalar, muhasebecilerin bu tip ahlaki belirsizlikleri daha çok mesleki teknik bilgileriyle aşmaya çalıştıkları göstermiştir (Vyakarnam ve diğerleri, 1996: 163)

Etik kuralların muhasebecilerin ahlaki gelişimlerine paralel olarak desteklenmesi gerekmektedir. Etik teorilerin, eylemlere yönelik önerilerden ziyade karmaşık durumları anlamaya yönelik araçlar olarak algılanması gerekmektedir. Birçok etik modeli geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Faydacılık Etiği (Utilitarian Ethics): Sonuççu teoriler içerisinde içinde en detaylı olan görüş faydacı anlayışıdır. Faydacılık teorisi, her bir bireyi, en az diğer bir birey kadar dikkate aldığı (consideration) için, son derece demokratik bir teoridir (Fox,1999). Faydacılık anlayışının firmalara uygulanmasının, diğer alternatif etik teorilere göre iki temel üstünlüğü vardır. Birincisi, bu teori, çıkarları ahlaki davranışlarla birbirine bağladığından, firma bazında, çıkarıcıdır. İkincisi ise, fayda ve zararın tespit edilmesi aynen kar/zararın hesaplanması gibidir.

- Deontolojik Etik (Deontological Ethics): Deontolojik etik teorisi, görev veya ahlaki yükümlülükler üzerinde duran bir teoridir. “Deonto” Yunanca’da görev anlamına gelmektedir. Bu teori, birey veya grupların temel görev ve haklarına göre davranışlarını belirlediğine dayanır. Birey, ahlaki prensip veya kurallardan oluşan bir rehberle göre kararlarını vermeye çalışacaktır. Kısaca hareket biçimini belirleyen ahlaki zorunluluklar ve görevlerdir.

- Fazilet Etiği (Virtue Ethics): Fazilet teorisi, bireyde bulunan fazileti veya iyi karakter özelliklerindeki gelişme ve ilerlemeyi ahlakiliğin kaynağı olarak görür. Eğer birey faziletli ve ahlaksızlığı gerektiren özelliklerden arınmış ise iyidir. Genel olarak fazilet, mertlik, cesaret, serinkanlılık, adaletlilik, metanet, cömertlik, dikkatlilik, dürüstlük gibi özellikleri içerir. Fazilet teorisi ahlaki özellikler çocukluk ve gençlik dönemlerinde kazanıldığı için ahlak eğitime çok önem vermektedir. Fazilet etiği anlayışı, muhasebe mesleği için çok önemli olan iki temel fazilet üzerinde durmaktadır (Mintz, 1995: 247).

- İlgi Etiği (Ethics of Care): İlgi etiği haklar ve kurallara dayalı geleneksel ahlak felsefesine yönelik, feminist bir eleştirel bakış açısı olarak gelişmiştir. Geleneksel etik, diğer bireyleri potansiyel tehdit olarak görür. Haklar başkalarının iddialarına karşı korunma olarak aracı olarak görev yaparken, kurallar da çatışmaları gidermek için vardır. Hak ve kurallardan doğan ahlaki sorumluluk ise evrensel ve herkes için eşit derecede bağlayıcıdır. Bu yaklaşım yakın çevrede yer alan bireylerin ihtiyaç ve kaygılarına yönelik yeterli tepkiler üzerine odaklanmıştır. İlgi etiği, diğer rasyonel varlıklarla pazarlık ve kural temelli çatışmaları gidermekten çok, başkalarına saygı üzerine odaklanmıştır. İlgi etiği, hem direkt olarak muhasebe mesleğine, hem de sorumlu örgüt kavramına uygulanmaktadır. Sorumlu örgüt, kendi politikasıyla tutarlı davranışlar sergileyebilen örgüttür. Bu anlayışta firma, örgüt üyelerinin birincil derecede ilgisine bağımlı olan ikincil bir kurum olarak görülür (Burton ve Dunn, 1996: 147) .

- Karma Etik Modeller: Ahlaki konuların karmaşık yapıları sonucu, geliştirilen etik teori ve yaklaşımların hiçbir muhasebe mesleğinde ortaya çıkan ahlaki ikilemlere veya sorunlara tatmin edici bir çözüm sunamamaktadırlar. Etik ilkelerin, sistematik olmayan bir biçimde uygulanması ve kişinin kendi amaçlarını gerçekleştirmesine olanak veren bir seçicilik sergileyebilmesini sağlayabilecek seçicilik yaklaşımı, karma etik teorisinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. , “Janus” Kafalı Etik Model” bunlardan birisidir. Yapılacak herhangi bir eylemin, ancak her iki yaklaşımı da ihlal etmemesi durumunda yapılabileceğini öngörür. Bu karma modelin en büyük avantajı deontolojik etik teorisi yardımıyla, olayın evrensel boyutunu yakalarken, faydacı etik teori yardımıyla olayın kendi spesifik şartlarını dikkate alabilmesidir (Brady ve Dunn, 1995:38).

Muhasebe mesleğinde var olan yazılı etik kurallar önemlidir. Fakat ahlaki ikilemlerin ve çatışmaların çözümünde yeterli olamamakta ve daha çok bireysel düzeydeki ahlaki gelişim üzerinde durmaktadırlar.

Etik teoriler ve ilkeleri tek tek ele alındığında, hiçbirisi ahlaki açmazlara en iyi çözüm sunabilen model olamamaktadır. Ancak hiçbir öneride bulunmamak veya etik kuralları uygulamak seçenekleri arasından, karma modelin uygulanabilir hale getirdiği güvenli bir yol takip edilebilir. Bu modeller bazı rakip ilkelere dayanmaktadır. Bunların karar verici bünyesinde bir araya getirilmesi kararın ahlaki olmasına olanak verir. Deneme ve yanılma yönteminin aksine karar verici en azından, bu modellerin sunduğu, iyi bir başlangıç noktasından hareket etme şansına sahip olabilecektir.

Muhasebecilerin kendilerini çağın gereklerine uydurmak durumunda olmaları ekonomik bir zorunluluk olmakla birlikte, aynı zamanda meslek etiğinin de bir gereğidir.

Muhasebenin en önemli görevlerinden biri ilgili kişilere doğru ve güvenilir bilgiler sunmaktır. Sunulan finansal bilgiler doğru ve güvenilir değilse bu bilgileri kullananlar sağlıklı kararlar alamazlar ve muhasebe sisteminden beklenen fayda sağlanamaz. Muhasebenin bilgi sunma işlevi göz önüne alındığında muhasebe mesleğinde etik; meslek mensuplarınca kanunlara ve toplumun değer yargılarına uygun, güvenilir bilgilerin sunulmasıdır (Baş, Özocak, 2001; 195-196).

3568 Sayılı meslek yasamızda ise meslek mensuplarında olması gereken en önemli özellikler; “Dürüstlük, Güvenirlilik, Tarafsızlık, Sır saklama, Mesleki özen ve titizlik, Sosyal sorumluluk, Reklam yasağı, Bağımsızlık” olarak belirlenmiştir.

Muhasebeciler devletten topluma, mesleki kuruluşlardan müşterilere kadar çok geniş bir alanda sorumlulukları olan kişidir. Muhasebeci edinmiş olduğu bilgi ve deneyimini, bunu talep edenlere ilgili yasaların ve mesleki kuruluşların öngördüğü sınırlar çerçevesinde sunmalıdır.

Muhasebeci bu görevi yerine getirirken zaman zaman ahlak kurallarıyla çelişkiye düşebilir. Bunun için ahlak açısından ortaya çıkan bu problemleri gidermede meslek ahlakı önemli bir rol oynar. Kısaca muhasebe mesleğinde etik son derece önemlidir (Tükenmez, Kutay :443).

Bu bağlamda meslek mensubunda bulunması gereken en önemli özellikler; dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, sır saklama, mesleki özen ve titizlik, sosyal sorumluluk ve bağımsızlıktır (Akbulut, 1998:126).

Meslek ile ilgili etik değerlerin kazandırılması aynı zamanda muhasebe mesleğinin toplumdaki değerlerini de yükseltecektir. Toplumda muhasebe mesleğinin rolü de diğer mesleklerde olduğu gibi değişim göstermektedir (Selimoğlu, 2001:22).

Muhasebe mesleğinde etiği sağlamaya yönelik olarak yapılan çalışmaların başında, işletmelerde etik memurlarının görevlendirilmesi gelmektedir. Bu görevin yürütülmesi ve kontrolü için 1992 yılında Etik Memur Birliği (Ethics Officer Association) kurulmuştur. Söz konusu birliğin amaçları şöyle özetlenebilir: Etik memurları arasında birlik ve beraberliğin oluşturulması için çeşitli olanakların sağlanması, Ortak ilgi alanındaki özel sorunlara birlikte yaklaşım sağlayacak bir yapının oluşturulması, iletme etiği alanında araştırma, öğrenme, paylaşma ve uygulama ile iyileştirmelerin yapılması.

Muhasebe meslek birliklerinin yayınlarında yoğun bir şekilde etik kavramı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca şirketler muhasebe sistemlerinin güvenilirliği açısından bu konu üzerinde yoğunlaşmakta ve yönetim kurullarında gerekli kararları almaktadırlar.

IFAC (International Federation Accountant Committee) Profesyonel Muhasebeciler Etik Yasası'nın 16. paragrafına göre; muhasebecinin, bir müşteri yada işvereni uygulama, yasal düzenlemeler ve kullanılan tekniklerdeki güncel gelişmeler hakkında uzman bir profesyonelin avantajlarından yararlandığından emin kılacak düzeyde bilgi ve yeteneklerini korumayı sürekli bir ödev bilmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİ KİMLİĞİ

2.1. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİLİK MESLEĞİNİN GELECEĞİ

Bilgi Çağı ve Muhasebecilik Mesleği hakkında Birinci Bölümde ayrıntılı bir açıklama yaptıktan sonra İkinci Bölümde ise bu iki kavramın etkileşimi üzerinde duracağız.

Muhasebe mesleği ülkemizin ekonomik yapısını oluşturan özel ve kamu kesimindeki tüm işletmelerin muhasebe ve denetleme işlerinin; yasalara, ilkelere ve yöntemlere uygun, tarafsız, nesnel, sır tutar ve güvenilir bir tutumla gerçekleşmesini sağlayan bir iş alanıdır (Yazıcı, 1986:10). Kısaca muhasebecilik, bilgi ve yeterliliğin yanı sıra bazı moral değerleri de kapsayan bir meslektir (Ergun, 1993:405).

Bir yandan muhasebe sisteminin arzu edilen seviyede olmaması, diğer yandan hukuki altyapının oldukça gecikmesi mesleğin gelişmesine de olumsuz etki yapmıştır. Mesleki kanunların gecikmesi mesleğin arzu edilen yapıya ulaşmasını geciktirirken, etkin bir muhasebe sistemi kurulmasını da engellemiştir.

Günümüz muhasebecilerinin en önemli araçlarından biri bilgidir. Yaratılan bilginin sağlıklı olması, mükellefler ve yöneticiler tarafından alınacak kararların da aynı derecede sağlıklı ve etkin olmasını sağlayacaktır. Bu sebeple ülkemizde farklılıklar gösteren muhasebe uygulamalarının ortak bir dile ihtiyacı bulunmaktadır.

Uluslararası muhasebe standartlarına uygun standartların ülkemizde benimsenmesi neticesinde hem küreselleşme çabaları doğrultusunda ülkemize önemli avantajlar sağlayacak, hem de hazırlanmış olan faaliyet sonuçlarının gerçek durumumuzu yansıttığından emin olarak kararlar verme sürecinde kullanılabilecektir.

Finansal muhasebe sürekli ön planda olmuş, maalesef yönetim muhasebesi ve katma değer yaratacak hizmetler geri planda kalmış, çoğu zaman da söz konusu bile olmamıştır.

Günümüzde önemli bir yeri olan teknoloji kullanımı ise bu mesleğe "bilgisayarlı muhasebe" olarak yansımış, özellikle küçük ve orta boy işletmelerde muhasebe mesleği teknolojik anlamda bunun ötesinde bir katkı yapamamıştır.

Türk muhasebe mesleğinin yakın gelecekteki en önemli misyonu dünya ile bütünleşme ve ortak bir dilin oluşturulması olmalı ve meslek mensupları bu profile uygun olarak eğitilmelidir.

Bilgi çağında; küreselleşme, teknolojik gelişmeler, internet ve elektronik ticaret, bilgi yönetimi ve bilginin en etkin şekilde kullanımı, dünya da yaşanan en önemli gelişmeler olmuştur. Muhasebe mesleğinin bilgi çağındaki geleceği belirlenirken, bu özelliklerin mesleğe olan etkilerini incelemekte fayda vardır (Öksüz, 2001:45-51).

2.1.1. Ortak Muhasebe Dilinin Oluşturulması

Bilgi Çağında sermaye hareketlerinin yoğun olması nedeni ile, işletmelerin aynı standartlara göre hazırlanmış; doğru, güvenilir, karşılaştırılabilir mali bilgilere ve “ortak bir muhasebe diline” ihtiyaçları vardır.

Uluslararası muhasebe standartlarına uygun Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturulması ve bunların yaygın olarak kullanılması halinde; gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde doğru, güvenilir ve karşılaştırılabilir bilgi üretilmesi sağlanacak ve dolayısı ile bu durum ülkemize önemli avantajlar sağlayacaktır.

Dışa açılma politikaları ve ticari küreselleşme sürecinde;

- Üretim teknikleri, ürün profilleri değişmiştir. Örneğin, Türkiye’de kot kumaşı imal edilmezken, imalatına ve imal edilen kot tekstil ürünlerinin markalı ihracına başlanılmış; otomobil, dayanıklı tüketim malları ihracatı çeşitlenmiş ve artmıştır.
- Türk firmaları ile yabancı firmalar arasında ortaklıklar kurulmaya başlanılmıştır.
- Türk firmalarının hisse senetleri yabancı borsalarda işlem görmeye başlamıştır.
- Finans şirketleri ve üretici firmalar yurtdışından kredi temin etmeye başlamıştır.

Böyle bir ortamda, para ile ifade edilen işlemleri bir sistem dahilinde kayda alan, sınıflandıran, rapor eden ve analiz edilmesini sağlayan muhasebe ve muhasebeciliğin değişime kayıtsız kalması beklenemez.

Uluslar arası ticaretin gelişmesiyle birlikte, farklı ülkelerde aynı anda faaliyet gösteren işletmeler, farklı ülke muhasebe uygulamalarıyla karşı karşıya kalmaktalar ve her bir ülkedeki muhasebe kurallarına göre ayrı finansal tablolar düzenlemek zorunda kalmaktadırlar. Bununla birlikte sermaye piyasaları, gelişen ticaret faaliyetleri için fon bulma ve fon sağlama anlamında birer çekim merkezi olmakta, işletmeler finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarını kullanmakta ve finansal bilgilerin iletilmesinde ortak bir muhasebe diline ihtiyaç duyulmaktadır.

Uluslararası ticaretin hızla geliştiği, elektronik ortamda ticaretin ve mobil iletişimin bu gelişmeye büyük ölçüde ivme kazandırdığı günümüzde, ekonomik gelişmelere paralel olarak farklı ülkelerde üretilen finansal raporların benzer şekilde değerlendirilip yorumlanması gereksinimi doğmuştur. Bu da, muhasebede uluslararası geçerli bir dilin oluşturulması gereğine yol açmaktadır.

Bu ortak dil, uluslararası muhasebe standartları olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası muhasebe standartları, farklı ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerin benzer muhasebe uygulamaları ile değerlendirilmesini, benzer şekilde ve değerlerde raporlanmasını uyumlaştırarak, karşılaştırılabilir ölçülerde algılanmalarını sağlamaktadır.

Kara düzen muhasebe olarak adlandırılan muhasebe ve muhasebecilik; Kamu İktisadi Teşebbüsleri tekdüzen muhasebe uygulamaları, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) standartları ve bankalarda uygulanan tekdüzen hesap planı deneyimleri ışığı altında 1994 yılından itibaren “bilanço usulünde defter tutan işletmeler” açısından Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile “Tekdüzen” e geçerek önemli bir yol kat etmiş ve muhasebe ortak dili yaratılmaya çalışılmıştır.

Muhasebe ve mali raporlama sisteminin standart hale gelmesi için muhasebe standartlarının oluşturulmasının TURMOB tarafından yerine getirilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla, 1994 yılında Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartlar Kurulu (TUMDESK) kurulmuştur. TUMDESK’ in hem Ulusal Muhasebe Standartları’nı hem de Ulusal Denetim Standartları’nı saptayarak yayınlaması söz konusudur. Daha öncede belirtimiz gibi, TUMDESK daha sonra iki ayrı kuruluş olarak bölünmüştür ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) ve Türkiye Denetim Standartları Kurulu (TÜDESK) adlarını almışlardır.

Belirli uygulama ve standartlar getirmek elbette yeterli olmayacaktır. Bu bağlamda insan unsurunu göz ardı etmemek ve muhasebeciliğin niteliğini de yükseltmek muhasebe ortak dilinin gelişimi açısından oldukça önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası muhasebe standartlarına uygun Türkiye Muhasebe Standartlarının yaygın olarak kullanımı gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde karşılaştırılabilir bilgi üretilmesine sebep olarak ülkemize önemli avantajlar sağlayacaktır.

Bu konuda yapılması gereken, ülkemizde kullanılacak ortak muhasebe dilinin zorunluluğu yasalaşmış, fakat henüz yürürlüğe girmemiştir (yasal uygulamaya 2007 yılında başlanacak).

Bu ortak dil mutlaka Uluslararası Muhasebe Prensiplerine uyumlu olmayı sağlayacaktır. Uluslararası Muhasebe Standartları ve yorumları Türkiye'nin gerçekleri göz önünde bulundurularak birtakım değişikliklerle adapte edecektir. Bu noktada gerekli olan yasal düzenlemeler de hızla hayata geçirilmelidir.

Ortak muhasebe dilinin oluşturulması ve bunun uluslararası standartlar ile uyumlu olması meslek mensubunun bunu uygulayacak profile sahip olması önemli misyonlardan biri olmalıdır (Öksüz, 2001:6).

2.1.2. Teknolojik Gelişmelere Uyum Sağlama

Teknolojik gelişmelerin ekonomik sistemin daha etkin çalışmasına yönelik katkıları günümüzde iyice belirginleşmiştir. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri gibi genel amaçlı teknolojiler, ekonomik yaşamın bir çok alanını derinden etkilemektedir (Clemons. Lorin, 200:4).

Bilgi ve iletişim teknolojileri birlikte “bilişim teknolojileri” şeklinde ifade edilebilmekte ve bilginin toplanması, işlenmesi, stoklanması ile aktarılmasına ilişkin yöntem ve araçların tümünü kapsamaktadır (Mishkin ve Strahan, 199:2).

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler “yeni ekonomi” kavramını yarattı. Yeni ekonomi sadece ticaret şeklinin değişmesiyle sınırlı kalmamakta ve teknoloji ticaretteki değişime paralel olarak toplumların, kurumların kayıt sistemini de değiştirmektedir. Artık elektronik arşivleme, elektronik faturalama ve elektronik muhasebe kavramları ortaya çıkmıştır.

Bilgi çağında “Elektronik Ticaret” yeni ekonominin bir parçası olarak görülen İnternet ekonomisinin önemli bir bileşeni olmuştur. En geniş biçimiyle elektronik ticaret firmanın gerçekleştirmekte olduğu, pazarlama, sipariş, ödeme ve satış sonrası destek gibi bütün ticari aşamaları içermektedir. Ticari işlemlerin elektronik ortamda ve bir dizi elektronik ve elektro mekanik araç yardımıyla gerçekleştirilen biçimi yeni bir olgu olmayıp uzun süredir farklı biçimlerde şirketler tarafından uygulanmaktadır (Timmers ,1998:2).

Bilgi çağında, meydana gelen herhangi bir finansal olayın sonuçları, gelişen teknoloji sayesinde, ilgili bütün alanlarda dikkate alınır hale gelmiş durumdadır. Örneğin, işletmenin üretim ve depolama faaliyetleri, sipariş politikası, müşterinin ödeme kabiliyetinin incelenmesi, ilgili defterlere kayıtlar, satış istatistiklerinin çıkarılması vb. işlemlerin bilgisayar ortamında hepsi bir arada yerine getirilmeye başlanmıştır.

Özellikle bilginin işlenmesi, saklanması ve iletilmesi amacıyla kullanılan teknolojilerin iletişim teknolojileriyle bütünleşmesi hemen tüm alanlarda devrim niteliğinde değişimlere sebep olmuştur. Bilişim teknolojileri olarak adlandırılan söz konusu teknolojilerin özellikle iş dünyasında izlenen yöntemler üzerinde büyük etkileri olmuştur. Bu gelişmelerden muhasebecilerinde büyük ölçüde etkilenmeleri kaçınılmaz bir durumdur.

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler muhasebe mesleğini hem olumlu, hem olumsuz yönde etkilemiştir. Olumlu yöne bakıldığında muhasebede veri kayıt işlemlerinin büyük oranda basitleştiği görülmektedir.

Dosyasıyla zaman içerisinde muhasebe sistemleri elle yürütülen veri kayıt işlemleri olmaktan çıkıp, bilgi teknolojisine dayalı işletme bilgi sistemlerine dönüşmektedir. Muhasebe alanı içerisinde veri giriş ve veri kayıt işlemleri giderek önemlerini yitirmektedir.

Ancak bilgi teknolojisindeki gelişmenin bir olumsuz yönü, basitleşen muhasebe kayıt sistemlerinin yani muhasebe uygulamalarının meslekten olmayan kişiler tarafından da yürütülmek istenmesidir.

Meslek dışı çalıştırılan kişiler nedeni ile muhasebeciler, klasik çalışma yönteminin yanı sıra ilerleyen süreç içerisinde, görevlerini muhasebe sistemleri veya başka bir deyişle işletme bilgi sistemleri tasarlamak, bu sistemleri işletmelerde kurmak, kurulan sistemleri yeni ihtiyaçlara göre yeniden düzenlemek, işletme bilgi sistemlerini denetlemek, sistemlerini hatasız çalışmasını sağlamak şeklinde tanımlamak durumundadırlar.

Diğer taraftan teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine olan etkileri şöyle sıralanabilir:

- Muhasebe veri işleme ve kayıt işlemleri büyük ölçüde elektronik ortama geçmiştir. Böylece, süreç basitleşmiş ve manuel yapılan işlemlerin ortadan kalkması ile kısa zamanda kesin sonuçlar alınmaya başlanmıştır.
- Teknolojide yaşanan gelişmeler muhasebecileri müşteri odaklı, kıyaslama, çok boyutlu bilginin yönetimi, faaliyet tabanlı maliyetleme gibi yeni kavramlara götürmüştür.
- Bu gelişmeler muhasebe mesleğinin bilgi toplayıp kaydetmenin yanı sıra, işletmenin finansal durumunu ve gösterdiği gelişmeleri yorumlayan, işletme yöneticilerinin, ortaklarının ve muhasebe bilgisini kullanan diğer birimlerin karar verme süreçlerine yardımcı olan bir yapıya girmesine neden olmuştur.

- Teknolojik gelişmeler, işletme faaliyet sonuçlarının anlaşılır, güvenilir, zamanında ve karşılaştırılabilir olarak hazırlanması için kolaylık sunmuştur.
- Denetim süreci de teknolojik gelişmeler sonucunda elektronik ortamda uygulanmaya başlamıştır. Bilgisayar ortamında denetim, denetim tekniklerinden bir kısmının otomatik olarak bilgi işler sistemleri ile gerçekleşmesine imkan tanımıştır.

Günümüzde birçok işletmede, başta muhasebe bölümünde olmak üzere, bilgisayarlar kullanılmaktadır. Muhasebede bilgisayarların kullanımı bilgi teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak gün geçtikçe daha ayrıntılı ve karmaşık hale gelmektedir. Önceleri bilgisayar yardımıyla borçların ve alacakların takibi, maaşların hesaplanması gibi basit işlemler yapılırken, bunu takiben faturalama, stok kayıtları, müşteri kayıtları gibi veri hareketleri eş zamanlı olarak işlenir hale gelmiştir.

Türkiye'de vergi mükellefleri gerek ticaret hukuku, gerekse vergi hukuku açısından kayıtlarını kağıt ortamında tutarlar. Kayıtların kağıt ortamında tutulması ve kanunların öngördüğü süreler için saklanması zorunluluğu mükellefler yönünden önemli ve teknolojinin ulaştığı bu düzey karşısında biraz da anlamsız bir yük oluşturmaktadır.

Dijital muhasebe, elektronik ortamda tutulan kayıtlar için ayrıca kağıt ortamında kayıt tutulması ihtiyacının ve zorunluluğunun olmamasını içermektedir. Türkiye'de şirketler elektronik ortamda kayıt tutabilirler. Ancak yasalar gereği bu kayıtlar kağıt ortamında da tutulmak zorundadır. Çünkü elektronik ortamda tutulan kayıtların yasalar karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'de henüz dijital muhasebe tam anlamı ile uygulanmamaktadır ([http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/28-03-2001\(3\).htm](http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/28-03-2001(3).htm)).

Gelişmiş birçok ülkede örnekleri bulunan dijital muhasebenin Türk hukukunda da kabul görmesi gerekir. Bu amaçla ticaret hukuku ve vergi hukuku alanında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda yasal düzenlemeler yanında muhasebe standartlarının belirlenmesi, arşivlenmesi ve istendiği anda sunumu gibi birçok adımın da atılması gerekecektir. Ancak öncelikle “elektronik imza”nın hukuk sistemimize dahil edilmesi zorunludur.

Muhasebe mesleğinin gelecekte karşılaşacağı bir durumu burada özetlemekte fayda vardır. Gelecekte bilgisayar desteği ve yazılımı veren şirketler ortadan kalkacak, vergi daireleri büyük bilgi işleme sistemlerine sahip olacaktır.

Mükellefler söz konusu sistemlerin birer üyesi veya müşterisi olacak, sahip olacakları terminaller ile her türlü operasyonel ve finansal işlemlerini takip edebilecektir. Böylece vergi dairesine beyan verme durumu da ortadan kalkacaktır. Çünkü firma verileri vergi dairesinin elinde olacak, aynı zamanda dilediği gibi denetleyebilecektir.

Bir muhasebecinin teknoloji konusunda, sadece bilgisayarlı muhasebe diye adlandırılan, muhasebe programlarını bilmesi yeterli değildir. Meslek mensubu finansal ve operasyonel verilerin elde edileceği sistemlerin tasarımında etkin rol almalı, ERP (Enterprise Resource Planning) adı verilen kurumsal kaynak planlama paketlerinin de kullanımına hakim olmalıdır.

Teknoloji birçok konuda olduğu gibi muhasebe işlemlerinde de otomasyonu sağlamaktadır. Meslek mensupları işlemleri kaydeden bir statüden, onları finansal açıdan kontrol eden ve yorumlayan bir role geçmektedir.

2.1.3. Bilgi Yönetimi ve Müşterilere Değer Yaratmak

Günümüz ekonomisinde bilgi, bütün ekonomik sistemlerin temelinde yer almaktadır ve kapsamı ve boyutları nedeniyle uluslar arası ekonomik savaşın en görkemli silahının bilgi olduğu savunulmaktadır (Öğüt, 2001:49). Bilgi gerçeğini görerek bilgi ekonomisi ve bilgi yönetimi konusunda adımlar atan şirketlerin çok önemli bir rekabet üstünlüğü yakaladıkları artık tartışılmaz bir gerçektir (Barutçugil, 2002: 24-25).

Bilgi yönetimi bilişim teknolojilerinin sağladığı veri ve bilgi işleme kapasitesiyle insanın sahip olduğu yaratıcılık ve yenilik kapasitesinin sinerjik bir kombinasyonudur (Malhotra, 1997).

Bilgi yönetimi en yalın şekilde, bilgiyi yaratmak, elde tutmak, paylaşmak ve geliştirmek için kullanılacak yeni ve radikal yollar – şirketlerin elinde bulunan tüm ileri enformasyon teknolojilerinin bilgiyi yaratmak, elde tutmak, paylaşmak ve geliştirmek için kullandıkları- olarak tanımlanmaktadır (Barutçugil, 2002: 49).

Sermaye Piyasasında bilgi, bu piyasada işlem gören kişi kurum veya kuruluşlara hareket sağlama gücü veren önemli bir unsur olmaktadır. Piyasada işlem gören yatırımcı veya diğer ilgililerin motive olmaları aradıkları bilgilerin kendilerine sunulmaları halinde söz konusu olacaktır. Ancak bu bilgilerin elbette kanunların izin verdiği ve olması gereken ölçülerde kamuya duyurulması gerekmektedir.

Muhasebe bilgilerinin farklı kişi veya gruplara iletilmesi hedeflendiğinde, bilgilerin kütleli olarak çokluğundan öte kalitesinin esas alınması gerekmektedir. Bilgilerin gereksinimleri karşılayacak nitelikte olmaları için bir dizi önemli amaçlara (ilgili, önemli, güvenilir, tarafsız, anlaşılır, zamanlı, tutarlı ve karşılaştırılabilir vb.) sahip olmaları beklenir. Muhasebe bilgisinin değeri temel olarak toplam bilgi içerisindeki oran olarak yeri ve gerekli alanlarda kullanım veya ikame kabiliyeti ile ortaya çıkar.

Türkiye’de gerek muhasebe mesleğinin kişiliği gerekse muhasebe sistemi son yıllarda önemli mesafeler kaydetmiştir. Bu aşamalardan özellikle yatırımcıların aydınlatılmasında sağlıklı bilgi üretimi için gerekli standartların ortaya konulduğunu görmekteyiz. Tasarruflarını yatırıma kanalize eden yatırımcılar ilgilendikleri firmaların finansal verilerini inceleyerek kararlarına yön vermektedirler.

Bilgi Çağındaki gelişmeler dikkate alındığında muhasebe mesleği; Vergi Usul Kanunu, Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Türk Ticaret Kanunu’na göre kayıt tutmak ve mali tablolar hazırlamaktan öteye, işletme içerisinde oluşan bilginin yönetilmesi ve müşterilere değer katan konuları belirlemek vizyonuna sahip olmalıdır.

Şirketlerin performansları ölçecek altyapının kurulması, finansal verilerin analizi ve yorumlanması konusunda muhasebeciler etkin rol almalıdır. Ayrıca, yeni ekonomide şirketler için çok önemli bir unsur olan çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler gibi şirketin finansal tablolarında görünmeyen değerlerin etkin bir şekilde yönetiminin finansal etkilerinin belirlenmesinde muhasebecilere önemli görevler düşmektedir.

Müşteri için değer yaratma, müşterilerin ne istedikleri ve ürünü satın alıp kullandıktan sonra ne elde ettikleri ile ilgili bir yaklaşımdır. Bu kavram, müşterinin ödediği karşılığında, beklediğinden fazlasını elde ettiği zamanki durumu ve anlamı içermektedir. Diğer bir ifade ile; ek yararları bir bedel ödetmeden müşterilere sunmaktır (Odabaşı,2000).

Yeni ekonomik yapı içinde, müşteri yapısının da değişmekte olduğunu görmekteyiz .Günümüzde daha özgür,daha katılımcı ve daha talepkar bir müşteri yapısıyla karşılaşmaktayız. Dolayısıyla işletmeler, yeni müşteri yapısına yönelik pazarlama stratejileri geliştirmek zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda işletmeler, müşteri tatmininin ötesinde, müşterilerine değer yaratmaya yönelmişlerdir. Günümüzde rekabetçi üstünlük, müşteriye değer sağlama temeline bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Giderek küreselleşen ve rekabetin her alanda yoğunlaştığı dünyamızda, müşteri memnuniyetini sağlamanın ve sadık müşteriler yaratmanın önemini herkes kavramıştır. Bu hususta muhasebecilerde müşteri memnuniyeti ve müşteriye değer katacak uygulamalar konusunda kendilerini geliştirmelidirler.

2.1.4. Danışmanlık ve Sürekli Eğitim

Muhasebe mesleği açısından bir diğer önemli konu da finansal, yönetsel ve vergisel açılardan danışmanlık hizmetleridir. Muhasebecilik açısından da danışmanlık hizmeti sunmak, çağımızın bir zorunluluğu olarak ortaya çıkmaktadır.

Muhasebe mesleği açısından, doğru ve zamanında işletme sonuçları elde edildiğinde bunların yorumlanması ve karar verme sürecinde etkin bir şekilde kullanılması ve ilgililere sunulması bir danışmanlık hizmetidir demek için şirketin mali tablolarına etki eden riskler tespit edilmeli ve bu risklerin minimize edilebilmesi için öneriler sunulmalıdır. Bu noktada muhasebecinin sürekli eğitimi ve öğrenme süreci kendisini göstermektedir.

Meslek mensupları ve bu konuda hizmet veren kurumlar yeni gelişmeleri ve bilgileri sürekli öğrenmeli ve bunları hizmet verdiği yerlere doğru ve açık bir şekilde sunmalıdır. Muhasebeci aynı zamanda etkin bir danışman olabilmelidir.

Teknolojik gelişmeler muhasebe işlemlerinde de otomasyon ve verimlilik sağlayacağından, artık muhasebeciler daha fazla yorum, analiz ve işletmeye değer katacak danışmanlık alanlarına yönelmek durumundadır.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte yaşanan değişiklikler bilgiye hızla ulaşılmasını, yeni bilgilerin seçilerek hızla ihtiyaçlar doğrultusunda kullanımını gerektirmektedir.

Bu durumda temel amaç; bu yeni bilgilere ihtiyaç duyan kişi ve kuruluşların (muhasibeciler vb.) eğitim ihtiyaçlarını tespit edip öğrenme kabiliyetlerini arttırarak, her alanda yaşanan değişime adapte etmek sürekli eğitimle sağlayabilmektir. Özellikle önemli kararlar konusunda meslek elemanından yardım alan kesimler, muhasibecisini "her alanda" danışabileceği bir kişi olarak görmektedir. Bu anlamda meslek elemanı çok iyi bir mali danışman, fakat gerektiğinde de iyi bir hukuki danışman olmak durumunda kaldığı söylenebilir.

Muhasibeci mesleğe girdikten sonra aldığı ruhsat ile olağan mesleki faaliyetlerini gerçekleştirirken gerek yasalar açısından ve gerekse uygulama açısından mükelleflerini koruyabilmek için kendilerini eğitmek ve geliştirmek zorundadırlar. Ancak, meslek mensupları bu mesleki faaliyeti icra ederken yasalar ve uygulamalar açısından güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Günümüzde mevzuat büyük çelişkiler oluşturmaktadır ve bunların eğitim aşamasından ötede, uygulama aşamasında da anlaşılabilirliği ortadan kalkmış bulunmamaktadır. Günlük hayatta çalışan bir meslek mensubu bunları tatbik edememekte ve hatta takip etmekte de zorlanmaktadır. Meslek içi eğitim safhasında bir başka sıkıntı da uygulamadaki farklılıklardan ortaya çıkmaktadır.

Meslek içi eğitimin çerçevesi tam olarak çizilebilmesi, mesleğe girişe kadar olan eğitim değerlendirip, gözden geçirmenin yararlı ve kaçınılmaz olduğu bir gerçektir. Bu konuda muhasibeci bağlı olduğu kurum, dernek, oda v.b yerlerde meslek içi eğitimden belirli aralıklarla geçirilmeli ve muhasibeci kendini sürekli eğiten bir kimliğe bürünmelidir.

Muhasibe mesleği yaşam boyu öğrenme felsefesinden uzak durmamalı, yaşam boyu öğrenmeyle bilgi, beceri ve deneyimini hem geliştirmeli, hem yaygınlaştırmalı, hem de paylaşmalıdır. Sonuç da, güçlü ve kuvvetli olunarak gelişmeler karşısındaki fırsatlardan yararlanıp tehlikelere karşı tedbirli davranmak genel kabul görmüş bir ilke olmalıdır.

Muhasebecilerin “Sürekli Mesleki Eğitim” programlarına katılmalarının sağlanması önemlidir. Bu aşamada karşılaşılabilecek önemli bir sorun, bu programlara zaman ayırabilmeleridir. Düzenlenen programlara katılım çeşitli nedenlerle olanaklı olmayabilir. Bu sorunu ortadan kaldırmanın bir yolu yine gelişen teknolojiyen, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinden yararlanmaktır (Büyükbalkan, 2000:1).

Muhasebecilerin kendi meslek, müşteri ve işverenlerini etkileyen çok geniş bir alandaki gelişmeleri izleyerek bilgilenmeleri sürekli bir gereksinim olmaktadır. Bu gereksinim mesleki dergilerin, ekonomik çevreler ve iş dünyası ile ilgili basının düzenli olarak okunması, meslektaşlarla güncel gelişmeler üzerine tartışılması, internette yer alan ilgili sitelere ulaşılması ve benzeri faaliyetler ile karşılanabilir. Özellikle internet ortamı meslek grubunun hemen hemen her türlü gereksinimini karşılayacak bir zenginliğe sahiptir.

Internet’in genel zenginliği yanında Sürekli Mesleki Eğitim için özel amaçlı kullanım da söz konusu olabilir. Son yıllarda önemli gelişme gösteren uzaktan eğitim olgusu, Sürekli Mesleki Eğitim programları için de uygulanabilir. Örneğin, internet ortamında açılacak bir web sitesi ile Sürekli Mesleki Eğitim programlarının yürütülmesi olanaklıdır. Buna benzer uygulamalara dünyanın pek çok ülkesinde karşılaşılmaktadır (Büyükbalkan, 2000:1).

Belirli özellikler taşıyan bir internet ve Sürekli Mesleki Eğitim programı ile sürekli eğitim gerçekleştirilmektedir. Gerekli görülmesi durumunda sınavlar bile bu şekilde yapılabilir. Böylece programlara çeşitli nedenlerle katılamayan meslek mensupları gerekli eğitimi internet yoluyla alabilirler.

Bu arada belirtmelidir ki Sürekli Mesleki Eğitim programları dışında, meslek mensuplarının kendi olanaklarıyla kendilerini geliştirmeleri her zaman olanaklıdır.

Sürekli Mesleki Eğitim programlarının bir amacı kamuoyuna hizmetin kalitesi konusunda güvence vermektir. Bu nedenle kişisel çabalar, Sürekli Mesleki Eğitimin yerine alamamakla birlikte ancak, bu programlara destekleyici ve tamamlayıcı bir rol üstlenebilirler. Bu programlar izlenebilir ve ölçüme tabi tutulabilir; kişisel öğrenimde ise bunu gerçekleştirmek pek mümkün değildir (Büyükbalkan, 2000:1).

Ayrıca Sürekli Mesleki Eğitim programları planlıdır, genellikle belli öğrenim hedeflerine ulaşmak için tasarlanmıştır. Kişisel öğrenim çabaları ise genellikle plansız faaliyetlerdir. Sürekli Mesleki Eğitim programlarının genellikle bir öğretim elemanı veya eğitmen tarafından ve çeşitli eğitim malzemeleri kullanılarak sunulması da, kişisel çabalarla öğrenimden genellikle daha etkili sonuç vermektedir; çünkü ikinci durumda öğrenim, tamamen kişinin ya da daha özel bir tanımlamayla meslek mensubunun kişisel beceri, öğrenim gücü ve arzusuna bağlıdır (Büyükbalkan, 2000:1).

2.1.5. Haksız Rekabet ve Önlemleri

Ulusal rekabet politikası; hükümetler tarafından oluşturulan ve uygulanan, firmaların kendi aralarında yaptıkları rekabeti sınırlayan veya hakim gücün kötüye kullanımını amaçlayan anlaşmalarla ilgili kurallar ve disiplinler olarak tanımlanmaktadır.

Rekabet politikasının temel amacı; açık ve rekabetçi bir yapı sağlanması yoluyla mevcut kaynakların dengeli ve etkin bir şekilde dağıtımını ve kullanımını sağlamak ve bu şekilde ulusal refahı en üst düzeye çıkarmaktır.

Globalleşme ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler sadece günlük yaşantıyı değil, uluslararası ticaretin yapısını da değiştirmiştir.

Geleneksel mamul madde ticaretinin yerine üretim sürecinin farklı firmalar tarafından tamamlandığı yeni bir ticaret yapısı ortaya çıkmış, bu gelişme firmalar arasındaki rekabet yapısını da değiştirmiş, yeniden şekillendirmiştir.

Bilgi Çağında teknolojinin rekabet için gerekli olduğu açıktır. Teknoloji hızla değişmekte, rekabette aynı şekilde artmaktadır. Doğal kaynakların azalması, müşterilerin şartları ağırlaştırmaları ve örgütlenmeleri, çevre duyarlılığının artması gibi sebepler artan rekabetin önemli faktörlerinden bazılarıdır (Sharif, 1997: 41-43).

İnsanın araştırmacı ve yaratıcı gücüyle sağlanan rekabet, hızlı teknolojik değişim süreçlerini ortaya çıkarmakta ve böylece teknolojik değişim ve rekabet arasında bir döngü oluşturmaktadır (Sharif, 1997: 41-43).

Haksız rekabet konusu 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda "Ticari İşletme" başlıklı birinci bölüm "haksız rekabet" konulu dördüncü faslında 56 – 65 maddeler olarak düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nda haksız rekabet sadeleştirilmiş Türkçe ile şöyle tanımlanmıştır (madde 56): "Haksız rekabet, aldatıcı davranışlar veya iyi niyet kurallarına aykırı diğer yollarla iktisadi yarışmanın her türlü kötüye kullanımı" dır.

Haksız rekabet konusu 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda, " Borçların Ortaya Çıkışı" başlıklı birinci kısmın, " Haksız Muameleden Doğan Borçlar" başlıklı ikinci faslında madde 48'de " Haksız Rekabet" başlığıyla düzenlenmiştir.

Borçlar Kanunu'ndaki bu madde özetle, yanlış ilanlar ya da iyi niyet kurallarına aykırı diğer davranışlar ile müşteri yitiren ya da bunları yitirmek korkusuna giren bir kimsenin bu edimlere son verilmesi veya zarar varsa ödenmesi için edimlerde bulunan kişiye karşı dava açabileceği belirtilmiştir.

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun 13.12.1994 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Madde 4: Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar - Madde 6: Hakim durumu kötüye kullanma) Yasanın amacı kısaca, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici durumları ortadan kaldırmak için gerekli düzenleme ve denetlemelerin yapılması suretiyle rekabetin korunmasını sağlamaktır.

Muhasebe Mesleği mevzuatında ise, haksız rekabet konusu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in (ÇUEHY) 10.maddesinde ve Meslek Ahlakı ile ilgili 4 nolu meslek kararında özel olarak düzenlenmiştir. Ayrıca TÜRMOB 7-8 Ekim 2000 tarihli son genel kurulunda 5 numaralı meslek kararı olarak da genel kuruldan geçmiştir. ÇUEHY 10.madde aynen şöyledir:

Madde 10. Meslek mensupları, mesleki dayanışma sorumluluğunun bilincinde olarak haksız rekabete neden olacak durum ve davranışlardan kaçınırlar. Muhasebeciler, başka bir muhasebeci ile mesleki sözleşmesi devam eden gerçek ve tüzel kişilere mesleki hizmet vermeye çalışamazlar. Aynı şekilde ücret ve eleman temini gibi konularda meslek mensupları birbirlerine zarar verecek davranışlarda bulunamazlar şeklindedir.

Muhasebe Mesleğinde haksız rekabetin bir tanımını yapacak olursak kısaca "meslekle bağdaşmayan işler ve mesleki rekabetin her türlü suiistimali" olarak tanımlayabiliriz. Uygulanan fiyat politikası, hizmet kalitesi , tekelleşme olgusu , beklentiler bu rekabete sebep unsurlar olabilmektedir.

Aşağıda belirtilen halleri haksız rekabet sayılan haller olarak sıralayabiliriz (Baş ve Özocak, 2003):

- Ruhsat almadan ve muhasebe ve mali müşavirlik mesleğini kendi nam ve hesabına yürütülmesi

- Meslek ruhsatının kiralanması yoluyla faaliyette bulunulması
- Bağımlı çalışan meslek mensuplarının birden çok işletmeyi kapsayacak şekilde sorumluluk üstlenmesi
- Şirket olmadığı halde şube açma yoluna giderek mesleğin birden çok il ve bölgede yürütülmesi
- Kötüleme,
- Gerçeğe aykırı bilgi verme,
- Müstesna kabiliyet zannını uyandırma,

Muhasebecilikte “haksız rekabet” konusunda kanunlar , yönetmelikler, iç tüzükler, eğitimler v.b yöntemlerle önlemler alınmaya çalışılsa da bu konuda aslında esas görev ve sorumluluk Meslek Mensuplarına düşmektedir.

Muhasebecilikte Haksız Rekabete önlem almak için aşağıda sıralanan hususlara dikkat edilmelidir diyebiliriz (Baş ve Özocak, 2003):

- Mesleki dayanışma yaygınlaşmalı.
- Mükerrer 227’ye göre vergi beyannamelerinin imzalanması zorunluluğu
- uygulanmalı>.
- Müşteri değişikliği odaya bildirilmeli.
- Meslek mensuplarının ücretini ödemeyen müşteriler teşhir edilmeli.
- Şirketleşme ve ortaklıklar hukuku oluşturulmalı
- Yeni büro açılması planlanmalı>.
- Meslek mensubunun tutacağı defter sayısı sınırlandırılmalı.
- Stajyer sayısı sınırlandırılmalı.

- Gözetim altında stajyer uygulaması kaldırılmalı.
- Sözleşmeler odaya gönderilmeli ve odalarca izlenmeli.
- Devir teslim tutanaklar> düzenlenmeli.
- Büro tescil belgeleri vize edilmeli.
- Odaya verilen müşteri listeleri ile maliye bilgileri arasında çapraz kontrol yapılmalı
- Müşteri tahsilatlar> kredi kartı ile yapılmalı
- Tekelleşme önlenmeli.
- Stajyer planlaması yapılarak müşteri sayısına göre bürolarda eleman çalıştırılmalı.
- Ödeme yapmayan müşterilerin sözleşmeleri fesih edilerek odaya bildirilmeli.
- Sözleşmesi fesih edilen müşteriler vergi dairesine bildirilmeli.
- Haksız rekabet eden meslek mensuplar> mesleki yayın organlarında ilan edilmeli.
- Mesleki şirketler veya ortaklıklarda sorumlu meslek mensubu olmaksızın şube açılmamalı.
- Beyanname süreleri eski tarihlere çekilmeli.

2.2. BİLGİ ÇAĞINDA YENİ MUHASEBECİ KİMLİĞİ

Gelişen teknolojiye bağlı olarak, bilgi çağının bir getirisi olan iletişimde sağlanan hız, kamunun ilgisini uluslar arası boyuta ulaştırmış, bunun sonucu olarak söz konusu finansal tablolar, uluslar arası düzeyde de kullanılır olmuştur. Uluslar arası pazarlardaki yatırımcılar; değerlendirmelerine temel oluşturacak bilgilerin, kendi ülkelerine göre düzenlenmesini isterler.

Ayrıca bunların kaynak ülkeye bakılmaksızın diğerleri ile karşılaştırılabilir olma özelliği taşıması gerekir. Muhasebeciler uluslararası muhasebe uygulamalarını bilgi çağının bir gereği olarak kendilerini geliştirerek çok iyi şekilde kavramaları gerekmektedir.

Geçmişte muhasebeci zamanın büyük bir bölümünü muhasebe defterlerini tutma, beyanname doldurma, bildirge hazırlama gibi rutin işlemlere harcamakta idi. Oysa bilişim teknolojisindeki gelişmeler sonucu, işletme bilgi sisteminin önemli bir alt sistemi olan muhasebe bilgi sisteminin önemi artmıştır. Dolayısı ile, bilgi çağında muhasebeciler işletmede bilgi üreticisi ve yöneticisi olarak önemli bir konuma gelmişlerdir.

Artık, günümüz muhasebecilerinden beklenen, daha çok bir bilgi yöneticisi olarak işletmenin ihtiyacı olan bilgilerin belirlenmesinde ve onların yorumlanmasında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmasıdır (Karakaya, 1993: 375).

Muhasebe mesleği, zamanında ve kaliteli bilgi üretmenin yanı sıra bu bilginin yorumlanması neticesinde müşteriye değer yaratacak ve hızlı karar alma sürecine destek olacak mali ve yönetsel danışmanlık hizmetleri çerçevesinde gelişmektedir.

Muhasebeciler bu uygulamaları gerçekleştirecek şekilde yapılanmalı ve sürekli olarak kendini geliştirmelidir. Teknolojik gelişmeler muhasebe işlemlerinde de otomasyon ve verimlilik sağlayacağından, artık muhasebeciler daha fazla yorum, analiz ve işletmeye değer katacak danışmanlık alanlarına yönelmek durumundadır

Amerika'daki Sertifikalı Kamu Muhasebecileri (CPA- Certified Public Accountant) tarafından; mesleğin gelecekteki yeri ve muhasebe mesleğinin hizmet kalitesini ve değerlerini yükseltmek için şu vizyon belirlenmiştir; “Muhasebeciler Kişilerin ve kuruluşların gelecekteki yönlendirilmelerine imkan veren güvenilir profesyonellerdir” (İbiş, 2002:37).

Mesleki kurallara bağı ve dürüst şekilde çalışarak (İbiş, 2002:37);

- Açık ve objektif bir şekilde konulara yaklaşması,
- Karmaşık bilgileri kritik bilgiler haline getirmesi,
- Fırsatları öngörmesi ve yaratması,
- Vizyonu gerçeğe çevirecek konulara ilişkin düzenlemeleri yapması halinde muhasebeciler değer kazanırlar.

Sertifikalı Kamu Muhasebecileri (CPA) vizyonunu oluşturan en önemli değerler olarak belirlenenler şunlardır (İbiş, 2002:37):

- Sürekli Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme: Muhasebeciler (CPA) sürekli eğitime, sertifika almanın da ötesinde oldukça önem verirler ve sürekli olarak yeni beceriler ve bilgiler kazanmanın önemli olduğuna inanırlar.
- Yeterlilik: Muhasebeciler (CPA) yetkin, etkin ve uygun bir şekilde yüksek kaliteli çalışmalar yapabilirler.
- Dürüstlük: Muhasebeciler (CPA) dürüst ve mesleki ahlâk kurallarına bağı olarak davranırlar.
- İş Dünyası İle İlgili Gelişmelere Uyum Sağlama: Muhasebeciler (CPA) iş dünyasının tüm gerçekleri ile uyum içerisinde olmalıdırlar.
- Tarafsızlık: Muhasebeciler (CPA) bilgileri çarpıtmadan, kişisel çelişki yada çıkar çatışmasına düşmeden kullanmalıdırlar.

Bilgi çağında muhasebecilerden beklenen çağın gereklerine uyum sağlamaları ve bu konuda daima kendilerini geliştirmeleri , eğitmeleridir. 21. yüzyıl Muhasebeci Kimliği oluşumunda aşağıdaki saydığımız nitelikleri kazanmaları kaçınılmazdır:

- İletişim ve Liderlik Becerileri

- Stratejik ve kritik Düşünme
- Müşterilere ve Pazara Odaklanma
- Özel Bilgilerin Yorumlanması
- Teknolojiye Yatkınlık
- Sürekli Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme
- Vizyon ve Misyon Sahibi Olmak

Şimdi, yukarıda saydığımız “geleceğin muhasebecisi” kimliğinin niteliklerini bu bölümde tek tek inceleyelim.

2.2.1. İletişim ve Liderlik Becerisi

Günlük yaşamımızda yüzlerce kişiyle iletişimde bulunuyoruz. Konuşuyoruz, dinliyoruz, izliyoruz, tartışıyoruz, bakışıyoruz, selamlaşıyoruz, davet gönderiyoruz, mail alıp-gönderiyoruz. . İletişim, insanın varolduğu her yerde olan bir süreçtir ve iletişim önce insanın içinde başlar.

İletişim üzerine yapılan çalışmalar, iletişimin üç temel özelliğinin olduğunu ortaya koyar. Bunlardan ilki iletişim etkinliğinin insanları gerektirmesidir. İkinci olarak iletişim, paylaşmayı gerekli kılar; yani iletişimde gönderici ve alıcı, mesajın ortak bir anlamı üzerinde anlaşmalıdır.

Son olarak, iletişim semboliktir. Semboller; jestler, mimikler, sesler, harfler, rakamlar ve sözcüklerdir. Alıcı ve gönderici mesaja aynı anlamı verdikleri zaman, tam olarak iletişim ortaya çıkar.

Liderlik, başarılı insan iletişimini zorunlu kılar. Dolayısı ile liderlikten bahsederken, liderlikle en çok karıştırılan, çoğu zaman çakışan ve çatışan bir kavrama da değinmek zorunluluğunu hissederek yaklaşmalıyız . Bu yaklaşım da yönetici kavramını anlatmayı zorunlu kılmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, yönetim; “iş”in, insanlar aracılığıyla yapılması, yönetici ise “iş”i insanlar aracılığıyla yaptıran kişidir. Lider ise bu kadar basit olarak algılanamaz.

Yöneticiyi, yönetici yapan en temel konu karar verebilme yeteneği daha doğru bir ifade ile etkin karar verebilme yeteneğidir. Etkin karar ise doğru ile yanlış arasında kalındığında doğru olanı tercih etme yeteneğine bağlıdır. Doğru karar: farklı fikirlerin çatışması, tartışılması, birbirleriyle mücadelesi ve alternatiflerin ciddi biçimde ele alınmasıyla verilecektir. Sosyal ve teknolojik açıdan gelişen ve değişen çevremizde yaratıcı alternatiflerin tasarlanması geçmişte olduğundan çok daha fazla önem kazanmıştır.

“Yöneticilik” bir meslektir ve işletmelerin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır; “liderlik” ise bir davranış biçimidir. Belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen insanların var olduğu her ortamda liderlikten söz edilebilir.

Sorun çözme yeteneği, işletme, iktisat, hukuk ya da başka alanlarda alınan temel eğitimler ile kazanılmaktan çok, kişinin işletme içinde yetişmesine ve gelişmesine bağlı bir beceridir. Lider de işletme içinde çeşitli kademelerde görev alıp yetiştiği için bu konuda oldukça başarılıdır.

Liderleri yöneticilerden ayıran diğer özellikleri şunlardır (www.bilginlik.com.tr) :

- Vizyon sahibi olmaları,
- Geleceğe yönelik analiz yapabilme becerileri,
- Yaratıcı düşünceye değer vermeleri,

- Çalışanlarına daima yol göstermeleri,
- Hem kendim hem de grubu motive edebilme becerileri,
- İnisiyatif sahibi olmaları.

Liderlik, en kısa tanıyla, insanları etkileme sanatıdır. Günümüzde her yönetici, başarılı olabilmek için liderlik özelliklerine sahip olmalıdır. Günümüzde lider tek adam değildir, ekibi olan bir takım oyuncusudur. Lider insan odaklı, katılımcı, paylaşımcı, yaratıcı, yalın, açık, esnek ve öncü kişidir. Misyon ve vizyon sahibidir. Dolayısıyla örnek kişidir (Peker, Aytürk, 2000:48).

Liderlik açısından, iletişim yeteneği her platformda ön plana çıkmaktadır. Bazen çok önemli bir konferansta işletmenin vizyonunu topluma anlatan muhasebeci olarak bazen de çalışanlarına yaptığı (heyecan yaratan) bir konuşma ile karşımıza çıkmaktadır. Muhasebe meleği ile uğraşanlarda gerek kendi işleri olsun gerekse bir iş yerinin mensubu olsun iletişim yeteneği ile ön planda olmalıdır.

İletişime kişisel açıdan en büyük engel kişisel varsayımlardır. Muhasebecilerin mükellefleri hakkında varsayımlarda bulunması onları anlamasına engel olabilir. Hizmet Sektörü (Muhasebecilik vb.) açısından etkin iletişim için bazı koşullar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Geri besleme: Emeğini satan kişiler kendileri ile çalışan personelin aldıkları talimatlar hakkında ne yaptıklarını anlatmaya teşvik edilmelidirler.
- İletişimde basit ve anlaşılır bir lisan kullanılmalı
- Etkin bir şekilde dinleme
- Duyguların etkisinden arınmalı
- Sözel olmayan iletişim işaretlerine dikkat etmeli

2.2.2. Stratejik Plan ve Yaratıcı Düşünme Becerisi

İşletmede iş gören tüm personelin belirli amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermesi sağlanır. Buna kısaca yönetim denmektedir. İşletmenin çeşitli yönetim katlarında verilen kararlar, bilgi (enformasyon) ekonomisinin sağladığı bilgi desteğine dayanır.

Bilişim (enformatik) sektöründe kırk yıl içinde yaşanan inanılmaz gelişmeler, bilgiyi günümüzde sermaye ve emek yanında temel (stratejik) bir üretim faktörü durumuna getirmiştir. Bu nedenle yönetim süreci, bilgi tedarik ve işleme olarak ifade edilir.

Stratejik düşünce herhangi bir faaliyet için o faaliyetin mahiyetinin algılanmaması, faaliyet türlerinin kavranması ve faaliyet için hazırlık ve eğitimin yapılmasıyla gerçekleştirilen genel bir hazırlıktır. Stratejik plan ise, belirli bir faaliyetler dizisi için belli bir zaman aralığında belli hedefler tanımlar.

Stratejik plan ile stratejik düşünce arasında önemli bir fark olduğu bir gerçektir. Stratejik plan belirli bir faaliyetin ön hazırlığı iken, stratejik düşünce tüm faaliyetlerin hazırlığıdır (http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=266).

Stratejik düşünce, faaliyetin risk ve amaçlarıyla ilgili imkanları ortaya çıkarır. Böyle bir düşünce riski yüksek ve rutin olmayan tüm faaliyetler açısından önemlidir. Teknolojinin değişmesi de bu tür rutin olmayan riskli bir faaliyettir. Teknolojiyle ilgili bir stratejik düşünce, teknolojik değişim için gerekli algılama, katılım ve hazırlıkları sağlayacaktır. Dağınık şirketler için temel teknolojik yetenekler kavramı tüm şirketler için bir stratejik teknoloji düşüncesi olması anlamına gelir (http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=266).

Bu kapsamda stratejik düşünce planlamacının planlanmamış fırsatları görerek hedeflerini revize etmesine imkan verir, planların beklenmeyen gecikme ve sorunları dikkate almasını sağlar.

Yine geciken ve değişen bir plan stratejik düşüncenin sağladığı sürekli bir vizyon yardımıyla tekrar harekete geçirilip yönlendirilebilir. Stratejide sezgi, algılama ve kararlılıktan doğar ve bir hedef oluşturur. Analiz, stratejik bir hedefe ulaşmak için kararlılık ve algılamanın detaylandırılmasıdır. Stratejik analiz, stratejik sezgi ile şekillendirilen dünyanın anlaşılmasında bir araçtır (Betz, 1996: 43-45).

Yaratıcı düşünme, bilgi çağının öne çıkan kavramlarından biri. 1950'li yıllarda eğitim bilimcilerin akademik düzlemde tartışmaya başladıkları bu kavram; artık ekonomiden, siyasete, askerlikten teknolojiye kadar çeşitli disiplinlerin sihirli ve gizemli iki sözcüğü. Oysa düşünme ve yaratıcı düşünme, insanlık tarihi kadar köklü bir gelişim sürecinden bugüne gelmekte. Ancak bugüne kadar insanlığın ürettiği bilgi birikiminin, gelecek yirmi yıl içinde bin katının üretileceği tahminleri, bugün için "yaratıcı düşünme" ye atfedilen önemin büyüklüğünü de kanıtlamaktadır.

Yaratıcı düşünme, bilgi çağının bilgiden yeni bilgiler üretilen; bilginin stratejik bir mühimmat gibi kullanıldığı, yepyeni bir üretim biçiminin motor gücü olarak algılanmakta. Alvin Toffler' in tanımladığı gibi, "tarım ve sanayi odaklı birinci ve ikinci dalganın geleneksel üretim biçimindeki hammadeler,yerini bilgiye bırakıyor". Bilgi, bugün hem hammaddenin,hem de mamul yeni ürünlerin yerini almaktadır.

Günümüzde iş alanında yaratıcılığın bulunması ve artırılması için özel bir çaba gösterilmektedir. Pek çok kuruluş çalışanlarının yaratıcılığını ortaya çıkarıp, geliştirilmek için kurumsal politikalar uygulamaktadır. İş ortamlarında yaratıcılığın geliştirilmesi için çeşitli yöntemler önerilmektedir. Muhasebe mesleği ile uğraşanlarda kendi alanlarında yaratıcı fikirler üretme yoluna gitmelidirler.

Muhasebecilikte, kararlar alınırken anlamlı öneriler yapmak için verileri, bilgileri ve bunlar arasındaki bağlantıları bir araya getirme yeteneği (Stratejik ve yaratıcı düşünme) ön plana çıkarılmalıdır.

2.2.3. Müşterilere ve Pazara Odaklanma

Eski müşterileri korumak, yeni müşteri kazanmaktan daha az enerji ve zaman gerektirdiği bir gerçektir. Ancak bir çok kişi ve kuruluşlar bu gerçeği görmezlikten gelip, yeni müşteri arama sevdası ile eski müşterilerini ihmal etmekte ve bu müşterileri kaybedilmektedirler.

Pazarlamaya ilişkin evrensel kuralların oluşturduğu “doğru satış ve hizmet sunma stratejisi” nin 4P bazında yapılandırılması gerektiği kabul edilmiştir. Söz konusu 4P, ürün (product), fiyat (price), yer (Place) ve tanıtmaktan (promotion) oluşmaktadır. Etkin bir pazarlama stratejisi bu 4P unsuru en iyi şekilde uygulamaktan geçmektedir.

“Müşteri Odaklı Pazar” kavramında bu 4P yerini 4C ye bırakmaktadır. Pazarlama biliminin en önemli kişisi olan Philip KOTLER tarafından tanımlanan 4C unsuru, müşteri değeri (costumer value), müşteri maliyeti (costumer cost), müşteriye kolaylık (costumer convenience) ve müşteri iletişimi (costumer comminication) içermektedir. Bu unsurlar kısaca şöyledir ([http: //www.kobinet.org.tr/haber.php?id=10](http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=10)):

- Müşteri Değeri: Bu unsur 4P de “ürün” ün müşteri odaklı tanımıdır diyebiliriz. Ürettiğiniz ürün yada hizmetin müşteriye bir değer sunması veya müşterinin bir sorununu çözmesi gerekmektedir. Satacağımız ürün yada hizmetin, pazardaki müşterinin hangi sorununu çözeceğini ya da ona hangi değeri katacağını tanımlamanız gerekmektedir.

- Müşteri Maliyeti: Bu unsur 4P de ki “ fiyat” a karşılık gelmektedir. Doğru bir pazarlama stratejisinde, müşteriye en uygun maliyete sahip ürün yada hizmetin satılması gerekmektedir. Rekabetin giderek şiddetlendiği global ekonomide, maliyeti minimuma çekmek için, hizmeti üretim aşamasında maliyeti arttırıcı unsurları olabildiğince kısmak gerekli ki, müşterilere yansıtmak zorunda kalınmasın.
- Müşteriye Kolaylık: Bu unsur 4P de , yer (dağıtım ve sunum mekanı) in müşteri odaklı tanımıdır. Ürün yada hizmetin müşterilerin en uygun mekanlarda ve kolaylıkta ulaşacakları biçimde sunulması, global ekonomide bir kural niteliği kazanmıştır.
- Müşteri İletişimi: Bu unsur da son olarak, 4P de ki tanıtımın (promosyon) müşteri odaklı tanımıdır. Müşteri iletişimi, yapılacak bütün tanıtım faaliyetlerinin müşteriye baz almasını ve ona saydı göstermesini içerir. Müşteriye değer veren onu yanıltmaktan kaçınan ve onunla iletişim kurmayı başaran tanıtım, müşteri odaklı pazarlama stratejisinin tanıtım düşüncesidir.

Müşteriler onlara sunulan hizmetten memnun değilseler, bunu şikayet yerine bir daha ki sefere başka bir meslektaşına (rakibe) yöneleceklerdir. Müşteri şikayetlerinin neler olduğuna, sunulan hizmet sonrası memnuniyetleri ile ilgili belirli aralıklarla yapılacak anket düzenlenmesi ile ulaşılabilir

İşletmeler açısından uzun dönemli müşteri bağlılığı, yeni rekabet alanında önemli bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda müşteri sadakatini gerçekleştirmek ve sürekli kılmak için çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanıldığı görülmektedir.

Bu yöntemlerden en önemli olanı, müşteriye merkeze alan ve müşteri memnuniyetinin ötesine geçmeyi amaçlayan Müşteri İlişkileri Yönetimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım aynı zamanda yeni pazarlama anlayışını da ortaya koymaktadır.

Müşteri İlişkileri Yönetimi, geleneksel pazarlama anlayışından çok farklı özellikler taşımaktadır. Geleneksel pazarlama anlayışında kitlesel üretimin etkisiyle kitlesel pazarlama anlayışı geçerli durumda idi. Oysa Müşteri İlişkileri Yönetiminde pazar payı kavramından, müşteri payı kavramına geçiş söz konusu olmaktadır. Müşteri payı aynı müşteriye birden fazla ürün satabilmeyi ve müşteriye aktif ve sadık bir müşteriye dönüştürmeyi amaçlamaktadır (*Kırım, 2001*). Bu durum ise tek yönlü pazarlamadan karşılıklı ilişkiye dayalı pazarlamaya geçişi ifade etmektedir. Günümüzde kitlesel pazarlama yöntemleri, giderek müşteriye hitap eden kişisel pazarlama yöntemlerine yönelmektedir (*Acuner, 2001*).

Bir mükellefi elde etmeden önceki ilgi ve alaka, müşteri olduktan sonra da gösterilmesi onun işletmeye veya büroya yönelik sadakatini arttırıcı bir rol oynayacaktır. Mevcut müşterilerin şirkete olan sadakatini arttıracak en önemli hususlardan biriside etkili iletişimdir. Bayramlar v.b özel günlerde onlara kart atılması, mesaj yollanması veya ziyaret edilmesi onları onure ederken işletmeye olan sadakatlerini de arttıracaktır.

Müşterilerin muhasebe kayıtlarını tutmak, vergilerini ödemek v.b. klasik mesleki işlerini yapmanın yanında, onları ekonomi, vergi, para piyasası, bilişim v.b. konularda da bilinçlendirmek hususunda danışmanlık hizmetleri de sunmak, sadakat ve referans olma eğilimlerini arttıracaktır.

Satış yapmak, sadece müşteriye ürünü teslim edip, karşılığında belli bir meblağı kasamıza koymak değildir. Müşterinin bin, satıcının ise bir dükkânı olduğunu unutmadan, satış yapabilmek ve müşteri memnuniyetini yapacağımız satıştan daha üstün görmek, bizlere uzun vadede çok büyük maddi ve manevi güç kazandıracaktır.

Robert BOSCH' un o mükemmel sözünü unutmamalıyız; *"İnsanların güvenini kaybetmektense, para kaybetmeyi tercih ederim."* İyi bir müşteri güveni kazanmak için şunlara dikkat etmemizde fayda vardır (<http://www.Bilgisayarlimuhasebe.com/yazarlarimiz/huseyin/index.asp>):

- Güvene layık olun. Önemli olan başkasının inanıp inanmaması değil, sizin inanıp inanmamanızdır. Önce kendinize inanın.
- İşinizi iyi bilin ve işinizi iyi bilmeye devam edin.
- Asla rakip kötülemeyin, onlara değer verdiğinizizi hissettirin.
- Asla abartılı konuşmayın.
- Tarafsız verileri ve tanıklarınızı kullanın.
- En iyi şekilde görünmeye çalışın.

2.2.4. Özel Bilgileri Yorumlayabilme

Artık dünya bilgiyi yönetmeye yönlenmiştir. Günümüz muhasebecileri bilgiyi üretmenin yanı sıra bilgiyi yönetme ve analiz etme becerisine sahip kişiler olmalıdır. Çünkü bilgi artık teknolojik imkanlarla depolanabilmekte ve gerekli formatlarda kullanıcıya sunulabilmektedir. Ancak bilginin analiz edilmesi ve yönetilmesi, zihinsel, sosyal ve ekonomik becerinin kazandırılmasına bağlıdır.

Dünyada yaşanan bilginin yönetilmesi ve bilgilerin yorumlanması süreci ülkemizde muhasebe mesleğine bakışın farklılaşması için önemli bir gelişmedir. Muhasebe biliminin teorisinde yer alan mantıksal bağlantılar kurma, toplum sorumluluğu, analiz etme, karar alma becerileri meslek mensuplarınca edinilmeli ve bu mesleğin farklı disiplinler tarafından yapılması önlenmelidir. Değişim sürecinde muhasebe çalışma esasları da güncelliğini yitirmemeli ve dünyadaki muhasebe mesleğine bakışa uygun çalışmalar yapılmalıdır.

Muhasebe mesleğinin, hem düşünen hem de düşündüren bir meslek olduğu unutulmamalıdır. Geleceğin muhasebecileri yalnızca bilginin üretilmesini değil, karar alma ve analiz etmede kullanılmayı da bilmelidir.

Muhasebe mesleğinin hedefi yalnızca çeşitli yasal düzenlemeler çerçevesinde kayıt tutmak ve bunları raporlamak değildir. Muhasebe mesleği bunların ötesinde düşünmeyi gerektiren ve yorum isteyen bir meslektir.

Bu nedenle uygulamada hedef, bilgilerin uluslararası standartlarda olduğu gibi yalnızca üretilmesi değil, karar alma ve analiz etmede de kullanılması olmalıdır. Bu nedenle, muhasebeciler mantıksal bağlantılar kurarak analiz etme ve yorumlama becerilerini ön planda tutmalıdırlar.

Üniversitelerden mezun muhasebe mesleği adaylarına, meslek sınavlarında, yasal mevzuatın gerektirdiği bilgi düzeylerini ölçmekten çok, geleceğin mesleği olan muhasebecilik mesleğinin gerektirdiği, analiz etme, yorumlama, mantıksal bağlantılar kurma ve bilgileri karar almada kullanma yetenekleri ölçülmelidir. Böyle bir yaklaşım ülkemizde muhasebe mesleğine bakışı da değiştirecektir.

Bilgi çağında muhasebecilik mesleği, mükemmel iletişim becerilerine sahip teknik uzmanlık bilgisini gerektirmektedir. Bununla birlikte, yeni bilgi ekonomisinin bilgi ihtiyaçlarını ve bunların raporlanmasını karşılayabilmelidir.

Artık günümüzde bir muhasebeci, teknik muhasebe bilgisi ve becerilerini edinmeye ek olarak, onların danışman, mali analize uygun , iletişimci, müzakereci ve yönetici olmalarına olanak sağlayan becerilere de sahip olmalıdırlar.

2.2.5. Teknolojiye Yatkın Olmak

Muhasebe bilgi sistemi, muhasebe mesleğini icra eden muhasebeciler ve muhasebe bilim adamları ile diğer unvan taşıyan kişiler, son yüzyılda hızlı gelişen ve değişik uygulamalarla ortaya çıkan bilgi teknolojisinden önemli derecede etkilenmişlerdir.

Çağımızın en hızlı gelişen teknolojiyen biri olan ve hayatımızın her safhasına damgasını vuran bilgisayar, muhasebe alanında da bir çok yenilikler getirmiştir. Muhasebe verilerinin toplanması, işlenmesi ve üretilen bilgilerin yorumlanması , raporlanması ve sınıflandırılması olarak ifade edilir. Bu aşamada muhasebenin sahip olduğu bu döngü bilgisayar ortamında da mevcut olması , muhasebede bilgisayarın kullanılmasının önemini artırmıştır.

Teknolojinin ve özellikle bilgisayarların muhasebede kullanılması ile veri işlem aşamasındaki kaydetme , bütünlendirme , listeleme vb. rutin işlemlerin hızlı ve hatasız bir şekilde ve en az yorgunlukla yapma olanağı sağlamıştır.

Bilgisayarsız, muhasebe işlemlerinin yapılabilmesi zor ve çok zaman almakta idi, çünkü bir verinin kaydı yapıldığında işlemi yevmiye defterine , defter – i kebire ve yardımcı deftere kaydı elle yapılabilmesi hem zaman açısından , hem de işlemin doğruluğu açısından çok zordu. Bu işlemlerin elle yapılırken fazla eleman sorunu açısından işletmenin ücret giderlerini artırmaktadır. Bilgisayarlar ve diğer teknolojik yapılar her geçen gün bu gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmaktadırlar.

Bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin yanı sıra, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve yaygın kullanım; bilgi sağlama, bilginin aynı anda ve hızlı olarak iletilmesi ve paylaşılması sonucunu ortaya çıkarmış, bu da veri toplama, işleme, raporlama ve analiz etme sürecini önemli ölçüde etkilemiştir.

Bu eğilim, muhasebecileri yeni yöntemleri geliştirilmesi yönünde zorlamaya neden olmuştur. Nitekim günümüzde e-ticaret, e-işletme, e-devlet gibi yeni oluşumlar ve uygulamalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, muhasebecilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini bunlara ilişkin sistemlerin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi yeterliliğe ne sahip olmaları gerektiğini ortaya koymuştur.

2.2.6. Yaşam Boyu Öğrenmeye Yatkınlık

Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen davranışın meydana getirilmesine “eğitim” denilmektedir (Demirel, 2003:31). Bu kasıtlı davranış değişikliği öğrenme ve öğretme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Muhasebe mesleği dünyada olduğu gibi ülkemizde de gözde bir meslektir. Ancak, muhasebe eğitimi veren öğretim elemanlarının mesleğe bakışı ile meslek mensuplarının mesleğe bakışı farklılık göstermektedir. Bu fark ticari hayatın kuralları olmaktadır.

İyi bir eğitim almış ve muhasebeyi çok iyi bilen bir kişinin başarılı bir meslek hayatı olacak anlamına gelmemektedir. Bu da, muhasebecilerin mesleğe atıldıktan sonraki eğitim süreçlerini önemli kılmaktadır.

Okullarda muhasebe eğitiminin amacı bilgilerini kullanabilen, yorumlayabilen ve yalnızca ülkemizdeki yasal düzenlemelerle değil, uluslararası uygulamalarla da bağlantısını kurabilen meslek mensupları yetiştirmektir.

Bu amaca yönelik yetişen muhasebeciler, mesleğe atıldıktan sonra da eğitim süreçlerinin devam ettiği konusunda bilgilendirilmelidir ve bu yönde kendilerini hazırlamalıdır. Bu süreç “ Yaşam Boyu Öğrenme” olarak aktarılmaktadır.

Meslek mensupları yeni gelişmeleri ve bilgileri sürekli öğrenerek bilgilerini güncel tutmalı ve bunları hizmet verdiği taraflara doğru ve açık bir şekilde sunmalıdır. Yaşam boyu öğrenme felsefesi her meslekte kaçınılmaz bir olgudur.

Bilgi teknolojileri yaşam boyu eğitim için mekandan ve zamandan bağımsız olarak, bireylerin bilgiye erişim, yeni bilgi üretimi için paylaşım ve bireyler arası etkileşimde önemli rol oynamaktadır.

Bugün eğer gelişmeler karşısında güçlü ve inisiyatifli bir Meslek Mensupları olmak isteniyorsa , bu konuda yapılacak en önemli şeylerden biriside “yaşam boyu öğrenme” felsefesini hayata geçirmektir. “Yaşam boyu öğrenme” felsefesi her meslekte kaçınılmaz bir olgudur. Muhasebe mesleği yaşam boyu öğrenme felsefesinden uzak durmamalı, yaşam boyu öğrenmeyle bilgi, beceri ve deneyimini hem geliştirmeli, hem yaygınlaştırmalı, hem de paylaşmalıdır. Sonuç da güçlü ve kuvvetli olunarak gelişmeler karşısındaki fırsatlardan yararlanıp tehlikelere karşı tedbirli davranmak mümkün olacaktır (<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/70MaliCozum/01%20yahya%20arikan.pdf>).

2.2.7. Vizyon ve Misyon Sahibi Olmak

Bir kuruluş, meslek grubu, işletme vb. toplu çalışılan yerlerde herkes vizyonu bilmeli, ona inanmalı ve ortak hedeflere doğru güç birliği oluşturmalıdır. Ancak vizyondan önce yapılması gereken, misyonu tanımlamaktır. İşletme varlığının nedenini açıkça belirlemeden vizyon belirlenemez.

Misyon, bir işletmenin varlığının temel amacıdır. Gelecekte olmak istediği yer, şu andaki durumu, toplumdaki imajı ve yöneticilerinin dünya görüşüdür diyebiliriz (Özevren,1997:59).

Yani hedeflerini kapsamaktadır. Ama her hedef vizyon değildir. Vizyon kapsamlı olmalı ve etkilenebilecek her konuyu az ve öz bir şekilde yönlendirebilmelidir. Vizyon, yenilikçi, değişimci karakterde ve zoru başarmanın simgesi olmalıdır.

Misyon, kararların verilmesine dayanak oluşturan bir temeldir. Her bir ekip üyesinin başvuracağı ana kaynaktır. Bir amaç uğruna çalışan insanlar, çabalarını birleştirmeye heveslidirler. Misyon, onların var oluş nedenidir. Hatırlanmaya değer misyonlar zorlayıcı, harekete geçiricidir ve tüm ekibin aynı amaca kendini adanmasını sağlar(ÇELİK, 1997: 58).

Vizyon, günlük yaşamda, politika, sanat, ekonomi, yönetim vb. alanlarında başkalarından farklı olduklarını söyleyen kişilerin, kendilerinde var olduğunu iddia ettikleri, aynı zamanda onları takdir eden, benimseyen, izleyen ve yüceltenlerin de farklı olduklarını söyleyen bu kişilerde var olduğunu düşündükleri en önemli niteliktir (ÇELİK, 1997: 59).

Diğer bir ifade ile vizyon, bir işletmenin değerlerini, içinde bulunduğu durumu, ulaşmak istediği hedefleri belirleyen ve çalışanları ortak bir amaç etrafında bütünleştirerek işletmeyi arzulanan geleceğe doğru yönlendiren bir süreçtir (Özevren,1997:58). Vizyon gelecekle ilgilidir. İşletmenin veya herhangi bir topluluğun gelecekte bu günden daha iyi olmasını hedefleyen, gerçekçi ama erişilemeyecek gibi görünen yükseklikte olmasını amaçlayan bir süreçtir (Özevren,1997:58).

Yeni bir yüzyıla girerken kar amaçlı veya kar amaçsız kurum ve kuruluşların pek çoğunda "vizyon" ve "misyon" çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu tür çalışmalardan, meydana gelmekte olan değişim ve gelişmelere ayak uydurmak, gün geçtikçe küçülmekte olan dünyada hayatta kalmak ve global pazarda rekabet avantajı yaratmak gibi yararlar beklenmektedir.

Muhasebe mesleği açısından konuyu incelemeye alırsak gelecek dönemdeki Muhasebeci Vizyonu ; “Ekonominin unsurlarını toplum adına denetleyen, Türk muhasebe mesleğinin üyelerini, ülkemizde ve uluslar arası düzeyde saygın bir konuma getirmek” olmalıdır. Bunun için ([http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/56%20MALİ %20/56%20NAİL%20SANLI.rtf](http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/56%20MALİ%20/56%20NAİL%20SANLI.rtf));

- Dürüstlük, tarafsızlık ve bağımsızlık,
- Sürekli eğitim ve yaşam boyu ğrenme,
- Yenilikçilik ve öncülük,
- Toplum çıkarları ve sosyal sorumluluk,
- Mesleki ve Teknik açıdan mkemmelik,
- Ekonomi ve iş dünyası ile uyum içinde birliktelik.

En önemli mesleki değerler olarak kabul görmelidir. Bunların gerçekleştirmek için bireysel ve kurumsal bazda üstlenilecek görevler olacaktır. Bunlardan bazıları şöyledir (<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum>).

Birey olarak (SM-SMMM-YMM);

- Müşterilere mutlaka değer yaratmak,
- Gleri birleştirerek, şirketleşmek ve mega bürolar oluşturmak.
- Rekabet açısından ve gelişmelere uyum sağlamak açısından yabancı dil öğrenmek veya geliştirmek,
- Finansal, yönetsel ve vergisel konularda uzmanlaşmak,
- Bilişim Teknolojisi ve gelişmelere uyum sağlamak,
- Rekabet konusunda büroları ve mesleki şirketleri daha esnek ve evik hale getirmek.

Kurumsal olarak (TÜRMOB-ODALAR):

- Yeni iş alanları yaratmak ve insan kaynaklarını yeni iş alanı olarak görmek ve değerlendirmek,
- Mesleki kaliteyi artırıcı birimler ve standartlar oluşturmak ve Muhasebe Mesleği Kalite Standartları Merkezini mutlaka kurmak,
- Eğitim çalışmalarına devam etmeli sürekli eğitim projesini mutlaka hayata geçirmek,
- Dünyayı takip etmek ve gelişmelere uyum sağlayıp araştırmaları geliştirmek için mutlaka AR-GE birimleri oluşturmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİNİN EĞİTİMİ

3.1. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBE EĞİTİMİ VE ÖZELLİKLERİ

Son yıllarda, uluslararası ekonomik ilişkilerin karmaşıklaşmasıyla, muhasebe mesleğinin rolü ve kalitesi üzerindeki değişimlere yol açmıştır. Bu gelişmeyi hızlandıran en önemli etken, veri işleme ve kayıt düzeninin, bilgi teknolojisi kullanılarak kolay ve hızlı bir şekilde yapılma şansının doğması olduğunu önceki bölümlerde açıklanmaktadır. Böylece, rutin işlemler maliyeti düşmüş ve tasarruf edilen zaman ise fazlasıyla artmıştır. Sonuçta, muhasebe mesleğinin yetkin düzeyde işletme danışmanlığı hizmeti üreteceği, muhasebe meslek mensuplarının ise bilgi değerlendirme uzmanlığı hatta bilgi üretme işlevlerine geçeceği fikrine gelinmiştir.

Muhasebe mesleği mensuplarının gelecekteki rol ve işlevlerinin belli olmasıyla, bir yandan muhasebe mesleğine hazırlanma, öte yandan mesleği yürütürken kalite ve dinamikliği sürdürme ve hatta gelişen koşullara göre düzeyi yükseltmek için gerekecek çerçeveleri belirleme hedefi, son yıllarda muhasebe eğitimi ile ilgili düşüncelerin değişmesine yol açmıştır.

Muhasebenin ürettiği finansal bilginin karar alma aşamasında kullanılabilmesi için, bilgilerin bir sistem içinde toplanması gerekmektedir. Bu hususa göre verilecek muhasebe eğitiminde öncelikle öğrencilere muhasebe sistemi yani kayıtlama ve raporlama süreçlerinin açıklanarak, ilke ve kavramların kayıtlama ve raporlama sürecindeki önemi aktarılmalıdır.

Her alanda olduğu gibi, kalifiye elemanın muhasebe mesleğinde de yetiştirilebilmesi için eğitim kurumlarına ihtiyaç vardır. Muhasebe de değışen ve gelişen günün şartlarına ayak uydurmak, ihtiyaç duyulan bilgileri ihtiyaç sahiplerine en objektif şekilde ulaştırmak muhasebe eğitimi almış kişilerce yapılacaktır ve bu kişilerde eğitim kurumlarında yetiştirilecektir. Bu değışim ve gelişmeler günümüzde kaliteli ve değışime açık bir muhasebe eğitimi zorunlu hale getirmektedir.

Bu açıklamalar sonucunda, muhasebe eğitiminin hedefi, muhasebe temel kavram ve ilkelerini meslek mensubu adaylarına kazandırarak; bunların bilgiyi oluşturması, ölçmesi ve en önemlisi analiz ederek karar almada kullanmasının sağlanmasıdır. “Genel Muhasebe Eğitimi” , muhasebe eğitiminin ilk hedefini gerçekleştirmeye yöneliktir. Buna göre, muhasebecilere muhasebe bilgisi, teknikler ve becerilerin kazandırılmasının yanı sıra bu teknik ve bilgilerin ne işe yarayacağı ve finansal bilgi üretmeye katkısı aktarılmalıdır.

3.1.1. Muhasebe Eğitimi Kavramı ve Önemi

Eğitim, yakın bir gelecek için kişilere bilgi ve beceri kazandırma anlamına gelir (Üstün, 1997:35). Bu bilgi ve becerilerin kazandırılması genel anlamda olduğu gibi belirli bir meslek alanında da olabilir. Meslek eğitimi, bir toplumda yaşayan birey yaşantılarının sağlanmasında zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandırmak suretiyle birey yeteneklerini zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönden geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Şengel, 2001:98).

Mesleki eğitimde esas olan, bireye mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriyi kazandırmanın yanı sıra o meslekle ilgili olarak zihinsel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden de geliştirme esastır (Karaağaçlı, 2002:113). Yani, bireye sadece mesleki bilgi verilemesi ve beceri kazandırılması hedef olmamalı, aynı zaman da eğitimi alacak olan bireyin, sosyal hayatta da kullanacağı eğitim sunulmalıdır.

Muhasebe eğitiminde bilginin kazandırılmasında bilimin teorik esasların önemi göz ardı edilmemelidir. Muhasebenin uygulamalı bir bilim dalı olması nedeniyle söz konusu teorik bilgilerin uygulama ile de ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de muhasebe eğitiminde öğretim programları hazırlanırken bu dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, muhasebe bilimi hem uygulamalı hem de bilgi üreten bir bilim olduğu için ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişimlerden etkilenmektedir. Bu etkileşim sonucu, muhasebe eğitimi de gelişme ve değişme sürecine girecektir.

Muhasebe eğitiminin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz (Nakir, 1997:15):

- Öğrenene işletme kararları için yararlı olacak bilgileri kavratmak.
- Bu bilgileri kayıtlara geçirmek, sınıflandırmak,
- Kayıtlara geçen bilgilerin doğruluğunu denetlemek,
- Doğrulan bilgilerin raporlanması ve üçüncü kişilere sunmak,
- Rapordaki bilgilerin yorumlanması ve karar almada kullanılması,
- Kişilerin bu bilgileri kullanarak yeteneklerini geliştirmesini sağlamak.

Nitelikli insan yetiştirme çabaları her meslekte olduğu gibi muhasebe meslek alanında da giderek önem kazanmaktadır. Nitelikli insan yetiştirmede öğretim elemanı, öğrenci ve öğrenme ortamı unsurlarının da önemli bir payı vardır (Çevik, Ertaş, 2001:29).

Muhasebecilerin yeterliliklerini geliştirip, sürdürmelerinin araçları, eğitim ve uygulama deneyimleridir. Günümüzdeki gelişmeler ve bu gelişmelerin gereksinimlerini karşılayacak muhasebecilerin yetiştirilmesinin temeli, eğitimidir.

Muhasebe eğitimi, muhasebecinin içinde çalıştığı çevresel koşulları görebilme, sorunları belirleme ve bunlara çözüm bulabilme becerilerinin kazandırılması açısından çok önemlidir. Bununla birlikte muhasebe eğitimi, muhasebenin ilişkili olduğu diğer alanlardaki (işletme, yönetim, üretim, pazarlama, ekonomi v.b) eğitimle desteklenmelidir.

Dolayısıyla muhasebe eğitimi, muhasebeciye gerekli becerileri kazandıracak yeterliliklerin sağlanması, bunların hayata geçirilmesi ve sürdürülmesi açısından önem kazanmaktadır.

3.1.2. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi

Ülkemizde, Türk Eğitim Sisteminin temel amaçları, şöyle ortaya konmaktadır; “ Milli Eğitimin gelişmesi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluşu ve programları bu kademeler uygun düzenlenir...” (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, İlgili 14.Madde).

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte mesleki eğitim kavramı, politika ve ilkelerin oluşturduğu Türkiye’de beceri kazanmış insan gücünün yetiştirilmesi konusunda önemli çalışmalar yapılmış olup, uygulama ve istihdam konusunda eksik kalındığı bir gerçektir.

Türkiye’de 2001 yılında çıkarılan muhasebe eğitimini de kapsayan 4702 sayılı kanun ile mesleki eğitimde büyük adımlar atılmaya çalışılmış olup, ülke genelinde uygulama alanı bulan bir sistem hazırlanmıştır.

Bu kanun ile parçalar halinde bulunan diğer mesleki eğitim uygulamaları ile ilgili kanun ve yönetmelikler bir araya getirilmiştir.

Bu kanun ile, muhasebe eğitimi veren lise düzeyindeki okulların son sınıfında üç (3) gün “işletmelerde mesleki eğitim” stajı yapılması için “50 ve daha fazla işçi” çalıştıran işletmeler ifadesi, “ 20 ve daha fazla personel” çalıştıran işletmeler şeklinde değiştirilmiştir. Buda uygulamalı eğitim alanını daha geniş bir alt yapıya yaymıştır. Muhasebe eğitimi alan öğrencilere staj yapma kolaylığı sağlamıştır.

Ülkemizde lisans düzeyinde uygulanan muhasebe eğitimi İşletme eğitimi programlarının içinde yer almaktadır. Bu uygulama muhasebe eğitiminin hem hedefini hem de hedefe yönelik içerik oluşturulmasını kısıtlamaktadır.

Türkiye’de muhasebe eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim aracılığı ile verilmektedir. Ülkemizde Muhasebe eğitimi yalnızca yüksek öğretim kurumlarında değil aynı zamanda orta öğretim aşamasında ve mesleki eğitim kuruluşları tarafından da verilmektedir. Yüksek öğretim kurumları içerisinde lisans düzeyinde eğitim veren 45 devlet, 19 adet vakıf üniversitesi bulunmaktadır ve bu üniversitelerde 23.315 öğrenci eğitim görmektedir (Bayazıtlı, 2000:44-45).

3.1.2.1. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi Tarihçesi

Türk tarihinin bilinen ilk muhasebe eğitimi, İlhanlılar Döneminde yaşayan vezirlerden birinin oğluna muhasebe dersi vermek için “Felakalayı Tebrizi” adındaki muhasebeciden bir kitap yazmasını istediği ve bu emir üzerine Tebrizi’ nin tarihteki ilk muhasebe kitaplarından birini el yazması ile kaleme aldığı bilinmektedir. Kitabın hesap ve kayıt işlemleri ile ilgili kurallar içerdiği ve uzun yıllar konuyu öğrenmek isteyenlere yol gösterdiği bilinmektedir (Aysan,1995: 111).

Türk Devletleri incelendiğinde muhasebe genel anlamda devlet muhasebesi olarak görülmektedir. Bu da, başta vergi olmak üzere devlet gelir ve giderlerinin muhasebesi olarak gelişme göstermiştir. İşletme muhasebe sitemlerine Türk Devletlerinde pek rastlanmaktadır.

Osmanlı Döneminde, muhasebe eğitimi usta-çırak ilişkisine dayalı olarak yürütülmekte olup, ticaret genelde azınlıkların (gayrimüslimlerin) elinde olduğundan işletme muhasebe eğitimleri de, bu azınlıkların dilinde ve kendi okullarında yapılmıştır. Bunu yanında, gayrimüslimlerden seçilen yetenekli ve zeki çocukların asker ve devlet adamı olarak yetiştirilmek üzere gönderildikleri, Enderun Mektebi de bir nevi muhasebe eğitimi veren kurum görevi görmüştür.

19. yüzyıla kadar muhasebe eğitimi ile ilgili tek eğitim kurumu, defterdarlık içindeki memur adaylarına kimi teknik ve bürokratik bilgilerin verildiği “ Bab-ı Deftedari Mektebi” olarak bilinmektedir. Tanzimat sonrasında 1845 yılında eğitim seviyesi fazla yüksek olmayan, iki yıl rüştiyede okuyanların devam edebildiği, “Dar-ül Finuni Osmani “ kurulmuş ve bu okulda muhasebe dersi “Usul-i Defter” adı ile verilmiştir. 1859 yılında kurulan Mekteb-i Mülkiye’de ilk muhasebe dersi “senet ve defter tutmak usulü” adı ile verilmiştir (Karaca, 2004: 52).

1883 de “Ticaret Mekteb-i Ali’si” kurulmuş ve ilk yoğun muhasebe eğitimi bu okulda verilmiştir. Bu okul bugünkü, Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesinin ilk şeklidir. Ayrıca bu okulların yanı sıra, Rum, Ermeni ve Yahudi okullarında da muhasebe eğitimi verilmekteydi (Karaca, 2004: 52).

Cumhuriyet döneminde ise ticaret ortaokul ve liseleri, bunların başarısının görülmesinden sonra çalışanlara yönelik olarak “ akşam ticaret okulları” açılmıştır. Bu okulların ders programlarında muhasebe dersine yoğun bir biçimde yer verilmiştir (Güvemli,1995:8).

1926 yılına kadar Türkiye’de muhasebe eğitimi Fransız ekolünün etkisi altında kalmıştır. 1926-60 yılları arasında Türkiye’de çağdaş üniversiteler kurulmuş olup, bu dönem Alman ekolünün etkisi büyük olmuştur.

1960 ve sonrası muhasebe eğitimi ve buna bağlı muhasebe uygulamaları açısından önemli gelişmeler görülmektedir.

1971 de KİT'ler de Tekdüzen Muhasebe Sistemi, ve 1983 yılında Sermaye Piyasası kapsamındaki ortaklıklar için standart hesap planı, 1986 da bankacılık sektörü için Tekdüzen Muhasebe Sistemi, 1994 de zorunlu genel anlamda Tekdüzen Muhasebe Sistemi uygulanmaya konulmuştur.

Tekdüzen Muhasebe Sisteminin uygulanması ile birlikte, ülkemizdeki eğitim kurumlarında derslerin içerikleri tekdüzen muhasebe sistemine uygun bir şekilde düzenlenmiş, böylece muhasebe eğitiminde de bir uyum sağlanması mümkün olmuştur (Bayazıtlı, 2000:40-41).

Günümüzde muhasebe eğitimi çeşitli okul seviyelerinde verilmektedir. Orta öğretimdeki Ticaret Meslek Liselerinde, meslek yüksek okullarında ve yüksek öğretim kurumlarında muhasebe öğretilmektedir. Ayrıca, örgün eğitim kurumları olan okullar dışında da muhasebe eğitimi (Kurslar vb.) verilmektedir.

3.1.3. Muhasebe Eğitimindeki Yeni Gelişmeler

Eğitim kurumlarının bir çoğunda muhasebe eğitiminin kapsamı yıllar itibarı ile pek değişikliğe uğramamıştır. Muhasebe dersleri lise, üniversite gibi eğitim kurumlarında çeşitli düzeylerde verilmekte olup, bu kurumlarda muhasebe eğitimi temel fonksiyonlar olan kaydetme, sınıflama, özetleme, raporlama, bilgi geliştirme ve karar alma gibi konuları kapsamaktadır. Burada amaç, muhasebe mesleğini icra edecek düzeyde gerekli olan tüm bilgilerin ayrıntısı ile öğretilmesidir. Bu durum, bilgi değişim ve akışının yavaş olduğu dönemlerde pek sorun yaratmamaktaydı.

Ancak, son yıllarda yaşanan teknolojiye hızlı değişim ve bunun muhasebe mesleğine ve eğitimine etkileri sonucunda bu amaç dışına çıkılması bir gereklilik olmaktadır.

Artık, okullarda sadece bilginin öğretilmesi gelecek için büyük eksiklik olarak görülmektedir. Öğretilen bilgilerin teknoloji ile destek görmesi, öğrencilerin geleceğin dünyası hakkında donanımlı olmaları konusunda hazır olmaları daha da ön plana çıkmaktadır. Ülkeler ve insanlar arası mesafelerin saniyelerle ölçüldüğü günümüz teknoloji dünyasında, muhasebe eğitiminin de kapsamını ve amacını aşması gerekmektedir. Aynı zamanda kişilerin düşünce yapıları değişme göstermektedir.

Mevcut durumların sorgulanmasını gerektiren “JİT felsefesi” muhasebe eğitimine uygulanmaktadır. Kısaca JİT olarak adlandırılan “Just in time” veya “tam zamanında üretim” uygulaması, son yıllarda stokları en aza indirmek veya sıfırlamak için geliştirilen bir çözüm yoludur. Yani JİT, talep edilen ve gereksinim duyulan faaliyetlerin veya üretim girdilerinin istenildiğinde hazır olması ve yapılması demektir (Karaca, 2004:16).

JİT Felsefesinin, ortadan kaldırma ve iyileştirme olmak üzere iki ana amacı vardır (Üstün, 1997:41). İyileştirme, faaliyetlerin sürekli olarak daha verimli yapılmasını, ortadan kaldırma ise, aşırı giderlerin yok edilmesi veya hiçbir katma değer yaratmayan tüm faaliyetlerin yok edilmesini ya da elenmesini ifade etmektedir. Bu amaçlarına, faaliyetlerini basitleştirerek ulaşır. Faaliyetin yapılmasının denenmesinden çok, gerçek olarak yapılmasını amaçlar (Üstün, 1997:41-42).

Bu felsefenin eğitime uygulanmasına “Neden Sonuç İlişkisi” ile başlanır. Bu yöntemin başarılı olması eğitimin temel öğeleri olana, öğretim elemanı ile öğrencilerin konulara birlikte emek vermelerine bağlıdır. Yani, hem öğretim elemanları hem de öğrenciler düşünce yapılarını değiştirmelidirler (Karaca, 2004: 17). Değişiklikleri başlatmada en büyük engel, şimdiki durumun yeterli görülmesidir (Üstün, 1997:43). Bu yöntem ile öğretime herhangi bir değeri olmayan yani katma değer katmayan faaliyetler en az düzeye indirilmektedir. Öğretim elemanları israfları belirleyerek, bunları ortadan kaldırıp boş ders imkanı yaratabilirler.

JİT yöntemi ile muhasebe eğitiminde gereksiz olan faaliyetler ve konular azaltılarak yada kaldırılarak öğrencilerin daha önemli konular ve dersler üzerinde daha çok zaman ayırmaları sağlanabilir. Bu durum, öğrencilerin kafasını gereksiz yere meşgul edecek hususların yok olmasına ve öğrencinin muhasebenin temel unsurlarını daha iyi kavramasını sağlayacaktır.

3.1.3.1. Muhasebede Toplam Kalite Eğitimi

Değişen koşullar ve toplum kuralları ile birlikte, eğitim sistemi ve eğitim veren kurumlarının da rolleri değişime uğramaktadır. Eğitim ve değişim arasında çift yönlü bir etkileşim bulunmaktadır. Eğitim toplumdaki değişimlerden etkilenmekte olup, kendini bu değişimlere göre düzenlemek zorundadır. Değişim de, eğitim seviyesi ve sistemi ile paralel olarak meydana gelmektedir.

Aksi durumda, verilen eğitim amacına ulaşamaz. Eğitim kurumları toplumu eğitilmiş insanlar çıktısı ile değişime uğratmaktadırlar. Eğitimin bu misyonunu yerine getirebilmesi için çağın gereksinimlerine göre düzenlenmesi zorunludur. Bu, “Toplam Kalite Yöntemi”nin eğitime iyi bir şekilde uygulanması ile mümkün olabilir.

Günümüzde, yönetimde başarının yeni yolu olarak da toplam kalite iç ve dış müşteri beklentilerinin aşılmasını temel amaç alan, çalışanların bilgilendirilip yetkilendirilmesine ve takım çalışması ile tüm süreçlerin sürekli olarak iyileştirilmesini hedefleyen bir yönetim felsefesidir (Bozkurt, 1998:32).

Toplam Kalite Okulunda, bilgi çağının gereklerine uygun, kaliteyi bir hayat tarzı olarak benimseyen, bilgiye hızla erişme yollarını bilen ve kullanan, ekip çalışmasını ve öğrenmeyi öğrenen, bilimsel düşünme yeteneğine sahip, kişilik ve sosyal gelişimini tamamlamış insan gücünün yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Özel, 2000:102).

İşletmelerde olduğu gibi eğitimde de herkes birbirinin müşterisi olarak algılanırken, öğrenci öğretmen ve yöneticiler iç müşteri; aileler, iş dünyası ve çevre ise dış müşteri olarak değerlendirilir (Özel, 2000:102). Klasik eğitimle toplam kalite eğitimi karşılaştırılırsa, tamamen farklı iki eğitim anlayışı oldukları görülecektir (Özel, 2000:105).

Kalite için eğitimin başlıca öğeleri; müşterinin kim olduğunu, ihtiyaçlarının ne olduğunu, eğitim stratejilerinin ne olacağı ve müşteri ihtiyaçlarına cevap verebilecek eğitim konularının neler olacağıdır. Duyarlı organizasyonlar müşteri tanımlarına ve hedeflerine dikkatli bir biçimde yaklaşırlar ve kalite eğitiminin bu hedeflere ulaşmak için nasıl olması gerektiğini incelerler. Kalite için stratejik eğitim planı geliştirilmelidir. Bu planın içeriği; kalite bilinci, yönetici eğitimi, yönetim eğitimi, teknik eğitim, kaynaklar, bütçeleme, kadrolama kavramları olmalıdır.

3.1.3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Muhasebe Eğitimi

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında, bilgisayar ve iletişim teknolojileri hızla gelişim göstermektedir. Çağın gereği, bir ülkenin bilgi toplumu olabilmesi için bilgi teknolojilerini araştıran, üreten, geliştiren ve kullanan bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Türkiye'nin de bilgi toplumuna dönüşümü aşamasının en başında eğitim alanında olumlu tedbirlerin alınması ve katkıların sağlanması gelmektedir (Alakoç, 2002: 6).

Bilgi çağında eğitim metotlarında geleneksel eğitim metotları ve teknoloji tabanlı eğitim metotları vardır. Teknoloji tabanlı eğitim bilgisayar destekli eğitim kaynaklarını, bilgisayar yönetimindeki eğitimi ve bilgisayar yardımlı öğrenimi içerir.

Bilgisayar yönetimli eğitim, eğitimin bilgisayar yönetiminde yapılmasıdır. Önemli bir nokta bilgisayar yönetimli eğitimin öğrenimi daha verimli hale getirme gücüne sahip olmasıdır.

Bilgisayar yönetimli eğitim her durum için bir çalışma komutu hazırlar. Buna göre her eğitilen kendine özel bir çalışma komutunu alabilir. Böylece eğitilenlerin çalışma süreleri azaltılmış olur. Eğitime katkısındaki en önemli rolü buradadır. Bilgisayar destekli eğitimin kalite için eğitimde her bir şekli etkili olabilir, çalışılan konuya bağlıdır. Eğitime bilgi aktarımı bilgisayar aracılığı ile yapılır.

Uygulamalar , alıştırmalar, eğitici oyunlar, modelleme, problem çözme ve simülasyon gibi birkaç şekilde işleyebilir. Uzaktan eğitim, geniş coğrafik bölgelere dağılmış öğrencilere eğitim imkanı sağlar, eğitilenler eğitime istedikleri zaman katılabilir, ister belli bölgelerde gruplar halinde, ister tek başına eğitime katılabilir.

Bu gelişmeler paralel olarak günümüzde muhasebe elamanı olarak yetiştirilmekte olan bir öğrencinin mutlaka bilgisayar kullanmayı bilmesi gerekmektedir. Bilginin temel kaynak olduğu, bilgi iletim ve üretiminin yaygınlaştığı, bilgi çalışanlarının çoğunlukta sürekli öğrenme ve bilgilenmenin kaçınılmaz hale geldiği, bilgi çağında bilgisayar okur-yazarlığı önem kazanmıştır (İbiş, 2002: 132-133).

Bu teknolojik gelişmelere iş çevresi, eğitim kurumlarından daha çabuk ayak uydurmakta ve benimsemektedirler. Bu durumda eğitimini tamamlayan bir kişinin eğitim kurumunda aldığı eğitim, iş hayatında yetersiz olmaktadır. Bu, eğitim kurumlarının teknoloji ile kaynaşmasının veya buluşmasının daha erkene çekilmesi ile aşılabılır. Muhasebe mesleğine başlayacak olan bir aday, iş hayatının sahip olduğu donanım ve teknoloji ile eğitilebilme imkanı bulması durumunda, muhasebe mesleği daha iler aşamalara gelecektir.

Günümüzde bilgisayarların ve özellikle internet'in eğitimdeki rolü çok önemli bir düzeye ulaşmıştır. Bu gün artık internet kitapların ve dokümanların yerini almaya başlamıştır. İnternet aracılığı ile evden, iş yerinden, okuldan dünyanın bir çok yerindeki bilgiye çok kısa bir sürede ulaşabilmekteyiz.

Bunun yanı sıra bizde bulunan bilgileri de ivedilik ile istediğimiz mesafedeki kişi yada kurumlara aktarabilmekteyiz. İnternet'in gelişmesi ile birlikte, "uzaktan öğrenme" kavramı oluşmuştur. Son yüz yılda internet ile uzaktan eğitim, mektupla eğitim, açık öğretim fakülteleri, tele-konferans ve web tabanlı teknolojilerle gün geçtikçe gelişimini sürdürmektedir.

İnternet gibi yeni ortam ve araçlar dördüncü sınıf uzaktan eğitim olarak adlandırılan yeni anlayışları da beraberinde getirmiş bulunmaktadır (Alakoç, 2002:5).

İnternet'in sağladığı teknolojik destekler aşağıdaki biçimde sıralanabilir (Uslu, 1999:30):

- Öğrenci ve öğretmenin aynı fiziki mekanı paylaşmadığı sanala öğrenen toplumlar artmaktadır.
- Öğrenciler eğitimlerini kendileri yapabilmektedirler.
- Ömür boyu öğrenme oluşmaktadır.
- Öğrencinin gereksinim duyduğu an tam zamanlı eğitim imkanı,
- Sertifika sağlamadan çok yeteneklerin geliştirilmesi, uygulamalarla yeteneklerin denenmesi ve sınanması fırsatı,
- Öğrenciler arasında küresel ilişki,
- Açık rekabet, öğrenciler bu gün eskiden olmadığı kadar küresel eğitim fırsatlarını karşılaştırma imkanına sahiptirler.

Türkiye'de muhasebe meslek ve eğitiminde internet üzerinden uygulamalı derslere henüz başlanmış sayılmaz. Bazı odaların seminer ve sempozyumları internet üzerinden yayınlanmakla birlikte, tam bir eğitim veriliyor denemez.

Günümüzde internet üzerinden, TÜRMOB ve bazı meslek odalarının web sayfalarında muhasebe konusunda yapılan etkinliklerin neler olduğunu görmek fırsatı vardır. Yakın bir gelecekte meslek odalarının ve eğitim kurumlarının internette karşılıklı etkileşim ile dersler düzenlemesi umulmaktadır.

Muhasebe eğitiminin önemli bir özelliği, ezberlemeden daha çok anlamaya ve uygulamaya dayalı, kavrayarak öğrenmeyi gerektirmesidir. Muhasebe eğitiminin bu özelliğini geliştirici, materyal ve metotların uygulanması aşamasında teknolojik imkanların ve özellikle bilgisayarın etkin şekilde kullanılmasıyla mümkün olabilir.

Kavratılmak istenen konu slayt v.b. teknolojik uygulamalar ile işitsel ve görsel boyutta daha verimli bir şekilde sunulabilir. Bunun yanında internet aracılığı ile öğrencilere uygulama yaptırılabilir. Bunların sonucu aynı anda geri bildirim olarak öğrenciye hataları gösterilerek sunulabilir. Kısacası, eğitim de olduğu gibi muhasebe eğitiminde de teknolojinin yeri ve önemi tartışmasız çok önemlidir.

3.2. BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİLERİN EĞİTİM SÜRECİ

Muhasebe mesleğine girmek isteyen kişilerin eğitim süreçlerine bakıldığında, bu süreci okul da alınan eğitim ve çalışma hayatında kazanılan eğitim olarak iki bölümde incelemek mümkündür.

Okulda alınan eğitimi, lisans (Üniversite 4 yıl) öncesi ve lisans sonrası olarak ele alabiliriz. Çalışma hayatında muhasebecinin eğitim sürecini ise, hizmet içi eğitim, yaşam boyu eğitim ve uzaktan eğitim olarak üç bölümde inceleyebiliriz.

Lisan öncesi eğitimde, Ticaret Meslek Liseleri ve Meslek Yüksek Okullarının (2 yıllık) Muhasebecilik bölümlerinden mezun olan kişiler, kanunda ön görülen staj sürelerini tamamladıktan sonra, “ Serbest Muhasebeci” olarak mesleğe atılabilmektedirler.

Lisans sonrası eğitim ise, üniversitelerin 4 yıl ve üzeri eğitim veren, İşletme, Maliye, İktisat, Muhasebe v.b. bölümlerinden mezun olan kişiler ile bu bölümlerde eğitimlerini tamamlayanların ilave 2 yıl Yüksek Lisans veya ilave 4 yıl Doktora eğitimi sonrası, staj ve sınavlar sonucu “Serbest Muhasebeci”, “ Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” ve “ Yeminli Mali Müşavir” olarak mesleğe girmeleri için gerekli olan eğitimi içermektedir.

3.2.1. Muhasebecilerin Okul Eğitimi

Muhasebecilerin yeterliliklerini geliştirip, sürdürmelerinin araçları, eğitim ve uygulama deneyimleridir. Günümüzdeki gelişmeler ve bu gelişmelerin gereksinimlerini karşılayacak muhasebecilerin yetiştirilmesinin temeli, eğitimidir. Bu eğitimin verileceği ana unsur ise okullardır.

Muhasebe mesleğine girecek insanların çeşitli düzeylerde ki okullardan birini bitirmek zorunda olmaları, bu eğitim kurumlarının meslek açısından önemini ortaya koymaktadır.

Eğitim kurumlarının ve özellikle üniversitelerin günlük olarak yerine getirmeleri gereken faaliyetler bütünü olan eğitim ve öğretim, ülkenin ekonomik gücüne katkıda bulunacak elemanların çağın koşullarına uygun şekilde yetişmelerini gerçekleştirmelidir. Bu bağlamda, Lisans seviyesindeki muhasebe eğitimi de, çağdaş muhasebe uzmanlık bilgisinin kazandırılması açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu öneme istinaden bu bölümde, muhasebecilerin eğitimi süreçlerini, lisans öncesi ve lisans sonrası olarak iki başlık altında inceleyeceğiz.

3.2.1.1. Muhasebecilerin Lisans Öncesi Eğitimi

Muhasebe eğitiminde lisans öncesi olarak, meslek mensubu yetiştiren okullar, Ticaret Meslek Liseleri ve Meslek Yüksek Okullarının muhasebecilik, bankacılık v.b bölümleridir. Orta öğretimde (Lise Düzeyi) , ilk öğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren mesleki lise statüsündeki Ticaret Meslek Liseleri, genel amaç olarak; öğrencilere asgari ortak genel kültür vermek, sosyo-ekonomik ve kültürel bilini kazandırmak, yüksek öğretime hazırlamak ve muhasebe mesleğine kaliteli eleman hazırlamaktır.

Muhasebecilik açısından orta öğretimde amaç, muhasebe alanında ara eleman yetiştirmektir. Türkiye’de ticaret ve turizm öğretimi veren liseler, ülkemizin ticaret, muhasebe , maliye, pazarlama, bankacılık, kooperatifçilik, sekreterlik, iletişim gibi alanlarda kamu ve özel sektörün gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştiren orta öğretim kurumlarıdır.

Ticaret meslek liselerinin ilk iki yılında okulun derslik, atölye ve laboratuvarlarında liselerde okutulan genel bilgi dersleri ile birlikte ağırlıklı olarak meslek dersleri, ayrıca ilgi ve yeteneklerine göre seçecekleri çeşitli dersler okutulmaktadır. Son yıl ise, 3 gün işletme stajı yaparak okulda aldıkları muhasebe eğitimlerini uygulamalı olarak deneme ve öğrenme şansı sunulmaktadır. Öğrenci son yılında, sene boyunca 2 gün okul 3 gün işletme de bulunarak hem normal eğitimine devam etmekte hem de iş hayatını yakından tanımaktadır.

Ticaret meslek lisesinden mezun olan bir kişi, yüksek öğretimde ilgili bölümlerden birinde eğitim hayatına devam edebilecekleri gibi, Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir yanında 6 yıl staj eğitimini de tamamlayarak mesleğe Serbest Muhasebeci sıfatı ile devam edebilmektedirler.

Lisans öncesi eğitimin diğer aşaması olan üniversitelerin 2 yıl eğitim veren Meslek Yüksek Okullarıdır. Meslek yüksek okullarının temel amaçlarından birisi kuşkusuz piyasaya yetişmiş iş gücü ve ara elamanı yetiştirmektir. Daha önceleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyette bulunan bu okullar YÖK ile birlikte üniversiteler bünyesine alınmışlardır.

Meslek yüksek okulunu bitiren kişiler, onların ön gördüğü gibi, Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir yanında 4 yıl staj eğitimini de tamamlayarak “ Serbest Muhasebeci” olarak iş hayatına atılma hakkı kazanırlar.

3.2.1.2. Muhasebecilerin Lisans ve Lisans Üstü Eğitimi

Lisans düzeyinde verilecek muhasebe eğitiminin hedefi, muhasebe temel kavramlarının bir davranış biçimi olarak öğrenciye kazandırılması ve teknik becerilerle bilginin oluşturmaya, ölçmesi ve en önemlisi analiz ederek karar almada kullanmasının sağlanmasıdır.

Muhasebe uzmanlık bilgisi eğitiminde, Lisans seviyesindeki eğitimin önemi büyüktür. Lisans seviyesindeki eğitimin temel unsurları verilen dersler, derslerin içerikleri, ders verme şekli, ders verme araçları, donanımı ve ortamı, ders alan öğrenciler ve dersleri veren öğretim elemanlarıdır. Muhasebe ile ilgili lisans eğitimi veren fakültelerdeki muhasebe eğitiminin mevcut durumunu ve kalitesinin artırılması için muhasebe eğitimi temel unsurlarında yapılması gereken geliştirmeleri ortaya koymak gerekmektedir.

Türkiye’de lisans seviyesindeki muhasebe eğitimi, üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, İşletme Fakülteleri, İktisat Fakültelerinin ilgili bölümlerinde yapılmaktadır. Lisans düzeyinde özel muhasebe eğitimi yapılmadığından, lisans düzeyinde yapılan muhasebe eğitimi hakkında fikir edinmek amacıyla bu fakültelerin işletme bölümleri ele alınmıştır.

Lisans seviyesindeki muhasebe eğitiminin kalitesinin artırılması, mevcut durumda olduğu gibi, karmaşık, birbiriyle çelişen ve kolay olmayan bir çok etkene bağlıdır. Bu nedenle, önce kalite üzerinde durmak gerekir.

Eğitim-öğretim sisteminin müşterisi öğrencidir. Dolayısıyla eğitimde kalite, müşterisi olan öğrencilere uygun eğitim ve öğretimin mümkün olan en iyi ortam ve şekilde verilerek, onların doyum ve memnuniyetlerinin artırılması biçiminde tanımlanabilir. Buradan hareketle, lisans seviyesindeki muhasebe eğitiminin nitelik derecesi, tasarım ve uygunluk kalitesinin belirlenerek artırılması gerekmektedir.

Lisans eğitiminden sonra isteyen kişiler, alanında uzmanlaşmak için, yüksek lisans ve doktora eğitimine devam etmektedirler. Yüksek lisans 2 yıl süreli olup, Sosyal Bilimler Enstitülerin de, Muhasebe-Finansman, maliye gibi bölümlerde yapılabilmektedir. Yüksek lisans yapabilmek için LES (Lisans Üstü Sınavı) 'e girerek 45 ve üzeri bir puan almak koşulu ile, üniversitelerin ilgili enstitülerine başvuru yapılmaktadır. Günümüzde artık yüksek lisans yapmadan da , doktora eğitimi yapmak mümkündür. Sadece 4 yıl olan doktora süresi, yüksek lisansız 6 yıl olarak uzatılmıştır.

Muhasebe doktora eğitiminin önemi giderek artmaktadır. Öğretim elemanlarının muhasebe doktora eğitiminden beklentileri, geleceğin öğretim elemanlarını evrensel muhasebe bilimi ışığında yetiştirmek ve ekollerini devam ettirebilmektir. Doktora öğrenim kalitesinin yükseltilmesi; öğretim elamanının kullandığı eğitim yöntemleri, doktora grubunun öğrenci sayısı, doktora öğrencilerinin niteliği gibi çok çeşitli etkenlere bağlıdır.

Muhasebe doktora programlarının amaçları,

- Belli bir bilgi birikimine sahip doktora öğrencilerinin muhasebe mesleği ve bilimi konusundaki yazılı ve sözlü iletişim becerilerini geliştirmek,Doktora öğrencilerinin sahip oldukları temel muhasebe bilgilerine derinlik kazandırmak

- Evrensel anlamda muhasebe bilimine katkıda bulunacak şekilde muhasebe bilimine uluslar arası normlar düzeyinde vakıf olmalarını sağlamak
- Evrensel muhasebe bilimine doktora çalışması sonunda son gelişmeleri yansıtan orijinal tezler kazandırabilmektir.

Muhasebe dersi, uygulama ile paralel götürülmesi gereken bir derstir. Lisans düzeyinde temel teknik bilgilerin öğrenciye verildiği aşamada dersler teorik ağırlıklı olmaktadır.

Ancak yüksek lisans düzeyinde uygulama ile adaptasyon kurulmaya başlanması gerekmektedir. Doktora düzeyinde ise, uygulama ile tam entegrasyonun kurulması gerekmektedir. Doktora eğitimi temelde 3 aşamadan oluşmaktadır; Doktora ders aşaması ,Yeterlilik hazırlık aşaması ve Tez aşamasıdır.

3.2.1.3. Muhasebecilerin Staj Eğitimi

Ülkemizde 3568 sayılı Kanun ile yasal bir temele oturtulan muhasebe mesleği, meslek mensuplarını 3 biçimde sınıflandırmıştır. Bunlar; Serbest muhasebeciler (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavirler (YMM)' dir. Bu üç meslek unvanının elde edilmesi, mesleğe kabul şartları, staj ve sınav koşulları gerek ilgili konuda gerekse bu kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmeliklere belirlenmiştir.

Mesleğe ilk kabul ve meslek unvanının elde edilmesi sürecinde aday meslek mensuplarının eğitimi, stajı ve sınavları ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde, muhasebe mesleğine giriş ve staj çalışmaları, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'ne (TÜRMOB) Bağlı TESMER (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi) tarafından yürütülmektedir.

Muhasebe mesleğinin saygınlığını koruduğu gelişmiş ülkelerde de mesleğe giriş ve meslekle ilgili faaliyetler ilgili meslek kuruluşlarınca gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan, Türkiye olarak içinde bulunulan durum Dünya uygulamaları ile paralellik göstermektedir.

Aday meslek mensuplarının kimler olacağı ve mesleğe hangi şartlarla kabul edileceği 13.06.1998 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan "3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" ile yine bu kanuna dayanılarak çıkartılan 20.09.1989 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanan "Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Sınav Komisyonlarının Çalışma Usulleri, Sınav Esasları ve Sınav Konuları Hakkında Yönetmelik" ve Ağustos 1992 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanan "Serbest Muhasebecilik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği" ile düzenlenmiştir.

3568 Sayılı Meslek Yasasında 2 türlü staj mevcuttur. Ticaret Meslek Lisesi mezunları için şart olan altı yıllık ve ön lisans mezunu adaylar için dört yıllık Serbest Muhasebecilik staj ile yasanın 5/Aa maddesinde yazılı olan Hukuk, İktisat, Maliye, İşletme, muhasebe, Bankacılık, Kamu Yönetimi ve Siyasal Bilimler dalında eğitimi veren fakülte ve yüksek okullardan lisans seviyesinde mezun olanlara yönelik iki yıllık Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Stajıdır.

Staja başlayan aday meslek mensubu, stajının ruhsatlı bir meslek mensubunun yanında veya gözetimi / denetimi altında yapmak zorundadır. İlgili yönetmelik hükümleri doğrultusunda bu uygulama, stajyerlerin eğitiminde meslek örgütünün önemi ve sorumluluğu yanında, staj yapılan meslek mensubunun da önemi ve sorumluluğunun ön plana çıkarmaktadır.

Stajyerlerin eğitimin inceleneceği bu bölümde; konunun 3 ana başlık altında incelenecek olursak:

- Staj Öncesi Eğitim: 3568 Sayılı Kanun, mesleğe girişte meslek mensuplarının belirli bir düzeyde, eğitim almış olma koşulu getirmektedir. Bir anlamda staj öncesi eğitim; söz konusu adayların mesleğe başvuru öncesi sahip olmaları gereken eğitim düzeyi ile aynı anlama gelmektedir.
- Staj Sırasında Eğitim: Eğitim etkinliklerinin uygulanışını, "Kurum İçinde Eğitim" etkinliklerinin kurum içinde veya o kurumun merkez ve taşra kuruluşlarına ilişkin olanaklardan yararlanılarak yürütülmesini anlatır.
- Yeterlik Sınavlarına Hazırlık Eğitimi : Yeterlik sınavlarında, sınavlara giren tüm adaylara homojen bir yapı da kazandırmak amacıyla, Temel Eğitim ve Staj Merkezi tarafından veya bağlı şubelerce sınavlara yönelik hazırlık kursları düzenlenmektedir.

Stajyerlerinin staj eğitimleri gerek fiziki. Gerekse uygulama açısından büyük sorunlar içersindedir. Ülkenin bütün illerine dağılan stajyerler merkezi eğitim verilmesi büyük güçlükler arz etmektedir. Bunun çözümü, belli bölgelerde nokta merkezlerde toplu biçimde eğitim verilmesi stajyerlerin eğitiminde önemli bir sorun da, staj yaptıkları büro veya işletmelerdeki eğitimleridir.

Staj eğitimini bilimsel esaslara oturtarak ve tüm meslek camiasının katkılarıyla sürdüren gelişmiş ülke uygulamaları ile ülkemiz karşılaştırıldığında, göz ardı edilmeyecek bir uygulamaya bir an önce başlanması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu uygulama ise oluşturulacak *Staj Eğitim Standartları'* dır.

3.2.2. Muhasebecilerin Çalışma Hayatında Eğitimi

Günümüzde hızla değişen hayata ayak uydurmak için, hangi meslekten olursa olsun her geçen gün kendini bir adım öteye götürecek bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir. Bu değişimin en çok etkisini gösterdiği alanlardan biride ekonomidir. İşletmelerde çalışan kişilerin kaliteleri artmakta ve rekabet oluşmaktadır. Bu durumda, çalışan kişilerin kendilerini yeniliklerden ve değişimden habersiz bir ortamda yetiştirmeleri imkansızdır.

Değişim, işletme içinde muhasebe meslek mensuplarının rollerinin değişmesi ve yeniden tanımlanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. İşletme fonksiyonlarının bir bütün olarak değişim sürecinden etkilenmesinin yanı sıra; doğrudan yetişmiş insan gücü ve bilgisine dayalı muhasebe fonksiyonu, bu değişimin etkilerinin en yoğun olarak yaşandığı alandır. Bu durum muhasebe eğitiminin de değişmelere ayak uydurması gereğini ortaya koymaktadır

Muhasebe meslek mensupları , bu hızlı değişim sonucunda gerek mesleki ve gerekse ekonomik değişimlerden etkilenmektedirler. Bu etkileşimden en az kayıpla ayrılmak için, meslek mensuplarının kendilerini sürekli bir eğitim sürecinde hissetmeleri ve bunun gereklerini yerine getirmeleri kaçınılmazdır.

Bu eğitim sürecinde, kendi çabaları ile edindikleri bilgiler ışığında yaşam boyu öğrenme, özel kurum yada kişilerden alınacak eğitim seminerleri, meslek odaları ve derneklerinin verdikleri hizmet içi eğitim, internet imkanı ile sunulan ve son yılların gözde eğitim tekniği olan uzaktan eğitim etkili yöntemler olabilmektedir. Meslek mensubu bu süreçlerin bir kaçını birden aynı anda yaşayabilme durumu ile karşılaşabilmektedir.

3.2.2.1. Muhasebe Mesleğinde Hizmet İçi Eğitim

Her meslek mensubu mesleğe girdikten sonra aldığı ruhsat ile olağan mesleki faaliyetlerini gerçekleştirirken gerek yasalar açısından ve gerekse uygulama açısından koruyabilmek için kendilerini eğitmek ve geliştirmek zorundadırlar. Bu durum, muhasebe ile uğraşanlar içinde aynıdır.

Muhasebe mesleğini kurumsal yani bağımlı olarak yapan meslek mensupları, bağlı oldukları kurum veya mesleki odalar tarafından belirli aralıklarla alındıkları Hizmet İçi Eğitimden geçirilmektedirler. Serbest meslek mensupları da, bağlı oldukları meslek odası tarafından belirli aralıklarla veya değişen koşullara göre Hizmet İçi Eğitime alınmaktadırlar.

Meslek mensuplarının bu tür eğitim programlarına katılmalarının sağlanması önemlidir. Bu aşamada karşılaşılabilecek önemli bir sorun, bu programlara zaman ayırtabilmeleridir. Düzenlenen programlara katılım çeşitli nedenlerle olanaklı olmayabilir. Bu sorunu ortadan kaldırmanın bir yolu yine gelişen teknolojiden, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinden yararlanmaktır.

Odaların veya kurumların düzenledikleri mesleki eğitim seminer veya kursları kayda alınarak (CD, Disket v.b) katılmakta zorlanan meslek mensuplarına ulaştırılmaktadır. Bu uygulama ile tüm meslek mensuplarına ulaşmak istenmektedir ve büyük ölçüde başarı sağlanmaktadır. Bu uygulama yanında, değişik broşür, kitap, dergi vb. materyaller ile bu eğitimin içeriği meslek mensuplarına yardımcı kaynak olarak sunulmaktadır.

3.2.2.2. Muhasebe Mesleğinde Sürekli Eğitim

Muhasebecilerin kendi meslek, müşteri ve işverenlerini etkileyen çok geniş bir alandaki gelişmeleri izleyerek bilgilenmeleri sürekli bir gereksinimdir. Bu gereksinim mesleki dergilerin, ekonomik çevreler ve iş dünyası ile ilgili basının düzenli olarak okunması, meslektaşlarla güncel gelişmeler üzerine tartışılması, internette yer alan ilgili sitelere ulaşılması ve benzeri faaliyetler ile karşılanabilir.

Özellikle internet ortamı meslek grubunun hemen hemen her türlü gereksinimini karşılayacak bir zenginliğe sahiptir. İnternet'in genel zenginliği yanında Sürekli Mesleki Eğitim için özel amaçlı kullanım da söz konusu olabilir. Son yıllarda önemli gelişme gösteren uzaktan eğitim olgusu, Sürekli Mesleki Eğitim programları için de uygulanabilir. (Örneğin, internet ortamında açılacak bir web sitesi ile).

Sürekli eğitim çerçevesinde, yabancı dil geliştirme veya öğrenme sürecini de ele alabiliriz. Uluslar arası çalışmak isteyen bir meslek mensubunun, diğer ülkelerden ilişkiye gireceği kişilerle iletişim sorunu çözmek için dil eğitimine önem vermesi gerekmektedir. Uluslar arası muhasebe terimlerinin İngilizce, İtalyanca v.b dillerde ki karşılıklarını öğrenmek bu durumda kaçınılmazdır.

Bunun yanında, değişen uluslar arası muhasebe ve eğitim standartlarını takip etmekte de fayda vardır. Uluslar arası çalışan mükellefi olan bir muhasebecinin ticari ilişkide bulunulan ülkelerin muhasebe standartlarını öğrenmek zorundadır. Kısacası, okulda alınan eğitim, muhasebe mesleğinin temelini oluşturan teknik bir kapsamdır. Sadece okulda alınan eğitim, muhasebe ile uğraşan bir kişi için kesinlikle yeterli olmayacaktır. Muhasebeci sürekli bir eğitim sürecinde olmalıdır.

3.2.2.3. Muhasebe Mesleğinde Uzaktan Eğitim

Internet'in gelişimiyle birlikte “ Uzaktan Öğrenme” kavramı ortaya çıkmıştır. Yeni bir öğretim anlayışı ve uygulaması olan uzaktan eğitim yüzyıla aşkın bir süredir mektupla eğitim, açık öğretim fakülteleri, tele-konferans ve son olarak web tabanlı teknolojilerle birlikte gelişimini sürdürmektedir.

Türkiye’de ilk defa bir meslek örgütü üyelerinin eğitimi konusunda uzaktan eğitim yöntemlerinin kullanıldığı bu proje ile TESMER, Türkiye’nin her yerinde muhasebe meslek mensuplarını ve adaylarını nitelikli ve eşit eğitim olanağına kavuşturarak, muhasebe mesleğinin hizmet kalitesinin yükseltilmesi amaçlamaktadır.

TESMER bünyesinde gerçekleştirilen “Uzaktan Eğitim Projesi” ile muhasebe meslek mensupları ile aday muhasebe meslek mensuplarının eğitilmesi zamandan ve mekandan bağımsız ve gerçek zamanlı olarak yapılabilecektir (Hizmet İçi Eğitim).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ ÇAĞINDA MUHASEBECİ KİMLİĞİ VE EĞİTİMİ HAKKINDA ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler sonucu bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasında büyük gelişmeler olmuştur. Muhasebe mesleğinin bu çağdaki geleceği belirlenirken, bu gelişmelerin mesleğe olan etkilerini incelemekte fayda vardır.

Bilgi çağı, işletmelerde muhasebenin ve muhasebe yönetiminin önemini arttırmıştır. Gelecekte, iletişim ağının dünya ülkelerini birbirine biraz daha yaklaştıracak ve işletmelerin uluslar arası boyut kazanacağı beklenmektedir.

Bunun sonucunda işletme dili olarak uluslararası standartları ve kavramları içeren bir sistemin oluşacağı ve bu bilgi sistemin bilgisayar teknolojisi ile bütünleşerek, muhasebeden yararlanmak isteyen taraflara gerekli bilgiyi doğru, tarafsız ve samimi olarak sunacağı bir bilgi bankası haline geleceği tahmin edilmektedir.

Teknolojide yaşanan gelişmeler ve yenilikler muhasebecileri müşteri odaklı, kıyaslama, çok boyutlu bilginin yönetimi, faaliyet tabanlı maliyetleme gibi yeni kavramlara götürmüştür.

Bu araştırmada, Türkiye’de muhasebecilik mesleğinin bu gelişmelere ve yeniliklere ne kadar hazır olduğu, eksikleri ve yapılması gerekenler ile muhasebe eğitiminin bu değişimlere açık bir şekilde nasıl verilebileceği incelenerek analiz edilecektir.

4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada alan araştırma yöntemi kullanılmış, araştırma yüz yüze anket uygulanması suretiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için anket formu toplam 30 sorudan oluşmaktadır (Ek 1’de). Sorular kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Ankete katılanların kişisel bilgi ile ilgili sorularda kendilerine uygun seçenekleri seçmeleri istenmiştir.

Ayrıca, mükellef ilişkileri ve mesleki etik konularında uygulama şekillerine uygun seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. (Bu sorular, 4’lü seçenek olarak uygulanmıştır.)

Bilgi çağında muhasebecilerden beklenen özelliklerin kendi mesleki çalışmalarını dikkate alarak belirtmede (1: Önemsiz, 2: Az Önemli, 3: Önemli ve 4: Çok Önemli) ve teknoloji ve bilgisayar kullanım seviyeleri ile ilgili sorulara da (1: Çok iyi, 2:İyi, 3:orta ve 4:Kötü) likert tipi dörtlü ölçek kullanılmıştır.

4.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Ankara ilinde serbest olarak çalışan (Bürosu bulunanlar) Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerdir (SMMM) . Ankara’da toplam 5035 adet SMMM vardır.

Çalışmamızın evrenini oluşturan, Ankara’da kayıtlı bürosu bulunan ve serbest olarak çalışan SMMM sayısı 1870’dir (<http://www.asmmmo.org.tr/?s=istatistik>). Bu sayı doğrultusunda, anketimiz tesadüfi bir yöntemle toplam 245 kişiye uygulanmıştır.

4.2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Ankara Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odasının (ASMMMO) izni ve yardımları ile birebir olarak toplam 245 adet anket uygulanarak elde edilmiştir.

Anket soruları birebir, yüz yüze şeklinde katılan ASMMMO üyeleri arasındaki serbest çalışan ve bürosu bulunan “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere” uygulanmıştır.

4.2.3. Verilerin İstatiksel Analizi

Anket verilerinin istatiksel analizleri SPSS 14.0 programı ile gerçekleştirilmiştir. Veri istatiksel analizinin birinci bölümünde, anket değişkenlerinin yüzde dağılımları baz alınarak belirlenen önem sıralamaları yer almaktadır (frekans).

İkinci bölümde dördüncü ve on üçüncü sorular, dördüncü ve beşinci sorular, beşinci ve on dördüncü sorular, dördüncü ve on birinci sorular, altıncı ve yirmi altıncı sorular, beşinci ve yirmi dokuzuncu sorular, yirminci ve onuncu sorular arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır ($\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde). Ki-Kare bağımsızlık testi ile iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ya da bir değişkene ilişkin verilerin diğer değişkenin farklı düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği istatiksel olarak test edilir. (Ural ve Kılıç, 2004; 236)

Bağımsız örneklemeler için tek-faktörlü (yönlü) varyans analizi, tek bir bağımsız değişkene ilişkin iki veya daha fazla grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (%95, %99 gibi) anlamlı (önemli) olup olmadığını test etmek için kullanılan istatiksel bir tekniktir.

4.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

4.3.1. Araştırmanın Hipotezi

Bilgi çağında, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler ile bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasındaki büyük değişimler muhasebecilik mesleğine, muhasebecinin kimlik ve eğitimine etki etmektedir.

4.3.2. Alt Hipotezler

Hipotez 1: Teknolojik gelişmeler ve yeni oluşumları takip etme ve uyum sağlama yöntemleri mezun oldukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Hipotez 2: Muhasebecilerin mezun oldukları bölümler ile mesleğe atılmadan önceki aldıkları okul eğitimlerini yetersiz bulmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 3: Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerini yeterli bulmaları ile etik kuralları hakkında eğitim almaları arasında anlamlı bir farklılık vardır..

Hipotez 4: Muhasebecilerin mezuniyet bölümleri ile işletmelere (mükelleflerine) ; finansal, yönetsel ve vergisel açılardan danışmanlık hizmeti sunma yöntemleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Hipotez 5: Muhasebecilerin mesleki çalışma süreleri ile internet ve bilgisayar kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 6: Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerinin yeterli bulmaları ile ETA, Logo v.b. mesleki programları kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 7: Muhasebecilerin iyi bilgisayar ve internet kullanabilme hakkındaki fikirleri ile mükellefleri ile bilgi alış veriş yöntemleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4.4. VARSAYIMLAR

Bilgi çağında, teknolojik gelişmeler ve yenilikler muhasebecileri, müşteri odaklı, kıyaslama, çok boyutlu bilginin yönetimi, faaliyet tabanlı maliyetleme gibi yeni kavramlara götürmektedir. Bilgi çağında, sermaye hareketlerinin yoğun olması nedeni ile, işletmelerin aynı standartlara göre hazırlanmış, doğru, güvenilir, karşılaştırılabilir mali bilgilere ve ortak bir muhasebe diline ihtiyaç vardır.

Bilgi çağındaki gelişmeler dikkate alındığında muhasebe mesleği, işletme içerisinde oluşan bilginin yönetilmesi ve müşterilere değer yaratan konuları belirlemek vizyonuna sahip olmalıdır. Muhasebe meslek mensubu işletmelere; finanssal, yönetsel ve vergisel açılardan danışmanlık hizmeti sunmalıdır.

İçinde bulunduğumuz teknolojinin hızla geliştiğı bilgi çağında, muhasebeci ve mükellef arasındaki ilişkilerde etik kurallarına aykırı durumların başında gelen mükellef baskısı ve mükellefi kaybetme korkusu ile yasalardaki boşluklar giderilmedikçe, bu tip gayri hukuki olaylara sıkça rastlanacağı varsayılmaktadır.

Muhasebeciler, yeni gelişmeleri ve bilgileri sürekli öğrenmeli ve sürekli eğitim konusuna önem vermelidirler. Bilgi çağında muhasebecilerin eğitiminde sadece mesleki bilgiler değil, teknoloji kullanımı, bilgi yönetimi, kariyer planlaması v.b. bilgileri içeren derslerde verilmelidir.

4.5. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Yapılan çalışma Ankara Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odasına kayıtlı olan, serbest çalışan ve bürosu bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin sayısı ile sınırlıdır. Bu nedenle, ankete sadece Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler katılmışlardır.

Muhasebecilik mesleğinin sır saklama özelli olması nedeni ile ve meslek mensuplarının bu konuda hassas olmaları anket çalışmalarımızı etkilemiş olabilmektedir.

Sadece Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin seçilme nedeni evrenin çok geniş alana dağılması ve bu meslek grubunun (SMMM) diğer meslek mensuplarının da anketimize cevap verebilme bilgi düzeylerine sahip olabilmeleridir.

4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.6.1. Araştırmanın Frekans Tabloları

Araştırma kapsamında, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere uygulanan anketlerden elde edilen veriler ve yapılan analizler sonucu aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

- Cinsiyetiniz nedir?

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	73	29,8
Erkek	172	70,2
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımları Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, %29,8’ i Kadın, %70,2’ si erkektir. Ankete katılanların %70,2 oranı ile en fazla erkek olduğu anlaşılmaktadır.

- Kaç Yaşındasınız ?

Tablo 4.2: Araştırmaya Katılanların Yaş Aralığına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	n	%
20-29	47	19,2
30-39	110	44,9
40-49	55	22,4
50 ve Üzeri	33	13,5
Toplam	245	100,0

Ankete katılanların yaş aralığına göre dağılımı Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, %19,2’ si 20-29 yaş arasında, %44,9’ u 30-39 yaş arasında, %22,4’ü 40-49 yaş arasında ve %13,5’ i de 50 ve üzeri yaş arasındadır.. Araştırmadaki katılanları en yüksek oran olan % 44,9 ile 30-39 yaş arasının oluşturduğu görülmektedir.

- Eğitim Düzeyiniz nedir?

Tablo 4.3: Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	n	%
Lisans	213	86,9
Yüksek Lisans	31	12,7
Doktora	1	,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılanların eğitim düzeyi Tablo 4.3’de görüldüğü gibi, %86,9’u lisans, %12,7’si yüksek lisans ve %0,4’ü doktora mezunudur. Ankete katılanların %86,9 oranı ile en fazla lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

- Lisans veya Lisans üstü mezunu iseniz bitirdiğiniz bölüm hangisidir?

Tablo 4.4: Araştırmaya Katılanların Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımları

Mezuniyet Bölümü	n	%
İşletme	115	46,9
Maliye	37	15,1
İktisat	61	24,9
Diğer	32	13,1
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılanların Tablo 4.4’e göre %46,9’u İşletme, %15,1’i Maliye, %24,9’u İktisat, %4,9’u Ekonometri, %2,0’si ÇEKO ve %6,1’nin Diğer (Hukuk,Uluslar arası İlişkiler vb.) bölümlerden mezun oldukları görülmektedir. Araştırmayı katılanların %46,9 oranı ile İşletme Bölümü Mezunlarının oluşturduğu anlaşılmaktadır.

- Mesleğe başlamadan önceki “Muhasebe Eğitiminizi” çalışma hayatı açısından yeterli buluyor musunuz?

Tablo 4.5: Araştırmaya Katılan Muhasebecilerin Meslek Öncesi Eğitimlerini Yeterli Bulmalarına Göre Dağılımları

Eğitiminiz Yeterlimi?	n	%
Çok Yeterli	24	9,8
Yeterli	69	28,2
Kısmen yeterli	121	49,4
Yetersiz	31	12,7
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılanların mesleğe girmeden önce aldıkları okul eğitimlerini Tablo 4.5’e göre %9,8’i çok yeterli, %28,2’si yeterli, %49,4’ü kısmen yeterli ve %12,7’i de yetersiz bulmaktadır. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %49,4’lük bir oranla en fazla okul eğitimlerini meslek hayatında kısmen yeterli bulan katılımcıların oluşturduğu anlaşılmaktadır.

- Meslekte geçen çalışma süreniz kaç yıldır?

Tablo 4.6: Araştırmaya Katılan Muhasebecilerin Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

Çalışma Süresi	n	%
1-7	60	24,5
8-15	50	20,4
16-20	82	33,5
21 ve Üzeri	53	21,6
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin meslekte geçirdikleri süreleri Tablo 4.6'ya göre %24,5'i 1-7 yıl arası, %20,4' ü 8-15 yıl arası, %33,5'i 16-20 yıl arası ve %21,6'sı da 21 ve üzeri yıl arasında oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan muhasebecileri %33,5'lik bir oranla en fazla 16-20 yıl arası çalışan katılımcıların oluşturduğu anlaşılmaktadır.

- Mükelleflerinizin sizi tercih etmelerinin “en önemli” nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Tablo 4.7: Mükelleflerinin Muhasebecileri Tercih Etme Nedenleri

Mükellef Tercih Nedeni	n	%
Akrabalık	22	9,0
Kişisel İlişkiler	91	37,1
Tavsiye	118	48,2
Reklam	14	5,7
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler Tablo 4.7'ye göre %9,0 Akrabalık ilişkisi, %37,1 Kişisel ilişkiler, %48,2 Tavsiye ile ve %5,7 Reklam nedenleri ile mükelleflerinin kendilerini tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %48,2'lik bir oranla en çok Tavsiye ile tercih edildikleri anlaşılmaktadır.

- Mesleğiniz ile ilgili kanun, yasa, yönetmelik vb. yenilikleri ve değişiklikleri daha çok nerden takip ediyorsunuz?

Tablo 4.8: Muhasebecilerin Kanun, Yasa v.b. Yenilikleri Takip Yöntemleri

Yasa vb. Takip Yöntemi	n	%
Muhasebe Dergi vb.	94	38,4
Resmi Gazete	19	7,8
İnternet	117	47,8
Meslektaşlara Sorarak	15	6,1
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin meslekleri ile ilgili kanun,yasa,yönetmelik v.b değişiklikleri Tablo 4.8'e göre %38,4'ü muhasebe ile ilgili dergi, broşür vb. yayınlardan, %7,8'i Resmi gazeteden, %47,8'i internetten ve %6,1'i meslektaşlarına sorarak takip ettiklerini bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin kanun, yasa v.b yenilikleri %47,8'lik bir oranla en çok İnternet üzerinden takip ettikleri anlaşılmaktadır.

- Muhasebe kayıtlarınızı tutarken ve vergi vb. diğer işlemleri yaparken nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?

Tablo 4.9: Muhasebecilerin Kayıt Tutarken Takip Ettikleri Yöntemlerin Dağılımı

Kayıt Yönteminiz	N	%
Kendi Hazırladığım Program ile	28	11,4
Hazır Paket Program kullanıyorum	215	87,8
Özel Aracı Şirket aracılığı ile	1	,4
Uzman Personel yardımı ile	1	,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin meslekleri ile ilgili kayıtları Tablo 4.9’a göre %11,4’ü kendi hazırladıkları program ile, %87,8’i hazır paket program (ETA, LOGO v.b) ile, %’0,4’ü özel aracı şirket aracılığı ile ve %0,4’ü de uzman personel yardımı ile tutarak takip ettiklerini bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin mesleki kayıtlarını %87,8’lik bir oranla en çok hazır paket program kullanarak takip ettikleri anlaşılmaktadır.

- Mükellefleriniz ile günlük işlemler (kayıt tutmak vb.) konularında bilgi alış-verişini (akışını) “en çok” hangi yöntem ile yapıyorsunuz?

Tablo 4.10: Muhasebecilerin Mükellefleri İle Bilgi Alış-Veriş Yöntemlerinin Dağılımı

Günlük İşlem Bilgi Alış-Veriş Yönteminiz	n	%
Birebir, Yüz yüze	126	51,4
Telefon ile	70	28,6
Personeller Aracılığı	44	18,0
İnternet,CD,Disket v.b	5	2,0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin mükellefleri ile Tablo 4.10’a göre %51,4’ü birebir, yüz yüze, %28,51’i Telefon ile, %18,0’i Personel aracılığı ile ve %2,0’i de İnternet, CD, disket v.b teknolojik araçlarla bilgi alış-verişini yaptıklarını bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %51,4’lük bir oranla en çok birebir, yüz yüze mükellefleri ile görüştikleri anlaşılmaktadır.

- Mükellefleriniz ile danışmanlık hizmetleri (Değişen Kanun, yönetmelik, ekonomik koşullar vb.) konularında bilgi alış-verişini (akışını) “en çok” hangi yöntem ile yapıyorsunuz?

Tablo 4.11: Muhasebecilerin Mükelleflerine Danışmanlık Yapma Yöntemlerinin Dağılımı

Danışmanlık sunma yönteminiz	n	%
Birebir, Yüz yüze	146	59,6
Telefon ile	79	32,2
Personel Aracılığı	9	3,7
İnternet,CD,Disket vb.	11	4,5
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin mükelleflerine danışmanlık hizmetlerini Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, %59,6 birebir, yüz yüze görüşerek, %32,2 telefon ile, %3,7 personel aracılığı ile ve %4,5 internet, CD, Disket v.b. teknolojik araçlar ile vermektedirler. Ankete katılanların %59,6 oranı ile en fazla birebir, yüz yüze görüşerek danışmanlık hizmeti verdikleri anlaşılmaktadır.

- Mükellefleriniz ile ilgili beyanname vb. bilgileri Vergi Dairelerine “en çok” hangi yöntemle bildiriyorsunuz?

Tablo 4.12: Muhasebecilerin Vergi Daireleri İle İletişim Yöntemlerinin Dağılımı

Vergi Dairesi iletişim yönteminiz	n	%
Kendim veya Personel ile	52	21,2
Web Sayfası ile	177	72,2
Disket, CD v.b ile	11	4,5
Posta ile	5	2,0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin vergi daireleri ile Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, %21,2 kendi yada personel aracılığı ile, %72,2 Web sayfası aracılığı ile, %4,5 Disket, CD, Hafıza kartı v.b teknolojik materyaller ile ve %2,0 posta ile iletişim kurmaktadır. Ankete katılan muhasebecilerin vergi daireleri ile %72,2 oranı ile en fazla Web sayfasından iletişim kurdukları anlaşılmaktadır.

- Mesleğiniz ile ilgili teknolojik gelişmeler ile ilgili olarak benimseme ve kullanma kararınız “en çok” etkili olan neden aşağıdakilerden hangisidir?

Tablo 4.13: Muhasebecilerin Mesleki teknolojik Gelişmeleri Takip Yöntemlerinin Dağılımı

Mesleki Teknoloji Takip Yönteminiz	n	%
Kendim Bizzat takip ederim	156	63,7
Seminer, toplantı vb. ile	53	21,6
Arkadaş veya uzman kişiden	30	12,2
Pek takip etmiyorum	6	2,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler meslekleri ile ilgili teknolojik gelişmeleri Tablo 4.13’e göre %63,7’si bizzat kendileri takip etmekte, %21,6’sı Seminer, toplantı v.b. ortamlardan, %12,2’si arkadaş veya uzman kişilerden sorarak takip ederlerken %2,4’ü de pek takip etmemektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %63,7’lik oranla en çok kendilerinin bizzat ilgi duyup takip ettikleri anlaşılmaktadır.

- Eğitim ve Meslek hayatınız boyunca hiç Mesleki Etik Kuralları hakkında eğitim aldınız mı?

Tablo 4.14: Muhasebecilerin Mesleki Etik Kuralları Hakkında Eğitim Durumlarının Dağılımı

Mesleki Etik Eğitimi Aldınız mı?	n	%
Okul Döneminde aldım	57	23,3
Staj veya Meslek İçi Eğitim	73	29,8
TÜRMOB tarafından verildi	47	19,2
Diğer	68	27,8
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebecilerin mesleki etik hakkında eğitimi Tablo 4.14’de olduğu gibi, %23,3’ünün okul döneminde aldıkları, %29,8’nin staj döneminde veya meslek içi eğitimde gördükleri, %19,2’sinin TÜRMOB v.b. oda ve derneklerin yayınları ile bilgi edindikleri ve %27,8’inin de kendi çabaları ile bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %27,8’lik oranla en çok kendilerinin bizzat ilgi araştırdıkları ve bilgi dindikleri anlaşılmaktadır.

- Size göre Meslek Mensupları arasında Etik Kurallarına aykırı faaliyetlere iten en önemli sebep nedir?

Tablo 4.15: Muhasebe Mesleğinde Etik Kurallarına Aykırı Faaliyetlere İten Sebeplerin Dağılımı

Etik Aykırı Faaliyete İten Neden Nedir?	n	%
Yasal Boşluk ve Yaptırım Eksikliği	94	38,4
Mükellef Baskısı ve Kaybetme korkusu	85	34,7
Daha Çok Para Hırsı	34	13,9
Gelir Dağılımı dengesizliği	32	13,1
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler etik kurallarına aykırı faaliyetin en önemli sebebi olarak Tablo 4.15’e göre, %38,4’ü yasalardaki boşlukları, %34,7’si mükelleflerin baskısı ve mükellef kaybetme korkusu, %13,9’u daha çok para hırsı ve %13,1’i de gelir dağılımındaki dengesizlik olarak bildirmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin %38,4’lük oranla en çok yasal boşlukları sebep gösterdikleri anlaşılmaktadır.

- **İçinde Bulunduğumuz “Bilgi Çağında” Geleceğin Muhasebecisinde Bulunması Gerekli Aşağıda Yazılı Özellikleri; (Çok Önemli (ÇÖ), Önemli (Ö+), Az Önemli (AÖ), Önemsiz (Ö-) şeklinde derecelendiriniz.”** İlgili kutuya “X” işareti koyunuz.)

- İletişim ve liderlik becerisi olmalı.

Tablo 4.16: Bilgi Çağında Muhasebecilerin İletişim ve Liderlik Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

İletişim ve liderlik becerisi olmalı	n	%
Çok Önemli	176	71,8
Önemli	61	24,9
Az önemli	6	2,4
Önemsiz	2	,8
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken iletişim ve liderlik özelliğini, Tablo 4.16'ya göre, %71,8 çok önemli, %24,9 önemli, %2,4 az önemli ve %0,8 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %71,8'lik oranla iletişim ve liderlik özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

- Stratejik ve yaratıcı düşünme becerisi olmalı.

Tablo 4.17: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Stratejik ve Yaratıcı Düşünme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Stratejik ve yaratıcı düşünme becerisi olmalı	n	%
Çok Önemli	129	52,7
Önemli	106	43,3
Az Önemli	9	3,7
Önemsiz	1	,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken stratejik ve yaratıcı düşünme özelliğini, Tablo 4.17'ye göre, %52,7,8 çok önemli, %43,3 önemli, %3,7 az önemli ve %0,4 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %52,7'lik oranla stratejik ve yaratıcı düşünme özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

- Müşterilere ve pazara odaklanma becerisi olmalı.

Tablo 4.18: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Müşterilere ve Pazara Odaklanma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Müşterilere ve pazara odaklanma becerisi olmalı	n	%
Çok Önemli	94	38,4
Önemli	115	46,9
Az Önemli	31	12,7
Önemsiz	5	2,0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken müşterilere ve pazara odaklanma özelliğini, Tablo 4.18'e göre, %38,4 çok önemli, %46,9 önemli, %12,7 az önemli ve %2,0 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %52,7'lik oranla müşterilere ve pazara odaklanma özelliğini önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

- Özel bilgilerin yorumlayabilmeli

Tablo 4.19: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Üretilen Bilgileri Karar Alma Aşamasında Yorumlayabilme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Üretilen bilgileri karar alma aşamasında yorumlayabilmeli	n	%
Çok Önemli	138	56,3
Önemli	87	35,5
Az Önemli	17	6,9
Önemsiz	3	1,2
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken, üretilen bilgileri yorumlayabilme becerisini, Tablo 4.19'a göre, %56,3 çok önemli, %35,5 önemli, %6,9 az önemli ve %1,2 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %56,3'lük oranla özel bilgileri yorumlayabilme özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

- Çok iyi bilgisayar kullanabilmeli.

Tablo 4.20: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi Bilgisayar Kullanabilme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Çok iyi bilgisayar kullanabilmeli	N	%
Çok Önemli	133	54,3
Önemli	90	36,7
Az Önemli	16	6,5
Önemsiz	6	2,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken çok iyi bilgisayar kullanabilme özelliğini, Tablo 4.20'ye göre, %54,3 çok önemli, %36,7 önemli, %6,5 az önemli ve %2,4 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %54,3'lük oranla çok iyi bilgisayar kullanabilme özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır.

- Kendini sürekli eğitmeli ve yaşam boyu öğrenmeli.

Tablo 4.21: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Kendini Sürekli Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Kendini sürekli eğitmeli ve yaşam boyu öğrenmeli	n	%
Çok Önemli	205	83,7
Önemli	37	15,1
Az Önemli	3	1,2
Önemsiz	0	0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken kendini sürekli eğitime ve yaşam boyu öğrenme özelliğini, Tablo 4.21'e göre, %83,7 çok önemli, %15,1 önemli, %1,2 az önemli ve %0 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %83,7'lik oranla kendini sürekli eğitime ve yaşam boyu öğrenme özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır. Bu özelliği önemsiz bulan olmamıştır.

- Çok iyi tasarlanmış vizyon ve misyon sahibi olmalı.

Tablo 4.22: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi Tasarlanmış Vizyon ve Misyon Sahibi Olma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Çok iyi tasarlanmış vizyon ve misyon sahibi olmalı	n	%
Çok Önemli	92	37,6
Önemli	120	49,0
Az Önemli	33	13,5
Önemsiz	0	0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken çok iyi bir vizyon ve misyon sahibi olma özelliğini, Tablo 4.22'ye göre, %37,6 çok önemli, %49,0 önemli, %13,5 az önemli ve %0 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %49,0'luk oranla çok iyi bir vizyon ve misyon sahibi olma özelliğini önemli gördükleri anlaşılmaktadır. Bu özelliği önemsiz bulan olmamıştır, fakat % 13,5'lik önemli bir grup az önemli bulmaktadır.

- Danışmanlık hizmetleri sunmalı, müşteriye değer katmalı.

Tablo 4.23: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Danışmanlık Hizmetleri Sunma ve Müşteriye Değer Katma Becerisi Hakkındaki Fikirlerinin Dağılımı

Danışmanlık hizmetleri sunmalı, müşteriye değer katmalı	n	%
Çok Önemli	163	66,5
Önemli	78	31,8
Az Önemli	4	1,6
Önemsiz	0	0
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler bilgi çağında meslek mensuplarında bulunması gereken danışmanlık hizmeti sunma ve müşteriye değer katma özelliğini, Tablo 4.23'e göre, %66,5 çok önemli, %31,8 önemli, %1,6 az önemli ve %0 önemsiz olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %66,5'lik oranla danışmanlık hizmeti sunma ve müşteriye değer katma özelliğini çok önemli gördükleri anlaşılmaktadır. Bu özelliği de önemsiz bulan olmamıştır.

- **“Bilgisayar Okur-Yazarlığı” Hakkında Kullanım Seviyeniz Nedir? Aşağıda Bulunan Konu Bilginize Göre Doldurunuz.** (Uygun gördüğünüz yerlere X işareti koyunuz.):
- MS-DOS, Word, Excel biliyorum.

Tablo 4.24: Bilgi Çağında Muhasebecilerin MS-DOS, Word , Excel Bilme Seviyelerinin Dağılımı

MS-DOS, Word, Excel biliyorum	n	%
Çok iyi	97	39,6
iyi	116	47,3
Orta	29	11,8
Kötü	3	1,2
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.24'e göre, %39,6'sı çok iyi, %47,3'ü iyi, %11,8'i orta ve %1,2 kötü seviyede MS-DOS, Word ve Excel kullanmayı bilmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %47,3'lük oranla MS-DOS, Word ve Excel programlarını iyi seviyede kullandıkları anlaşılmaktadır.

- PowerPoint, FrontPage, Slayt hazırlamayı biliyorum

Tablo 4.25: Bilgi Çağında Muhasebecilerin PowerPoint, FrontPage, Slayt Hazırlama Seviyelerinin Dağılımı

PowerPoint, FrontPage, Slayt vb. hazırlamayı biliyorum	n	%
Çok iyi	15	6,1
iyi	55	22,4
Orta	76	31,0
Kötü	99	40,4
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.25'e göre, %6,1'i çok iyi, %22,4'ü iyi, %31,0'ı orta ve %40,4'ü kötü seviyede PowerPoint, FrontPage, Slayt hazırlayabilmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %40,4'lük oranla PowerPoint, FrontPage, Slayt Hazırlamayı kötü seviyede bildikleri anlaşılmaktadır.

- İnternet kullanmayı biliyorum.

Tablo 4.26: Bilgi Çağında Muhasebecilerin İnternet Kullanma Seviyelerinin Dağılımı

İnternet kullanmayı biliyorum	n	%
Çok iyi	115	46,9
iyi	85	34,7
Orta	34	13,9
Kötü	11	4,5
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.26'ya göre, %46,9'u çok iyi, %34,7'si iyi, %13,7'si orta ve %4,5'i kötü seviyede internet kullanmayı bilmektedir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %46,9'luk oranla internet kullanmayı çok iyi seviyede bildikleri anlaşılmaktadır.

- Bilgisayar donanımı bilgim vardır.

Tablo 4.27: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Bilgisayar Donanım Bilgi Seviyelerinin Dağılımı

Bilgisayar donanımı bilgim vardır	n	%
Çok iyi	14	5,7
iyi	26	10,6
Orta	94	38,4
Kötü	111	45,3
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.27’ye göre, %5,7’si çok iyi, %10,6’sı iyi, %38,4’ü orta ve %45,3’ü kötü seviyede bilgisayar donanım bilgisine sahiptir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %45,3’lük oranla bilgisayar donanım bilgisine kötü seviyede sahip oldukları anlaşılmaktadır.

- Web Tasarımı hakkında bilgim vardır.

Tablo 4.28: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Web Tasarımı Bilgi Seviyelerinin Dağılımı

Web Tasarımı hakkında bilgim vardır	n	%
Çok iyi	5	2,0
iyi	8	3,3
Orta	46	18,8
Kötü	186	75,9
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.28’e göre, %2,0’i çok iyi, %3,3’ü iyi, %18,8’i orta ve %75,9’u kötü seviyede Web Tasarımı bilgisine sahiptir. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %75,9’luk oranla Web Tasarımı bilgisine kötü seviyede sahip oldukları anlaşılmaktadır.

- ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını kullanabiliyorum

Tablo 4.29: Bilgi Çağında Muhasebecilerin ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını Kullanabilme Seviyelerinin Dağılımı

ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını kullanabiliyorum	n	%
Çok iyi	113	46,1
iyi	88	35,9
Orta	29	11,8
Kötü	15	6,1
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.29'a göre, %46,1'i çok iyi, %35,9'u iyi, %11,8'i orta ve %6,1'i kötü seviyede ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını Kullanabilmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %46,1'lik oranla ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını çok iyi seviyede kullanabildikleri anlaşılmaktadır.

- ETA, LOGO gibi programlar da yazılım hatalarını düzeltebiliyorum.

Tablo 4.30: Bilgi Çağında Muhasebecilerin ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Program Hatalarını Düzeltebilme Seviyelerinin Dağılımı

ETA, LOGO gibi programlar da yazılım hatalarını düzeltebiliyorum	n	%
Çok iyi	18	7,3
iyi	25	10,2
Orta	67	27,3
Kötü	135	55,1
Toplam	245	100,0

Araştırmaya katılan muhasebeciler arasında Tablo 4.30'a göre, %7,3'ü çok iyi, %10,2'si iyi, %27,3'ü orta ve %55,1'i kötü seviyede ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Program Hatalarını Düzeltebilmektedirler. Araştırmaya katılan muhasebecilerin en çok %55,1'lik oranla ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını kötü seviyede düzeltebilme bilgisine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

4.6.2. Araştırmanın Hipotez ve Alt Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Hipotez 1: Teknolojik gelişmeler ve yeni oluşumları takip etme ve uyum sağlama yöntemleri mezun oldukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 4.31: Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezun Oldukları Bölümler İle Mesleki Teknoloji Takip ve Benimseme Yöntemleri Arasındaki İlişki

		TEKNOLOJİ TAKİP YÖNTEMİ				TOPLAM
		Kendim Bizzat	Seminer, toplantı vb.	Arkadaş ,uzman Kişi	Pek takip etmiyorum	
MEZUNİYET BÖLÜMÜ	İşletme	68	28	16	3	115
		59,1%	24,3%	13,9%	2,6%	100,0%
	Maliye	29	6	2	0	37
		78,4%	16,2%	5,4%	,0%	100,0%
	İktisat	43	6	10	2	61
		70,5%	9,8%	16,4%	3,3%	100,0%
	Diğer	16	13	2	1	32
		50,0%	40,6%	6,3%	3,1%	100,0%
TOPLAM		156	53	30	6	245
		63,7%	21,6%	12,2%	2,4%	100,0%

$$X^2 = 17,788 \quad p = 0,038$$

Tablo 4.31'deki sonuçlara göre H1 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların teknolojik gelişmeler ve yeni oluşumları takip ve uyum sağlama yöntemleri mezun oldukları bölümlere göre 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir ($X^2 = 17,788$, $p = 0,038$ $p < 0,05$).

İşletme mezunları (%59,1), maliye mezunları (%78,4), iktisat mezunları (%70,5) ve diğer mezunlar (%50,0) oranlarında teknolojik gelişmeler ve yeni oluşumlara uyum sağlama yöntemi olarak bizzat kendileri takip ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katıların %63,7'si yöntem olarak bizzat kendileri takip edip, benimsediklerini belirtmişlerdir.

Hipotez 2: Muhasebecilerin mezun oldukları bölümler ile meslek öncesi aldıkları okul eğitimlerini yetersiz bulma seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.32: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezun Oldukları Bölümler İle Okul Eğitimlerini Yetersiz Bulma Seviyeleri Arasındaki İlişki

		OKUL EĞİTİMİNİZ YETERLİMİ				TOPLAM
		Çok Yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yetersiz	
MEZUNİYET BÖLÜMÜ	İşletme	10	31	64	10	115
		8,7%	27,0%	55,7%	8,7%	100,0%
	Maliye	3	9	12	13	37
		8,1%	24,3%	32,4%	35,1%	100,0%
	İktisat	9	11	34	7	61
		14,8%	18,0%	55,7%	11,5%	100,0%
	Diğer	3	6	16	7	32
		9,4%	18,8%	50,0%	21,9%	100,0%
TOPLAM		25	57	126	37	245
		10,2%	23,3%	51,4%	15,1%	100,0%

$$X^2 = 21,053 \quad p = 0,012$$

Tablo 4.32'deki sonuçlara göre H2 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların mesleğe atılmadan önceki okul eğitimlerini yetersiz bulma seviyeleri mezun oldukları bölümlere göre 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir ($X^2 = 21,053$, $p = 0,012$ $p < 0,05$).

İşletme mezunları (%8,7), maliye mezunları (%35,1), iktisat mezunları (%11,5) ve diğer mezunlar (ÇEKO, Ekonometri, Hukuk v.b) (%21,9) oranlarında okulda aldıkları muhasebe eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %15,1'i okulda aldıkları eğitimin çok yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Hipotez 3: Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerini yeterli bulma seviyeleri ile etik kuralları hakkında eğitim almaları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4.33: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Okul Eğitimlerini Yeterli Bulma Seviyeleri İle Etik Kuralları Eğitimi Almaları Arasındaki İlişki

		ETİK KURALLARI EĞİTİMİ ALDINIZ MI?				TOPLAM
		Okul Döneminde	Staj veya Meslek İçi Eğitim	TÜRMOB Yayınları	Diğer	
OKUL EĞİTİMİNİZ YETERLİMİ	Çok Yeterli	4	5	4	12	25
		16,0%	20,0%	16,0%	48,0%	100,0%
	Yeterli	17	15	10	15	57
		29,8%	26,3%	17,5%	26,3%	100,0%
	Kısmen yeterli	24	46	21	35	126
		19,0%	36,5%	16,7%	27,8%	100,0%
	Yetersiz	12	7	12	6	37
		32,4%	18,9%	32,4%	16,2%	100,0%
TOPLAM		57	73	47	68	245
		23,3%	29,8%	19,2%	27,8%	100,0%

$$X^2 = 17,855 \quad p = 0,037$$

Tablo 4.33'deki sonuçlara göre H3 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların mesleğe atılmadan önceki okul eğitimlerini yeterli bulma seviyeleri etik kuralları eğitimi almalarına göre 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir ($X^2 = 17,855$, $p = 0,037$ $p < 0,05$).

Okul eğitimlerini; çok yeterli bulanlar (%16,0), yeterli bulanlar (%29,8), kısmen yeterli bulanlar (%19,0) ve yetersiz bulanlar (%32,4) oranlarında okul dönemlerinde etik kuralları ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %23,3'ü okul dönemlerinde etik kuralları eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir

Hipotez 4: Muhasebecilerin mezuniyet bölümleri ile işletmelere (mükelleflerine) ; finansal, yönetsel ve vergisel açılardan “danışmanlık hizmeti” verme yöntemleri arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 4.34: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mezuniyet Bölümleri İle Mükelleflerine Danışmanlık Hizmeti Verme Yöntemleri Arasındaki İlişki

		MÜKELLEFLERE DANIŞMANLIK YÖNTEMİNİZ				TOPLAM
		Birebir ,Yüz yüze	Telefon ile	Personel Aracılığı ile	İnternet,CD,D isket vb.	
MEZUNİYET BÖLÜMÜ	İşletme	74	32	4	5	115
		64,3%	27,8%	3,5%	4,3%	100,0%
	Maliye	22	14	0	1	37
		59,5%	37,8%	,0%	2,7%	100,0%
	İktisat	28	27	4	2	61
		45,9%	44,3%	6,6%	3,3%	100,0%
	Diğer	22	6	1	3	32
		68,8%	18,8%	3,1%	9,4%	100,0%
TOPLAM		146	79	9	11	245
		59,6%	32,2%	3,7%	4,5%	100,0%

$$X^2= 13,347 \quad p= 0,148$$

Tablo 4.34’deki sonuçlara göre H4 hipotezi reddedilir. Araştırmaya katılanların mükelleflerine danışmanlık hizmeti verme yöntemleri, mezuniyet bölümlerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık bulunamamıştır ($X^2= 13,347$, $p= 0,148$ $p>0,05$).

İşletme mezunları (%64,3), maliye mezunları (%59,5), iktisat mezunları (%45,9) ve diğer mezunlar (ÇEKO, Ekonometri, Hukuk v.b) (%68,8) oranlarında mükelleflerine danışmanlık hizmetlerini birebir, yüz yüze olarak verdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %59,6’sı mükelleflerine danışmanlık hizmetlerini birebir, yüz yüze olarak verdiklerini belirtmişlerdir.

Hipotez 5: Muhasebecilerin mesleki çalışma süreleri ile internet ve bilgisayar kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Mesleki Çalışma Süreleri İle İnternet ve Bilgisayar Kullanabilme Seviyeleri Arasındaki İlişki

		İNTERNET VE BİLGİSAYAR KULLANABİLİRMUSUNUZ?				TOPLAM
		Çok iyi	iyi	Orta	Kötü	
MESLEKİ ÇALIŞMA SÜRESİ	1-7 yıl	37	16	7	0	60
		61,7%	26,7%	11,7%	,0%	100,0%
	8-15 yıl	26	14	9	1	50
		52,0%	28,0%	18,0%	2,0%	100,0%
	16-20 yıl	31	38	10	3	82
		37,8%	46,3%	12,2%	3,7%	100,0%
	21 yıl ve Üzeri	22	17	8	6	53
		41,5%	32,1%	15,1%	11,3%	100,0%
TOPLAM		116	85	34	10	245
		47,3%	34,7%	13,9%	4,1%	100,0%

$$X^2 = 20,725 \quad p = 0,014$$

Tablo 4.35'deki sonuçlara göre H5 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların internet ve bilgisayar kullanma seviyeleri ile mesleki çalışma süreleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır ($X^2 = 20,725$, $p = 0,014$ $p < 0,05$).

Mesleki çalışma süreleri; 1-7 yıl arası olanlar (%61,7), 8-15 yıl arası olanlar (%52,0), 16-20 yıl arası olanlar (%37,8) ve 21 yıl ve üzeri olanlar (%41,5) oranlarında internet ve bilgisayarı “çok iyi” kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %47,3'ü internet ve bilgisayarı “çok iyi” kullanabildiklerini belirtmişlerdir

Hipotez 6: Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerinin yeterli bulmaları ile, ETA, Logo v.b. mesleki programları kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Okul Eğitimlerini Yeterli Bulmaları ile ETA, Logo v.b. Mesleki Programları Kullanma Seviyeleri Arasındaki İlişki

		ETA, LOGO VB. PROGRAMLARINI KULLANMAK				TOPLAM
		Çok iyi	iyi	Orta	Kötü	
OKUL EĞİTİMİNİZ YETERLİMİ	Çok Yeterli	15	8	0	2	25
		60,0%	32,0%	,0%	8,0%	100,0%
	Yeterli	26	21	6	4	57
		45,6%	36,8%	10,5%	7,0%	100,0%
	Kısmen yeterli	61	48	14	3	126
		48,4%	38,1%	11,1%	2,4%	100,0%
	Yetersiz	11	11	9	6	37
		29,7%	29,7%	24,3%	16,2%	100,0%
TOPLAM		113	88	29	15	245
		46,1%	35,9%	11,8%	6,1%	100,0%

$$X^2 = 21,256 \quad p = 0,012$$

Tablo 4.36'deki sonuçlara göre H6 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların ETA, Logo v.b. Mesleki programları kullanma seviyeleri ile okul eğitimlerini yeterli bulmaları arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır ($X^2 = 21,256$, $p = 0,012$ $p < 0,05$).

Okul eğitimlerini; çok yeterli bulanlar (%60,0), yeterli bulanlar (%45,6), kısmen yeterli bulanlar (%48,4) ve yetersiz bulanlar (%29,7) oranlarında ETA, Logo v.b mesleki programları “çok iyi” kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %46,1'i ETA, Logo v.b mesleki programları “çok iyi” kullanabildiklerini belirtmişlerdir

Hipotez 7: Muhasebecilerin çok iyi internet ve bilgisayar kullanabilme hakkındaki fikirleri ile mükellefleri ile bilgi alış veriş yöntemleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.37: : Bilgi Çağında Muhasebecilerin Çok İyi İnternet ve Bilgisayar Kullanabilme Özelliği Hakkındaki Fikirleri ve Mükellefleri İle İletişim Kurma Yöntemleri Arasındaki İlişki

		MÜKELLEFLER İLE BİLGİ ALIŞ -VERİŞ YÖNTEMİNİZ				TOPLAM
		Birebir Yüz yüze	Telefon ile	Personeller Aracılığı	İnternet,CD,D isket v.b	
ÇOK İYİ İNTERNET VE BİLGİSAYAR KULLANABİLMEK	Çok Önemli	62	37	29	5	133
		46,6%	27,8%	21,8%	3,8%	100,0%
	Önemli	50	29	11	0	90
		55,6%	32,2%	12,2%	,0%	100,0%
	Az Önemli	13	1	2	0	16
		81,3%	6,3%	12,5%	,0%	100,0%
	Önemsiz	1	3	2	0	6
		16,7%	50,0%	33,3%	,0%	100,0%
TOPLAM		126	70	44	5	245
		51,4%	28,6%	18,0%	2,0%	100,0%

$$X^2 = 17,284 \quad p = 0,044$$

Tablo 4.37'deki sonuçlara göre H7 hipotezi kabul edilir. Araştırmaya katılanların çok iyi bilgisayar ve internet kullanabilme özelliği hakkındaki fikirleri mükellefleri ile bilgi alış-veriş yöntemlerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2 = 17,284$, $p = 0,044$ $p < 0,05$).

İnternet ve bilgisayar kullanabilmeyi; çok önemli bulanlar (%46,6), önemli bulanlar (%55,6), az önemli bulanlar (%81,3) ve önemsiz bulanlar (%16,7) oranlarında mükellefleri ile bilgi alış- verişlerini klasik yöntem olan birebir, yüz yüze yöntemi ile yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların %51,4'ü mükellefleri ile bilgi alış- verişlerini birebir, yüz yüze yöntemi ile yaptıklarını belirtmişlerdir

4.7. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, bilgi çağında bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler ile bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasındaki büyük değişimlerin muhasebecilik mesleğine, muhasebecinin kimlik ve eğitimine etkilerine ilişkin bulguların tartışması incelenmiştir.

Teknolojik gelişmeler ve yeni oluşumları takip etme ve uyum sağlama yöntemleri mezun oldukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Muhasebe mesleğine bir çok bölüm mezunları geçiş yapmaktadır. Bunların içerisinde araştırmamız sonucunda, işletme, iktisat ve maliye bölüm mezunları büyük bir çoğunluk göstermektedir (Tablo 4.4). Bu bölümlerden iktisat ve maliye mezunları meslekleri ile ilgili teknolojik takipleri en çok kendilerinin bizzat takip ettiklerini bildirmişlerdir. Diğer bölüm mezunları bu konuda diğer yöntemlere de ağırlık olduğu görülmektedir (Tablo 4.31).

Muhasebecilerin mezun oldukları bölümler ile mesleğe atılmadan önceki aldıkları okul eğitimlerini yetersiz bulmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. İşletme ve iktisat mezunları okulda eğitimlerin yetersizliği konusunda en az oranda bildirirken, diğer bölümlerde bu oran dikkate alınacak kadar büyüktür (Tablo 4.32). Bu bize, işletme ve iktisat mezunlarının okulda mesleki hayata hazırlıkta daha iyi bir eğitim aldıklarını, fakat diğer bölüm mezunları mesleki açıdan yetersiz olarak eğitim gördüklerini göstermektedir. Burada en ilgi çekici sonuçlardan biride, maliye mezunlarının eğitimlerini çok yetersiz olarak görenlerin oranının etkin bir oranda olmasıdır.

Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerini yeterli bulmaları ile etik kuralları hakkında eğitim almaları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Okulda aldıkları eğitimi çok yeterli bulanlar, en çok oranla mesleki etik kuralları ile ilgili eğitimi en çok bizzat kendi çabaları ile aldıklarını bildirmektedirler (Tablo 4.33).

Okul eğitimlerini yetersiz görenler ise, bu eğitimi en çok oranla okulda aldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu da bize, okul eğitimlerini yeterli bulanlar bile etik eğitimi konusunda kendilerini çok eksik görmektedirler.

Muhasebecilerin mezuniyet bölümleri ile işletmelere (mükelleflerine) ; finansal, yönetsel ve vergisel açılardan danışmanlık hizmeti sunma yöntemleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bütün bölüm mezun grupları, en çok oranda mükellefleri ile ilişkilerini ve danışmanlık hizmetlerini birebir, yüz yüze görüşerek verdiklerini bildirmektedirler (Tablo 4.34). Bu bize tüm muhasebecilerin hangi bölümden mezun olurlarsa olsunlar hala, klasik yöntemle mükellef ilişkisine girdiklerini veya teknolojiye bu konuda yararlanmadıklarını göstermektedir.

Muhasebecilerin mesleki çalışma süreleri ile internet ve bilgisayar kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yeni mesleğe başlayan muhasebeciler, eski meslektaşlarına oranla daha iyi internet ve bilgisayar kullanma seviyesine sahiptirler (Tablo 4.35). Bu sonuçlara göre, eski meslek mensuplarının teknolojik yeniliklere uyum aşamasında biraz daha geride olduğunu söylemek mümkündür.

Muhasebecilerin meslek öncesi okul eğitimlerinin yeterli bulmaları ile, ETA, Logo v.b. mesleki programları kullanabilme seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mesleğe atılmadan önceki okul eğitimlerini çok yeterli bulanların, muhasebe ile ilgili ETA, Logo v.b programları kullanma seviyeleri, okul eğitimlerini yetersiz bulanlara oranla daha yüksek olmaktadır (Tablo 4.36). Bu bize okul eğitimini tam alanların ve yeterli görenlerin, bu tip programlar ile ilgili eğitimlerinin de kendileri için yeterli bulduklarını göstermektedir.

Muhasebecilerin çok iyi internet ve bilgisayar kullanabilme hakkındaki fikirleri ile mükellefleri ile bilgi alış verişi yöntemleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Bu farklılık istatistik açısından çok net olmasa da ($0,044 < 0,005$ çok yakın ilişki var) çok iyi internet ve bilgisayar kullanma becerisinin çok önemli olduğunu bildiren muhasebecilerin bile mükellefleri ile bilgi akışını klasik yöntem olan birebir yani yüz yüze yaptıkları görülmektedir (Tablo 4.37). Bu sonuca göre, muhasebeciler internet ve bilgisayar kullanmayı çok önemli görmelerine karşın bunu günlük işlerinde ve mesleklerinde pek uygulamamaktadırlar.

Muhasebecilerin etik kurallarına aykırı uygulama yapmalarının en büyük nedeni yasalardaki boşluklar ve yaptırımların eksik olması olarak belirtilmektedir (Tablo 4.15). Ayrıca mükelleflerin bu konuda baskıları ve muhasebecilerin mükellef kaybetme korkusu etik kurallarına aykırı davranışlara etki etmektedir. Bu daha önce bahsettiğimiz, muhasebecilerin etik kuralları eğitimindeki eksikliğin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır diyebiliriz.

Muhasebeciler, meslekleri ile ilgili olarak, bulunması gereken mesleki özelliklerden; iletişim ve liderlik , stratejik ve yaratıcı düşünme, müşteri ve pazara odaklanma, özel bilgileri yorumlama , çok iyi internet ve bilgisayar kullanabilme , iyi bir vizyon ve misyona sahip olma, danışmanlık hizmeti sunma ve müşteriye değer katma ve kendini sürekli eğitebilme ve yaşam boyu öğrenme becerilerinin çok önemli olduğunda görüş birliğindedirler (Tablo 4.16 – Tablo 4.23).

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler iş hayatında önemini gittikçe arttırmaktadır. Bunun sonucunda bilgi, üretim girdileri içerisinde önemini daha da arttırmıştır. Bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasında büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelere uygun olarak bilgiyi en verimli şekilde üreten, yorumlayan ve aktaran kişilere ihtiyaç artmaktadır. Bu kişilere günümüzde, “bilgi işçileri” demek mümkündür. Bilgi işçileri artık işletmelerde aranır kişiler olmaktadır. Bu bilgi işçilerinin en önemli kesimlerinden birini de muhasebeciler oluşturmaktadır.

Bilgi teknolojisinin gelişimi ile birlikte mal ve hizmet alış verişinin elektronik ortamda sunulması, pazarlanması ve müşteriler tarafından satın alınması gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler bilgi üreten kişilere yani muhasebecilere verdiği hizmetin elektronik ortamdan sunulmaya başlanmasına imkan tanımış, hem de elektronik ortamdan gerçekleştirilen işlemler mesleğe önemli görev ve fırsatlar yaratmıştır.

Ancak günümüzde muhasebeciler, teknoloji takibi konusunda biraz geride kalmışlardır. Ayrıca, araştırmamız sonucunda meslekleri ile ilgili -olmazsa olmaz- olan ETA, Logo v.b. mesleki muhasebe programlarını bile kullanabilme seviyeleri orta ve kötü olan bir çok muhasebeci vardır.

İnternet ve bilgisayar kullanımını çok önemli bulan muhasebeciler, bunu kullanabilme seviyelerine bakıldığında, o kadar da iyi olmadıkları görülmektedir. Bu konuda muhasebeciler kendilerini eğitime yoluna gitmelidirler. Ayrıca, muhasebecilerin üyesi olduğu odalar v.b. kurumlarda hizmet içi eğitim ile bu eksikliği giderme yoluna gitmelidirler.

Teknoloji birçok konuda olduğu gibi muhasebe işlemlerinde de otomasyonu sağlamaktadır. Meslek mensupları işlemleri kaydeden bir statüden, onları finansal açıdan kontrol eden ve yorumlayan bir role geçmektedir. Bir muhasebecinin teknoloji konusunda, sadece bilgisayarlı muhasebe diye adlandırılan, muhasebe programlarını bilmesi yeterli değildir. Meslek mensubu finansal ve işlevsel verilerin elde edileceği sistemlerin tasarımında etkin rol almalı, Kurumsal kaynak planlama paketlerinin de kullanımına hakim olmalıdır.

Internet, elektronik ticaret ve diğerk teknolojik gelişmeler meslek mensupları tarafından yakından takip edilmeli ve bu gelişmelere muhasebe mesleğinin adaptasyonu hızlandırılmalıdır. Muhasebe mesleği teknolojik gelişmelere adapte olmanın yanı sıra, teknoloji uygulamalarının tasarımında da etkin şekilde rol almalı ve bu konuda yönlendirici olmalıdır.

Muhasebe mesleğine, üniversitelerin bir çok bölümden mezun kişiler başvurabilme hakkına sahiptirler. Bu bölümlerin tümünde meslek için gerekli olan muhasebe eğitimini verilmediği bilinmektedir. İşletme, iktisat ve maliye mezunları nispeten diğerk bölümlere göre muhasebe eğitimini almalarına rağmen, bu bölüm mezunlarının da uygulamalı eğitim eksiklikleri vardır..

Bu nedenle, muhasebe mesleğini doğrudan ilgilendiren ve sadece bu meslek grubu için eğitim veren “muhasebe bölümleri” açılmalıdır. Diğerk bölümlerden mesleğe geçişlerinde daha ağır şartlar sunularak yapılması ile meslek mensuplarının çok daha iyi bir alt yapıya sahip olacakları bir gerçektir. Diğerk bölümlerden geçen kişilerin, bu meselin ön gördüğü düzeyde iki dönem muhasebe eğitiminden geçmeleri zorunlu olarak uygulanmalıdır.

Muhasebe mesleği, sürekli okumayı, izlemeyi, araştırmayı, kendini geliştirmeyi ve uygulamayı gerektiren bir meslektir. Bunun sonucu olarak, muhasebeciler alacakları modern ve ileriye yönelik eğitimden sonra iş hayatına atıldıktan sonrada kendilerini geliştirmeli ve yeniliklere devamlı açık olmalıdırlar.

Tüm mesleklerde olduğu gibi, muhasebecilikte de mesleki etik çok önemli bir unsurdur. Bu konuda, muhasebecilerin okul eğitimlerinde etik kurallarına yeteri kadar yer verilmediğini, hatta bazı bölümlerden gelen kişilerin okullarda bu eğitimi hiç görmediklerini söylemek mümkündür.

Araştırmamız sonucunda, muhasebe meslek mensupları en çok kendi çabaları ile bu konuda bilgi edindiklerini bildirmişlerdir. Yapılması gereken, okul eğitimi sırasında veya staj dönemlerinde muhasebecilere zorunlu olarak mesleki etik kuralları dersi verilmelidir. Muhasebe mensupları da mesleki etik kurallarına uyumlu bir çalışma içinde olmalıdırlar. Ayrıca bu konu ile ilgili yasal boşluklar ve yaptırımlar yeniden düzenlenmelidir.

Bilgi Çağındaki gelişmeler dikkate alındığında muhasebe mesleği; Vergi Usul Kanunu, Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Türk Ticaret Kanunu'na göre kayıt tutmak ve mali tablolar hazırlamaktan öteye, işletme içerisinde oluşan bilginin yönetilmesi ve müşterilere değer katan konuları belirlemek vizyonuna sahip olmalıdır.

Muhasebe mesleği eskiden olduğu gibi sadece, eski ve standart işleri yapan kimliklerinin ötesinde, lider kişiliğe sahip, stratejik ve yaratıcı düşünen, müşteri ve Pazar odaklı çalışan, özel bilgileri yorumlayabilen, bu bilgileri kullanarak danışmanlık hizmeti sunan, çok iyi bir vizyon ve misyon sahibi olan ve tüm bu hususlarda kendini sürekli eğiten yani yaşam boyu öğrenme politikasını benimseyen kimliklere bürünmelidirler.

KAYNAKLAR

ACAR, Durmuş (1995). **“Yüksek öğretimde Muhasebe Eğitiminin Motivasyon Sorunları”**, Türkiye XIV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Antalya.

ACUNER, Ş.Akın (2001). **“Müşteri İlişkilerinde Hareket Noktası:Müşteri Memnuniyeti ve Ölçümü”**, MPM Yayınları, Ankara.

AKBULUT, Yıldız (1998). **“Meslek Ahlakı Kriterleri ve Muhasebe Mesleği Üzerine Bir Araştırma”**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Nisan .

AKTAN, C.Can ve TUNÇ Mehtap (1998). **“Bilgi Toplumu ve Türkiye”**, Yeni Türkiye Dergisi, Ocak-Şubat . s.118-134.

AKTAN, Can (2003). **“Yeni Temel Teknolojiler”**, İstanbul.

AKLİN, Aklan (1989). **“Muhasebe Meslek Yasası ve Kurumların Organizasyonu”** X. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu. 24-28 Ekim, Alanya.

ALAKOÇ, Zehra (2002). **“Meslek Elemanlarının Eğitilmesinde Yeni Bir Alternatif”**, Mali Çözüm Dergisi, Sayı 61, Ekim-Kasım-Aralık..

ALTINTAŞ, Murat Hakan (1999). **“Müşteri Tatmininden Müşteriye Değer Sağlama Analizine Doğru Yapılanma ve Bir Analiz Önerisi”**, Doktora Tezi, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1999

AYHAN, Ersin (1996). **“Üniversite Dışı Diğer Kuruluşlarda Muhasebe Eğitimi”**, Türkiye XV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Anlara:Gazi Üniversitesi Yayınları.

AYSAN, Mustafa (1995). **“Dünya’da ve Türkiye’de Muhasebe Eğitiminin Tarihi Gelişimi.”**, Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konularında Geleceğine Bakış, Ankara: TÜRMOB Yayınları.

BARUTÇUGİL, İsmet (2002). **“Bilgi Yönetimi”**, Kariyer Developer, İstanbul.

BAŞ, Melih ve ÖZOCAK, Hulusi (2001). **“Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Etik, Bağımsızlık ve Tarafsızlık”**, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:56.

BAŞ Melih, ÖZOCAK Hulusi (2003). **“21.Yüzyılda Muhasebe Ve Denetim Mesleği Açısından Meslek Etiği Çerçevesinde " Haksız Rekabet " , Bilanço Dergisi, TÜRMOB.**

BELEK, İlker (199). **“Post-kapitalist Paradigmalar”**, İstanbul: Sorun Yayınları.

BOZKURT, Rıdvan (1998). **“Toplam Kalite Uygulamasında Performans Ölçümü”**, Önce Kalite Dergisi, Haziran-Temmuz , s:32-40.

BRANDY, F.N. , DUNN, C.P. (1995), **“Business Meta-ethics: an Analysis of Two Theories”**, *Business Ethics Quarterly*, Vol. 5 No. 3.

BURTON, B.K., DUNN, C.P. (1996). **“Feminist Ethics as Moral Grounding for Stakeholder Theory”**, *Business Ethics Quarterly*, Vol. 6 No.2.

BÜYÜKBALKAN, Uğur (2000). **“Muhasebe Eğitiminde Sürekli Eğitim”** , Hürses Dergisi, 07.Kasım.

CLEMONS. K. Eric, LORİN M. Hitt (2000). **“ The Internet and the Future of Financial Services, Transparency, Differential Pricing and Disintermediation”**
The Wharton Financial Institution Center, September,

CRESSON, E. (1995) **“Roots and Wings: Remaining European in The Information Age”**, NPQ ,Fall.

ÇELİK, Berrak (1997). **“Vizyon Oluşturması ve Koruması”**, Evrim Yayınevi, İstanbul.

ÇETİN Canan, AKIN Besim ve EROL Vedat (2001).“**Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi**”,İstanbul: Beta Basımevi, 2.basım, Yayın No:1094, Şubat.

ÇEVİK, Osman ve ERTAŞ, Fatih (2001). “**Uluslar arası Muhasebe Standartları Açısından Türkiye’deki Muhasebe ve Denetim Uygulamalarının Değerlendirilmesi.**” MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt: 3, Sayı 4, Aralık

DAŞTAN, Abdülkerim (2001). “ **Meslek Ahlâkı Kuralları ve Muhasebe Mesleğindeki Yeri**”, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DEMİREL, Özcan (2003). “**Eğitim Terimleri Sözlüğü**”, Pegem Yayınları.

DEMİRKAN, Şefika (2001). “ **Muhasebe Eğitim Yöntemleri**” , Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Tekirova, 23-25 Mayıs.

EREN, Erol (2000). “**İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**”, Genişletilmiş Beşinci Baskı, BETA Yayınevi, Yayın No:944, Ocak, İstanbul.

ERGUN, Ümit (1993). “**Küreselleşmenin Meslek Elamanına Etkisi**”, XIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu. Küreselleşme ve Muhasebe Eğitimi, 20-22 Mayıs , Çeşme-İZMİR.

ERKAN, Hüsnü (1994). “**Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayın No.326/8, B.2.

ERKAN, Hüsnü (1997) , “**Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay. s.73.

FATT, James Prong Teng (1995), “**Ethics And The Accountants**” , Jornual of Busines Ethics, vol:14.

FINN, D.W., MUNTER, P., MCCASLIN, T.E. (1994). “**Ethical Perceptions of CPAs**”, Managerial Auditing Journal, Vol. 9 No.1.

FOX, James J., (1999), “**Transcribed by Tomas Hancil and Rick McCarty**”, The Catholic Encyclopedia, Volume XV, Robert Appleton Company, (Online Edition by Kevin Knight) Nihil Obstat, October 1.

GÜVEMLİ, Oktay (1995). “ **Tarih Penceresinden Türk Muhasebe Eğitime Bakış.**”, Türkiye XIV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Ankara:Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

<http://www.aicpa.org/vision/index.htm>

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/70MaliCozum/01%20yahya%20arikan.pdf>

<http://www.bilgisayarlimuhasebe.com/yazarlarimiz/hulya/02.asp>

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=149

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=266

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=452

http://www.ceterisparibus.net/yeniekonomi/bilgi_toplumu.htm#3

http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/11112002/m_kemal_akgul.htm

<http://www.edevlet.net/eTürkiye/edevletd.pdf>

<http://www.edevlet.net/raporveyayinlar/e-türkiye.pdf>

<http://www.edevlet.net/raporveyayinlar/eTürkiyeRaporu.pdf>

http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=141

<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=10>

<http://www.medinfo.hacettepe.edu.tr/ozetler/detay.asp?dersno=3370>

<http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi/2004sayi1/ozet-ozmen-saatcioglu.pdf>

[http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/28-03-2001\(3\).htm](http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/28-03-2001(3).htm)

IFAC Profesyonel Muhasebeciler Etik Yasası (16. paragraf).

İBİŞ, Cemal (2002). **“Bilgi Çağında Muhasebecilik Mesleğinin Geleceği ve Yeni Muhasebeci Kimliği”**, 17. Türkiye Muhasebe Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

KARAAĞAÇLI, Mustafa (2002). **“Mesleki Eğitim ve Teknoloji Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri”** Ankara: Nobel Yayınları.

KARACA, Merih (2004). **“ Yüksek Okullarda Muhasebe Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları”**, Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KARAKAYA, Mevlüt (1993). **“ Küreselleşmede Bilişim Teknolojisinin Rolü ve Muhasebe Eğitimine Etkisi”**, Türkiye XIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu. Küreselleşme ve Muhasebe Eğitimi, 20-22 Mayıs, Çeşme-İZMİR.

KARAYALÇIN, Yaşar (1977). **“Muhasebe Uzmanlığı Mesleğinin Kanun Yolu İle Düzenlenmesinde Tartışmalı Olan Hususlar Niçin ve Nasıl Giderilebilir?”** Türkiye’de Muhasebe Uzmanlığı ve Gerekli Yasal Tedbirler. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği ile Ortaklaşa Düzenlenen Konferans, 22-23 Aralık, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.

KAVRAKOĞLU, İ. (1992). **“Toplam Kalite Yönetimi”**, İstanbul: Kalder Yayınları, No:1.

KIRIM, Arman (2001). **“Strateji ve Bire-Bir Pazarlama”**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

KOÇEL, Tamer (2001). **“İşletme Yöneticiliği”**, Gözden Geçirilmiş 8.Bası, BETA Yayınevi, Yayın No:405, Mart, İstanbul.

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal ve Diğerleri (1995). **“Muhasebe Düzenlemelerinde Sorumlu Kurumların Uygulamaları: Sermaye Piyasası Kurulu ve Üniversitelerle İşbirliği”** Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Türkiye XIV. Muhasebe Sempozyumu Bildiri Kitabı (Antalya, 31 Ekim-4 Kasım).

LEE, T.W. ve MAURER, S.D.(1997). **“ The Retention Of Knowledge Workers With The Unfolding Of Voluntary Turnover”**, Human Resoure Management Review, Vol: 7, No:3.

MALHOTRA, Y (1998). **”Toward Ecology for Organizational White-Waters”**, Ecology Fair 98: Beyon Knowledge Management.

MARŞAP, Beyhan (1995). **“Muhasebe Mesleğinde İş Tatminin Türkiye Açısından İncelenmesi”**, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Bilim Dalı Doktora Tezi.

MINTZ, S.M. (1995). **“Virtue Ethics and Accounting Education”**, Issues in Accounting Education, Vol.10, No.2

MİSHKİN S. Frederic, PHİLİP E. Strahan (1999). **“ What Will Technology Do To Financial Structure”** NBER Working Paper 6892, January .

MOİZER, P. (1995), **“An Ethical Approach to the Choices Faced by Auditors”**, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 6 No. 5.

NAKİR, Selma (1997) , **“Eğitim Araçlarının Muhasebe Eğitimine Getirdiği Verimlilik Etkileri”**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Belimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

NAWAZ, Sharif (1997). **“ Reengineering Technology Governance for Philippines 2000 ”** Technological Forecasting and Social Change, Vol.54 , No1, January.

ODABAŞI, Yavuz.(2000). “**Satışta ve Pazarlamada Müşteri İlişkileri Yönetimi**”, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

ÖĞÜT, Adem (2001). “**Bilgi Çağında Yönetim**”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÖKSÜZ, Fuat (2001). **Türk Muhasebe Mesleğinin Vizyonu ve Misyonu Açısından Yeni Ufuklar**, V. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 21.Yüzyılda Türk Muhasebe Mesleğinin Vizyonu ve Misyonu, İSMMMO Yayınları-32, TÜRMOB Yayınları-172, Aralık, İstanbul.

ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet (1998). “**Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim**”, İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.

ÖZEL, Erdal (2000). “**Mesleki ve Teknik Eğitimde Kalite Arayışı ve Bir Model Önerisi**”, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÖZER, Pınar, ÖZMEN, Ömür ve SAATÇIOĞLU, Ömür (2004). “**Bilgi Yönetiminin Etkinliğinde Kilit Bir Faktör Olarak Bilgi İşçileri ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Farklılaşan Özellikleri**”. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 1.

ÖZEVREN, Mina (1997). “**Toplam Kalite Yönetimi**”, Alfa Basım, İstanbul.

PEKDEMİR, Recep (1986). “**Meslek Yüksek Okullarında Okutulan Muhasebe Derslerinin Durumu**” İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 1986

PEKER, Alparslan (2001). “**Eğitimde Yönetim Muhasebesi**”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, 23-27 Mayıs, Tekirova.

PUR, Hüseyin (1989). **“Türkiye’nin Ekonomi Gündeminde Muhasebe Uygulamaları ve Eğitimi”**, X. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumuna Sunulan Bilgileri, İstanbul.

SELİMOĞLU, Seval Kardeş (2001). **“Muhasebe Eğitiminin Meslek Mensubu Adaylarına Ahlaki Doğruları Kazandırmadaki Rolü”**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı. Tekirova, 23-27 Mayıs.

SENN, James A. (1995). **“Information Tecnology in Business”**, Prentice Hall Int New Jersey.

Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı Resmi Gazete (2. Madde).

SEVİLENGÜL, Orhan (2003). **Genel Muhasebe**, Ankara: Fersa Matbaacılık, Gazi Kitapevi, 11. Baskı.

SÖZBİLİR, Naciye (2000). **“Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarında Etiksel Boyutlar”**, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayını.

SÜRMELİ, Fevzi ve BENLİGİRAY, Yılmaz (1998). **“Genel Muhasebe”**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No:462.

SÜRMEN, Yusuf (1993). **“İşlem Muhasebesi-I”**, Trabzon: Özlem Ofset.

ŞENGEL, Salim (2001). **“Meslek Yüksek Okullarında Açılan Muhasebe Programlarıyla İlgili Bir Değerlendirme”**. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı 2, Haziran.

TEKİN, Mahmut , GÜLEŞ, Hasan K. ve BURGESS, Tom (2000). **“Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi”**, Konya: Damla Ofset, s.65.

TIMMERS, P.(1998). **“Business Models for Electronic Markets”**, *Electronic Markets*, Vol:8, No:2.

TOFFLER, Alvin (1981). **“The Third Wave”**. New York: Bantam Books.

TÜRKER, Masum (1996). **‘Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu’nun Doğuşu ve İşlevleri’**, I.Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu Tebliği, İzmir.

TÜRKMEN, İsmail (1995). **“Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde İşletme Yöneticilerinin Yetersizleşmeleri”**, Verimlilik Dergisi, Ankara: MPM Yayını.

URAL, Ayhan ve KILIÇ, İbrahim (2004). **“Bilimsel Araştırma Süreci Ve SPSS İle Veri Analizi (SPSS 12.0 For Windows)”**, Ankara; Detay Yayıncılık, 1. Basım.

ÜSTÜN, Rıfat (1997). **“Üniversitelerde Muhasebe Eğriminin Kalitesi Nasıl Yükseltilebilir?”** Açıköğretim Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, Kış.

ÜSTÜNDAĞ, Saim (2000). **“Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”**, Ankara: Muhasebe ve Denetime BAKIŞ Dergisi, TURMOB Yayınları, Nisan, Sayı 1.

VYAKARNAM, S., SRIKANTHAN, S., FITZSIMONS, S. (1996). **“Can Accountants Distinguish Their Assets from Their Morals?”**, Business Ethics. A European Review, Vol.5, No.6.

YAZICI, Mehmet (1986). **“Bağımsız Muhasebe ve Denetim Mesleği Üzerine Araştırma”**, Yüksek Ticaret Mezunları Derneği Yayını, Gözlem Matbaacılık Kolektif Şirketi, İstanbul.

YAZICI, Mehmet (2002), "**Muhasebe Tümlerleri ve Örgütlenmesi**", MÜİİBF Nihat Sayar Yayın ve Yardım Vakfı, Yayın No: 439/762, İstanbul.

YENİGÜN , Tekin ve SÖZBİLİR, Naciye (2001). “ **Muhasebe Mesleğinde Etik**” , Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Tekirova 23-25 Mayıs.

YILDIZ, Fehmi (2001). “**Muhasebe Mesleğinde Ahlâkın Önemi ve Mesleğin Saygınlığını Azaltan Etmenler**” İstanbul: Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Dergisi, Cilt No:1, Sayı:2, Ocak.

818 sayılı Borçlar Kanunu (Madde 48)

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. “İlgili 14. maddesi.”

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (Madde 4 ve madde 6).

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (Madde 6).

EKLER

Ek 1 : ASMMMO’ ya Yazılmış Anket Uygulama İzin Dilekçesi

Ek 2 : Uygulanan Anket Formu (örnek)

Ek-1

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.F8.00.00 / 1318
KONU : İzin

ANKARA
27.02.2006

ANKARA SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, İşletme Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Hakan FİDAN, Yrd.Doç.Dr.Serap YANIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Bilgi Çağında Yeni Muhasebeci Kimliği ve Eğitimi" isimli tezi ile ilgili anketini Ankara ilinde görev yapan muhasebecilere uygulamak istemektedir.

Kendilerine müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla rica ederim.

Doç.Dr.Nevin ŞANLIER
Doç.Dr.Nevin ŞANLIER
Müdür Yardımcısı

Ekler

1. Dilekçe
2. Anket örneği
3. Tez önerisi

Ashin elden aldim
[Signature]

[Signature]

Eti Mah. Ali Suavi Sk. No.:15 Kat 1
06570 Maltepe / ANKARA

Tel : (0312) 229 07 34 - 229 07 35
Fax : (0312) 229 55 17

www.egtbil.gazi.edu.tr
E-mail : egtbil@gazi.edu.tr

ANKET FORMU (EK-2)

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi için yapılan bir araştırmadır. Çalışmanın amacı, içinde bulunduğumuz “Bilgi Çağında” bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisindeki gelişmeler ile bilginin üretilmesi, iletilmesi ve kullanılmasında ki gelişmelerin muhasebecilik mesleğine ve muhasebecinin eğitimine olan etkilerini ortaya koymaktır. (Size uygun olan şıklara “X” işareti koyarak anketi doldurunuz.)

Hakan FİDAN

- 1.) Cinsiyetiniz nedir?
- a) Kadın () b) Erkek ()
- 2.) Kaç Yaşındasınız ?
- a) 20-29 () b) 30-39 ()
- c) 40-49 () d) 50 ve Üzeri ()
- 3.) Eğitim Düzeyiniz nedir?
- a) Lisans () b) Yüksek Lisans () c) Doktora ()
- 4.) Lisans veya Lisans üstü mezunu iseniz bitirdiğiniz bölüm hangisidir?
- a) İşletme () b) Maliye () c) İktisat ()
- d) Ekonometri () e) ÇEKO () f) Diğer.....
- 5.) Mesleğe başlamadan önceki “Muhasebe Eğitiminizi” çalışma hayatı açısından yeterli buluyor musunuz?
- a) Çok Yeterli Buluyorum. ()
- b) Yeterli Buluyorum ()
- c) Kısmen Yeterli Buluyorum ()
- d) Çok Yetersiz Buluyorum ()
- 6.) Meslekte geçen çalışma süreniz kaç yıldır?
- a) 1-7 yıl () b) 8-15 yıl ()
- c) 16-20 yıl () d) 21 yıldan fazla ()
- 7.) Mükelleflerinizin sizi tercih etmelerinin “en önemli” nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- a) Akrabalık İlişkisi ile () b) Kişisel ilişkiler ()
- c) Tavsiye ile () d) Reklâm ile ()

8.) Mesleğiniz ile ilgili kanun, yasa, yönetmelik vb. yenilikleri ve değişiklikleri daha çok nerden takip ediyorsunuz?

- a) Muhasebe ile ilgili dergi, bildiri vb. ()
- b) Resmi Gazeteden (aboneyim) ()
- c) İnternet ortamından ()
- d) Diğer meslektaşlarıma sorarak. ()

9.) Muhasebe kayıtlarınızı tutarken ve vergi vb. diğer işlemleri yaparken nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?

- a) Kendi bilgisayarımda hazırladığım yöntemi kullanıyorum. ()
- b) Ücret karşılığı edindiğim “paket (hazır) program” kullanıyorum. ()
- c) Bu konuda özel çalışan aracı bir şirketi kullanıyorum. ()
- d) Bilgi işlem konusunda uzman bir personel çalıştırıyorum. ()

10.) Mükellefleriniz ile günlük işlemler (kayıt tutmak vb.) konularında bilgi alış-verişini (akışını) “en çok” hangi yöntem ile yapıyorsunuz?

- a) Birebir yüz yüze görüşerek ()
- b) Telefondan görüşerek ()
- c) Karşılıklı personel aracılığı ile evrak alış-verişi yaparak. ()
- d) Disket, CD, v.b veya İnternet ortamında karşılıklı şifre vererek. ()

11.) Mükellefleriniz ile danışmanlık hizmetleri (Değişen Kanun, yönetmelik, ekonomik koşullar vb..) konularında bilgi alış-verişini (akışını) “en çok” hangi yöntem ile yapıyorsunuz?

- a) Birebir yüz yüze görüşerek ()
- b) Telefondan görüşerek ()
- c) Karşılıklı personel aracılığı ile evrak alış-verişi yaparak. ()
- d) Disket, CD, v.b veya İnternet ortamında karşılıklı şifre vererek. ()

12.) Mükellefleriniz ile ilgili beyanname vb. bilgileri Vergi Dairelerine “en çok” hangi yöntemle bildiriyorsunuz?

- a) Kendim veya çalışan personel ile bizzat ileterek. ()
- b) Maliye Bakanlığı Web Sayfasından şifre aracılığı ile aktarım yaparak. ()
- c) Disket, CD, Hafıza kartı v.b elektronik kayıt ortamlarında yollayarak ()
- d) Posta ile yollayarak. ()

13.) Mesleğiniz ile ilgili teknolojik gelişmeler ile ilgili olarak benimseme ve kullanma kararınız “en çok” etkili olan neden aşağıdakilerden hangisidir?

- () a) Kendim bizzat internet, dergi vb. ortamlarda takip edip araştırım ve hemen edinir, kullanmaya başlarım.
- () b) Gittiğim seminer, toplantı, sempozyum vb. yerlerde tanıtımlar aracılığı ile haberdar olurum ve edinip, kullanmaya başlarım.
- () c) Arkadaşlarım aracılığı ile duyarım ve onların ortamlarında gördükten sonra edinirim ve kullanırım.
- () d) Bu konularla pek ilgilenecek vaktim olmuyor ve fazla takip etmemekteyim, mevcut sistemim bana yetmektedir.

14.) Eğitim ve Meslek hayatınız boyunca hiç Mesleki Etik Kuralları hakkında eğitim aldınız mı?

- a) Eğitim gördüğüm okulda “etik” ilgili ders almıştım. ()
- b) Staj da veya mesleğe başladıktan sonra Mesleki Eğitim Semineri şeklinde gördüm. ()
- c) TÜRMOB, TESMER vb. Yayınları okuyarak bilgi sahibi oldum ()
- d) Diğer ()

15.) Size göre Meslek Mensupları arasında Etik Kurallarına aykırı faaliyetlere iten en önemli sebep nedir?

- a) Ülkemizdeki yasal düzenlemelerin buna imkan sunması. ()
- b) Müşterilerin bu konuda baskı yapmaları ve müşteri kaçırmamak isteği. ()
- c) Daha çok para kazanma isteği ile yanlış yolu seçmeleri. ()
- d) Gelir dağılımındaki dengesizlikler ve ekonomik dengesizlikler. ()

**İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ “BİLGİ ÇAĞINDA” GELECEĞİN MUHASEBECİSİNDE
BULUNMASI GEREKLİ AŞAĞIDA YAZILI ÖZELLİKLERİ;**

(Çok Önemli (ÇÖ), Önemli (Ö+), Az Önemli (AÖ), Önemsiz (Ö-) şeklinde derecelendiriniz.” İlgili kutuya “X” işareti koyunuz.)

ÖZELLİKLER	(ÇÖ)	(Ö+)	(AÖ)	(Ö-)
16.) İletişim ve liderlik becerisi olmalı.				
17.) Stratejik ve yaratıcı düşünme becerisi olmalı.				
18.) Müşterilere ve pazara odaklanma becerisi olmalı				
19.) Üretilen Bilgileri Karar Alma Aşamasında Yorumlayabilmeli				
20.) Çok iyi bilgisayar kullanabilmeli.				
21.) Kendini sürekli eğitmeli ve yaşam boyu öğrenmeli.				
22.) Çok iyi tasarlanmış vizyon ve misyon sahibi olmalı				
23.) Danışmanlık hizmetleri sunmalı, müşteriye değer katmalı.				

**“BİLGİSAYAR OKUR-YAZARLIĞI” HAKKINDA KULLANIM SEVİYENİZ NEDİR? AŞAĞIDA
BULUNAN KONU BİLGİNİZE GÖRE DOLDURUNUZ.**

(Uygun gördüğünüz yerlere X işareti koyunuz.)

ÖZELLİKLER	Çok iyi	İyi	Orta	Kötü
24.) MS-DOS, Word, Excel biliyorum				
25.) PowerPoint, FrontPage, Slayt hazırlamayı biliyorum				
26.) İnternet kullanmayı biliyorum.				
27.) Bilgisayar donanımı bilgim vardır.				
28.) Web Tasarımı hakkında bilgim vardır.				
29.) ETA, LOGO gibi Muhasebe Paket Programlarını kullanabiliyorum				
30.) ETA, LOGO gibi programlar da yazılım hatalarını düzeltebiliyorum.				

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

Hakan FİDAN